

**T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI**

**MÜZE ZİYARETLERİNDEN ALGILANAN FAYDANIN TAVSİYE ETME
NİYETİNE ETKİSİ: VAN'DA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLER ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
MERAL MÜKÜS**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. HACER ARSLAN KALAY**

VAN-2022

KABUL VE ONAY SAYFASI

Meral MÜKÜS tarafından hazırlanan “Müze Ziyaretlerinden Algılanan Faydanın Tavsiye Etme Niyetine Etkisi: Van'da Görev Yapan Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman: Doç. Dr. Hacer ARSLAN KALAY Turizm İşletmeciliği Ana bilim Dalı , Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Başkan : Doç. Dr. Sağbetullah MERİÇ Turizm İşletmeciliği Ana bilim Dalı , Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye : Doç. Dr. Sevcan YILDIZ Turizm İşletmeciliği, Akdeniz Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Tez Savunma Tarihi:	11/10/2022
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (11.10.2022)

(İmza)

Meral MÜKÜS

Yüksek Lisans Tezi

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ekim, 2022

MÜZE ZİYARETLERİNDEN ALGILANAN FAYDANIN TAVSİYE ETME NİYETİNE ETKİSİ: VAN'DA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÖZET

Bu tez çalışmasında, Van'da görev yapan öğretmenlerin müze ziyaretlerinden algıladıkları faydanın tavsiye etme niyetlerine olan etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, müze ziyaretlerinden algılanan fayda boyutlarının tavsiye etme niyeti üzerindeki etkisinin belirlenmesi ve bu etkinin Van'da görev yapan öğretmenler açısından belirlenmesi ve değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda, çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket tekniği uygulanmıştır. Anketler çevrim içi ortamda hazırlanmıştır ve yine öğretmenlere çevrim içi ortamda uygulanmıştır. Hazırlanan anket çalışması Türkçe'ye ilk kez çevrilip uygulandığı için geçerliliğinin test edilmesi amacıyla pilot çalışma yapılmıştır. Araştırma kapsamında katılımcılardan toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilerek yorumlanmıştır. Çalışmanın evrenini Van ili merkez ilçeleri olan Tuşba, İpekyolu ve Edremit ilçelerinde görev yapan toplam 10.432 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem büyüklüğünün, Van merkez ilçelerinde görev yapan 384 kişi olması gerektiği tespit edilmiştir. Buna dayanarak yapılan pilot çalışmada 394 kişi gerçek çalışmada 439 kişi araştırmaya dahil edilmiştir. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların demografik özelliklerini, ikinci bölümde; katılımcıların müzelerden algıladıkları faydaları ve üçüncü bölümde tavsiye etme düzeylerini ölçen ifadeler yer almaktadır.

Araştırma sonucunda, öğretmenlerin genel olarak müze ziyaretlerinden çeşitli faydalar gördükleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında ruhen yenilendikleri, kişisel yönden geliştikleri, kendilerinde kültürel açıdan farkındalık hissettikleri ve bunun sonucunda topluluğa olan bağlılıklarının arttığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle müze ziyaretlerini çevrelerine tavsiye etmeyi düşündükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Müze Ziyaretleri, Algılanan Fayda, Tavsiye Etme Niyeti

Sayfa Sayısı : xiv+91

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Hacer ARSLAN KALAY

M.Sc. Thesis

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

October, 2022

THE EFFECT OF PERCEIVED BENEFIT FROM MUSEUM VISITS ON THE INTENTION TO RECOMMEND: A RESEARCH ON TEACHERS WORKING IN VAN

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the effect of the benefit perceived by the teachers working in Van from the museum visits on their intention to recommend. For this purpose, it is aimed to determine the effect of the perceived benefit dimensions from museum visits on the intention to recommend and to determine and evaluate this effect in terms of teachers working in Van. In this context, the survey technique, which is one of the quantitative research methods, was applied in the study. The questionnaires were prepared online and applied online to teachers. Since the prepared survey study was translated and applied to Turkish for the first time, a pilot study was conducted to test its validity. Within the scope of the research, the data collected from the participants were analyzed and interpreted with the SPSS program. The universe of the study consists of a total of 10,432 teachers working in the districts of Tuşba, Ipekyolu and Edremit, which are the central districts of Van province. It was determined that the sample size of the research should be 384 people working in the central districts of Van. Based on this, 394 people were included in the pilot study and 439 people were included in the actual study. The questionnaire form consists of three parts. In the first section, the demographic characteristics of the participants, in the second section; the benefits that the participants perceive from the museums and in the third section, the statements measuring the level of recommendation are included. As a result of the research, it was determined that

teachers generally received various benefits from museum visits. Therefore, it has been revealed that teachers are spiritually renewed during museum visits, they develop personally, they feel culturally aware of themselves, and as a result, their commitment to the community increases. For this reason, it has been determined that they intend to recommend museum visits to their surroundings.

Key Words : Museum Visits, Perceived Benefit, Intention to Recommend

Quantity of Pages : xiv+91

Supervisor : Assoc. Prof. Hacer ARSLAN KALAY

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GÖRSELLER DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ	xi
ÖNSÖZ.....	xiii
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1. Müze Kavramı.....	3
1.1.1. Müzenin Tanımı	3
1.1.2. Dünyada Müzelerin ve Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi	5
1.1.3. Türkiye’de Müzelerin ve Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi	10
1.1.4. Müze Türleri.....	17
1.1.4.1. Sahip Oldukları Koleksiyonlara Göre Müzeler	18
1.1.4.2. Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Müzeler	21
1.1.4.3. Koleksiyonların Sergiledikleri Mekânlara Göre Müzeler	24
1.1.5. Müzelerin İşlevleri.....	26
1.1.6. Müze Ziyaretçileri	29
1.2. Algılanan Fayda Kavramı	31
1.2.1. Algılanan Fayda	32
1.2.1.1. Fonksiyonel Fayda	33
1.2.1.2. Sembolik Fayda	34
1.2.1.3. Deneyim Faydası	34
1.3. Tavsiye Etme Niyeti	35
1.3.1. Tavsiye Etme Niyeti Hakkında Yapılmış Çalışmalar.....	36
2. MÜZE ZİYARETİNİN TAVSİYE ETME NİYETİ ÜZERİNE ETKİSİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA	38

2.1. Araştırmanın Yöntemi	38
2.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	38
2.1.2. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri	39
2.1.3. Evren Ve Örneklem	41
2.1.4. Veri Toplama Araçları	42
2.1.5. Veri Analizi	43
2.2. Bulgular	47
2.2.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Tanımlayıcı Bilgileri	47
2.2.2. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması	49
2.2.2.1. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Ön Test Geçerlilik ve Güvenirlik Sonuçları	49
2.2.2.2. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Son Test Geçerlilik ve Güvenirlik Sonuçları	56
2.2.3. Tavsiye Etme Niyeti Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Sonuçları	60
2.2.4. Müze Ziyaretinde Algılanan Fayda ile Tavsiye Etme Niyetine Yönelik Bulgular	61
2.2.5. Öğretmenlerin Müze Ziyaretlerinde Algıladıkları Faydaların Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması	62
2.2.6. Öğretmenlerin Müzeleri Tavsiye Etme Niyetlerinin Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması	68
2.2.7. Öğretmenlerin Müze Ziyaretinde Algıladıkları Faydalar ile Müzeleri Tavsiye Etme Niyetleri Arasındaki İlişki	70
2.2.8. Öğretmenlerin Müze Ziyaretinde Algıladıkları Faydanın Müzeleri Tavsiye Etme Niyetleri Üzerindeki Etkisi	71
SONUÇ VE ÖNERİLER	74
KAYNAKÇA	77
EKLER	87
ÖZGEÇMİŞ	
TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

ICOM

International Council of Museums

KTB

Kültür ve Turizm Bakanlığı

KVMGM

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

M.Ö

Milattan Önce

TBMM

Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK

Türk Dil Kurumu

VB.

Ve benzeri

Y.Y

Yüzyıl

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel	Sayfa
Görsel 1.1. Kahire Müzesi	20
Görsel 1.2. Harbiye Askeri Müzesi.....	23
Görsel 2.1. Araştırma Modeli	40
Görsel 2.2. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Scree Plot Grafiği	52
Görsel 2.3. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin DFA Sonuçları.	58

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1.1. Müze Ziyaretçi Sayıları	17
Tablo 1.2. Müze Ziyareti Deneyimlerinin Sınıflandırılması	31
Tablo 2.1. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Uyum Değerleri.....	45
Tablo 2.2. Araştırma Örneklemine İlişkin Bilgiler	48
Tablo 2.3. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin AFA Sonuçları (Pilot Çalışma)	50
Tablo 2.4. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin İç Tutarlılık Sonuçları (Pilot Çalışma)	53
Tablo 2.5. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Madde-Toplam Korelasyon Sonuçları	54
Tablo 2.6. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	55
Tablo 2.7. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin AFA Sonuçları (Gerçek Çalışma)	56
Tablo 2.8. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin İç Tutarlılık Sonuçları (Gerçek Çalışma).....	57
Tablo 2.9. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin DFA Sonuçları	59
Tablo 2.10. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin AVE ve CR Analizi Sonuçları.....	60
Tablo 2.11. Tavsiye Etme Niyeti Ölçeğine İlişkin AFA ve Güvenirlilik Sonuçları	60
Tablo 2.12. Öğretmenlerin Müze Ziyaretlerinde Algılamış Oldukları Faydalar ile Tavsiye Etme Niyetlerine İlişkin Bulgular	61
Tablo 2.13. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Cinsiyeti Açısından Karşılaştırılması.....	62
Tablo 2.14. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Yaşları Açısından Karşılaştırılması	63
Tablo 2.15. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Öğrenim Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	64

Tablo 2.16. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	65
Tablo 2.17. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Kademe Açısından Karşılaştırılması.....	66
Tablo 2.18. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması	67
Tablo 2.19. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Cinsiyeti Açısından Karşılaştırılması.....	68
Tablo 2.20. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Yaşları Açısından Karşılaştırılması.....	68
Tablo 2.21. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Öğrenim Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	69
Tablo 2.22. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	69
Tablo 2.23. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Kademe Açısından Karşılaştırılması	70
Tablo 2.24. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması	70
Tablo 2.25. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Tavsiye Etme Niyetleri ile İlişkisi.....	71
Tablo 2.26. Müze Ziyaretinde Algılanan Genel Faydanın Öğretmenlerin Tavsiye Etme Niyetleri Üzerindeki Etkisi.....	72
Tablo 2.27. Müze Ziyareti Sırasında Algılanan Faydanın Alt Boyutlarının Tavsiye Etme Niyeti Üzerindeki Etkisi.....	73

ÖNSÖZ

Müze ziyaretleri eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçası olup yaparak yaşayarak öğrenmede son derece etkili bir öğedir. Dolayısı ile eğitim-öğretimin en önemli ayağı olan öğretmenlerin müze ziyaretlerinden edindikleri faydalar oldukça önemlidir. Ayrıca müze ziyaretleri esnasında edindikleri çeşitli boyutlardaki bu faydalar müze ziyaretlerini çevrelerinde bulunan eş, dost, akraba ya da meslektaşlarına tavsiye etme niyetlerinde etkili olabilmektedir. Ulusal ve Uluslararası literatür incelendiğinde müze ziyaretleri, algılanan fayda ve tavsiye etme niyeti kavramlarını konu edinen birçok farklı çalışma olduğu görülmektedir. Fakat müze ziyaretlerinden algılanan faydanın tavsiye etme niyetine etkisini Van'da görev yapan öğretmenler üzerinde araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısı ile bu çalışmanın literatürdeki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Araştırma kaynaklarının toplanıp listelenmesi ve okunup değerlendirilmesi 3 ay, araştırmanın teorik kısmının yazılması 4 ay, uygulamalı kısmı 2 ay, araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi, istatistik analizlerin yapılması 1 ay, araştırma konusunun nihai olarak yazılması ise 1 ay sürmüştür. Çalışmanın kavramsal çerçevesinde kullanılan ikincil kaynakların elde edilmesinde; Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi kütüphanesi veri tabanında yer alan, konuyla ilgili kitaplar ve makaleler kullanılmıştır. Ayrıca konu ile ilgili örnek tezlerin incelenmesi için Ulusal Tez Merkezi'nin internet sayfasından yararlanılmıştır. Araştırmanın anket bölümünün doldurulması Van ili merkez ilçelerinde görev yapan öğretmenlerin katılımıyla sağlanmıştır. Anket formları Google Form aracılığıyla oluşturulmuş olup sosyal medya kanallarıyla katılımcılara ulaştırılarak cevaplamaları istenmiştir.

Çalışma sürecinde bilgi ve birikimiyle bana yol gösterici olan ve olumlu tavrıyla desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Hacer ARSLAN KALAY'A sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca analiz sürecinde bilgisini ve desteğini benimle paylaşarak araştırmama farklı bakış açıları kazandıran hocam Sayın Öğr. Gör. Mehmet UÇAR'a, sadece bu çalışmamda değil hayatım boyunca aldığım tüm kararlarda ve yüklendiğim tüm sorumluluklarda desteğini benden esirgemeyen canım babam Münür KARAM, annem Meryem KARAM, abim

Mete KARAM'a, varlık sebeplerim sevgili eşim Cezmi MÜKÜS, oğlum Gökhan Rodin MÜKÜS ve kızım Havin MÜKÜS'E, alışma sürecim boyunca birlikte yol aldığım ve benden desteğini hiç esirgemeyen sevgili arkadaşım Harika TEKİNTANGAÇ'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Meral MÜKÜS

GİRİŞ

Bireyler geçmiş zamanlardan itibaren farklı gereksinimlerini karşılama ve çevreyi tanıma hedefi ile yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Toplumların yaşamlarını sürdürebilmesi için gerekli olan malzemeler dönemin şartlarına göre değişkenlik gösterebilmektedir. Geçmiş zamanlarda yapılan farklı envanterler günümüzde bireylerin ilgi alanları ve merak ifadeleri arasında yer almaktadır. Tarihsel dönemlere ait olan eşyaların ve eserlerin toplanması koleksiyonculuğun temellerinin atılmasına olanak sağlamıştır. Günümüzde kültür kurumları arasında önemli bir yeri bulunan müzecilik kavramının ortaya çıkması bu nokta da önem arz etmektedir.

Müzelerin ilk zamanlar içerisinde oluşum koleksiyonculuk ile başlayarak müzeciliğe doğru geçiş yapılmıştır. Bu durum sergileme kavramının da ortadan kalkmasına sebebiyet vermiştir. Koleksiyonların toplanması, gözlemlenmesi, birleştirilmesi ve sınıflandırılması gibi işlemler çalışmaların bilimsel olarak gerçekleşmesine olanak sağlamıştır. Müzelerin ortaya çıkmasından önce bireyler genel olarak özel eşyalarını mağaralarda ve mezarlarda saklayarak müzecilik kavramının gelişmesine dolaylı yoldan katkı sağlamışlardır. İnsanların sürekli olarak değişim ve gelişim göstermesi; müzecilik kavramının oluşmasına ve tarihsel kalıntıların artmasına neden olmakla beraber gelecek ile geçmişin birbirleri ile bağlantılı şekilde aktarımına da yardımcı olabilmektedir.

Antik çağlardan itibaren müzeler koleksiyon oluşturma ve biriktirme amacıyla ortaya çıkıp zaman içerisinde gelişim ve değişim göstermişlerdir. Değişen zaman ve gelişen dünya ile beraber müze türlerinin sayılarında ve çeşitliliğinde farklılıklar meydana gelmiştir. Müzeler günümüzde farklı alanlarda eserler ortaya koyan bir eğitim dalı olarak da tarif edilmektedir. Müzelerde genel olarak tarihsel kalıntıların sergilenip korunması olarak görev yapsa da günümüzde işlevlerinde artış görülmektedir. Bu durum çağdaş müzecilik kavramının ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Çağdaş müzecilik; eğitim programları, kitle iletişim araçları ve sosyal faaliyetleri içerisinde barındırmaktadır. Toplum ile müze arasında da ilişki kurulması ve farklı yöntemlerin geliştirilmesi müzecilik anlayışının gelişmesine olanak sağlamaktadır.

Müzeler genel olarak kâr amacı bulundurmeyan kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır. Bununla beraber bireylerin araştırma, eğitim ve eğlenme faaliyetlerinde müzeler önemli bir yer tutmaktadır. Bu kapsamda müzeler dünya genelinde her yıl çok sayıda ziyaretçi tarafından ziyaret edilmektedir. Her geçen yıl müze ziyareti sayısının artması müzelerin akademik olarak araştırılması hususunda araştırmaların artmasına da olanak sağlamaktadır.

Müzelerin eğitim-öğretimdeki yeri de tartışılmazdır. Hem öğrenciler hem de öğretmenler için alternatif bir öğrenme alanı sağlayan müzeler zamanla eğitimde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu noktada müze ziyaretini gerçekleştiren öğretmenlerin teşviki elbette oldukça önemlidir. Sınıf ortamı dışında gerçekleştirilen eğitimin yaparak-yaşayarak öğrenmede önemi büyüktür. Müze ziyaretleri sınıf dışında öğrenmenin gerçekleştiği en önemli yerler arasında gelmektedir.

Bu araştırma öğretmenlerin müze ziyaretlerinden algıladıkları faydanın tavsiye etme niyetine olan etkisini belirleme konusunda önem arz etmektedir. Araştırmada öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında algıladıkları faydalar dört boyutta ele alınmıştır ve tavsiye etme niyetlerine olan etkisi ölçülmüştür. Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünde müze kavramı ele alınmış ve müze türleri, Türkiye’de ve Dünya’da müzelerin tarihsel gelişimi açıklanmış aynı zamanda algılanan fayda ve tavsiye etme niyeti kavramlarına değinilmiştir. İkinci bölümde ise öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında algıladıkları faydanın tavsiye etme niyetlerine etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş veriler bu analizler ışığında değerlendirilip sonuçlandırılmıştır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Müze Kavramı

1.1.1. Müzenin Tanımı

Müze kelimesi ‘Mouseion’ kelimesinden türeyen Yunan kökenli bir kavramdır. Mouseion kelimesi, köken olarak ‘Mousai’ kelimesinden gelmektedir. Mousai kelimesi ise anlam olarak “insanların hayal gücüne dayanan perilerin yaşadıkları yer” anlamına gelmektedir. Müze kelimesinin ‘Mouseion’ kelimesinden türeyen bir kavram olmasından dolayı bu kelime, perilerin yüce bir varlığa taptığı ve dini faaliyetlerini gerçekleştirdiği kutsal yapı anlamına gelmektedir. Eskiden bu kavram kutsal yapı anlamına geliyorken ilerleyen zamanlarda bilimsel faaliyetler gerçekleştirmek için kullanılan bir kutsal yapı haline gelmiştir (Kaya ve Turan, 2007).

Müze tanımlamaları; müzelerin çok çeşitli yapılara sahip olması sebebiyle güçlüklerle yapılmaktadır. Neredeyse her müze çeşidinin kendi içerisinde farklı bir tanımı bulunmaktadır. Bu sebeple genel geçer ve her müze tipi için uygun olan bir müze tanımlaması bulunmamaktadır. Yine de müze kavramını açıklamak için tarih çağları boyunca insanlar birçok farklı tanım ortaya koymuşlardır. Bu anlamda en çok kullanılan tanım; müzelerin bir kazanç duygusuna bağlı olmadan sanat ve bilim açısından değerli olan objelerin sergilendiği kurumlar olduğu tanımıdır. Yıllar boyunca devletler ve insanların geçirdiği değişim ve dönüşümlerin sergilendiği ve diğer insanlara gösterilerek aktarıldığı yer çoğunlukla müzeler olmuştur. Bu anlamda müzeler, devletler ve insanlar için birer ‘eğitim’ kaynağı olarak öne çıkmaktadır (İhtiyar, 2011:1).

Günümüz toplumlarında müze, eğitim kaynağı olmanın yanında pek çok yeni işlev kazanmıştır. Bu işlevlere bakacak olursak, alışveriş ve ticaret faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve bu anlamda yeni bir özellik kazanıp çok işlevli bir konuma ulaşmaları örnek gösterilebilir. Ayrıca müzeler, insanlığın kültür olarak geçmişini gözler önüne seren ve insanlığın geleceğini araştıran eğitsel anlamda önemli kuruluşlardır.

Müze tanımına bakıldığında Kültür ve Turizm Müdürlüğünün tanımının, *“Kültürel değerleri taşıyan unsurlardan oluşan bir bütünü çeşitli biçimlerde korumak, incelemek, değerlendirmek ve bunları özellikle halkın beğenisini yükseltmek ve eğitmek amacıyla kamu yararına yöneten sürekli bir kurumdur”* şeklinde olduğu görülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı. 1984). Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın 1990 yılında yürürlüğe giren Müzeler İç Hizmetler yönetmeliğinde müzenin tanımı şu şekilde yapılmaktadır: *“Müze; kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur.”*

ICOM’a göre müze, somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, muhafaza eden, yorumlayan ve sergileyen, toplumun hizmetinde olan, kar amacı gütmeyen, kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder. Eğitim, eğlence, yansıtma ve bilgi paylaşımı için çeşitli deneyimler sunarlar; etik, profesyonel ve toplulukların katılımıyla çalışır ve iletişim kurarlar (ICOM, 2022).

Müzeler tarih çağları içerisinde dönemin şartlarına göre çeşitli değişimler yaşamışlardır. Bu anlamda yaşanan değişim ve dönüşümler şu şekilde sıralanmaktadır (ICOM, 2010: 56);

- Biçim,
- İşleyiş,
- İdare biçimi,
- Bağlı olunan kurum,
- Amaç’tır.

Gündelik yaşam içerisinde müze anlayışı, geçmiş anlamından uzaklaşarak yalnızca sanat değeri taşıyan nesnelerin sergilendiği yer olmaktan çıkmış, topluma yön veren bir anlam kazanmıştır. Bu anlamda barındırdıkları nesneler bakımından müzeler toplumun kültürel, psikolojik ve sosyal yönlerine değinebilmekte ve bu alanlarla ilgili belirlenen konulara ışık tutmaktadır. Tarihin eski dönemlerinde

yalnızca üst tabakada bulunan insanlara estetik değerler yansıtma amacı olan müzecilik, günümüz toplumları içerisinde artık bu anlamından uzaklaşarak bir toplumsal değer özelliği kazanmakta ve toplumun sorunlarına veya güzel yanlarına dikkat çekme aracı olarak kullanılmaktadır. Bu konuyla ilgili yapılan bir yorum aşağıdaki biçimde yer almaktadır (Atagök, 1999);

“Çağdaş müzecilikte müzelerin yaptıkları etkinlikleri topluma duyurmak ve toplumun ilgisini çekmek, toplumla bütünleşmenin ilk koşuludur. Etki alanını genişletmek, müzeye gelen sanatçı, sanatsever, aydın ve öğrencilerden oluşan dar çevreyi aşmak için müzeler bilinçli programlar yapıp iletişim organları ile halkla ilişki kurmak zorundadır.”

Bireylerin müzecilik hakkında hem olumlu anlamda hem olumsuz anlamda fikirlere sahip olmaları müzecilik alanının önemli bir alan olmadığı sonucunu yaratmamaktadır. Müze ve müzecilik olgusu, içerisinde varlığını sürdürdüğü toplumun geçmiş zevklerini, yaşantılarını, hayat biçimlerini, insanlarını, kültürünü, sosyal hayatını ve geleneklerini yansıtan bir kurum görevinde bulunmaktadır. Bu sebeple müzeler içerikleri bağlamında toplumun pek çok noktasına ışık tutma ve tarihini yansıtma görevini üstlenmektedir (Özkan, 2015: 9).

Müzeler, günümüz toplumları içerisinde bir eğitim kurumu görevi de görmektedir ve toplumun hem geçmişine hem de geleceğine ışık tutarak onlara yön vermektedir. Bu anlamda müzeler içerikleri itibariyle pek çok önemli sorumluluklar almaktadır. Dolaylı yoldan toplumsal hareketlenmeyi tetikleme gücü bulunan müzelerin doğru ve etkin bir biçimde toplumlar içerisinde yer almaları, toplumsal yapının olumlu anlamda etkilenmesi açısından önem arz eden bir durumdur. Müzelerin bir diğer anlamlı işlevi ise görsel öğeler bulundurması nedeni ile hem çocukların hem de yaşı büyük insanların aynı anda ziyaret edebilecekleri bir yer olması sayesinde kültürel bir kaynaşma ortamı meydana getirmesidir. Ayrıca kişilerin hem eğlenerek öğrenmesine hem de bir sosyalleşme sürecinden geçmesine yardımcı olmaktadır (Atagök, 1999:131).

1.1.2. Dünyada Müzelerin ve Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi

Tarih sahnesi içerisinde, günümüz toplumlarına dek yaşayan tüm insanların çevreden temin ettikleri nesneleri ve sahip oldukları ürünleri toplama ve özel bir

yerde saklama davranışı gösterdiği gözlemlenmektedir. Sadece eski toplumlarda ve eski çağlarda yaşayan insanların değil günümüz modern toplumlarında yaşayan insanların özel ve değerli nesneleri ‘koleksiyon’ kavramı ile tanımlanan konsept içerisinde topladıkları ve biriktirdikleri görülmektedir (Özel, 2013: 18).

Bu bağlamda ortaya çıkan ‘Koleksiyonculuk’ kavramı itibariyle insanlar zaman içerisinde çevreden buldukları ya da belirli bir ücret karşılığı satın aldıkları nesneleri biriktirme faaliyeti göstererek koleksiyonculuk yapmaktadırlar. Bu durumun ilk örnekleri insanlık tarihinin en eski noktalarına kadar ulaşmaktadır ve koleksiyonculuk kavramının özü neredeyse tarih kadar eskiye dayanmaktadır (Çakır, 2010: 22).

İnsanların koleksiyonculuk yapmasıyla birlikte günümüzde ‘Müze’ adıyla anılan değerli eşyaların sergilendiği kurumun temelleri atılmıştır ve müzelerin oluşumu temelde bu koleksiyonculuğun ortaya çıkmasına dayanmaktadır (Değirmenci, 2017: 3).

Dünya tarihi incelendiğinde insanların koleksiyonculuk faaliyetleri gösterdikleri durumlara ve ilk örneklerle ‘Eski Taş Çağı’ içerisinde rastlanmaktadır (Özel, 2013: 19). Bunu takiben Mezopotamya’da yaşayan insanlarda ve Antik Mısır döneminde bireyler, değerli ve özel eşyalarını mezarlıklarda, dinsel açıdan kutsal kabul edilen yerlerde ve devletin yönetim merkezinde; kısaca diğer insanların görebilecekleri ortak noktalarda, sergilemişlerdir (Uçankuş, 2000: 194).

Tarih dönemleri içerisinde bazı devletlerde ülke yöneticileri bir savaştan zaferle döndükten sonra sarayının en gözde bölgesinde tüm halkın göreceği bir alanda savaş kazanımlarını ve altın, gümüş gibi değerli kazançları sergilemişlerdir. Bu sergileme işlemi çoğunlukla dini bakımdan yapılsa da gösteriş ve kendini kanıtlama maksadıyla da yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda bir hükümdarın savaş ganimetlerini sergilemesinin özünde dini bir anlamdan ziyade halkına gücünü ve başarısını gösterme niyeti; bu sayede halkın itaatini kesinleştirmek ve yönetim gücünü arttırmayı hedeflemek, kendini ve halkını yüceltme düşüncesi yer almaktadır (Sureka, 2013: 3).

Dünya genelinde müzelerin ortaya çıkmasını tetikleyen koleksiyonculuk anlayışının özünde aşağıda sıralanan durumlar yer almaktadır(Karabıyık, 2007: 4) ;

- İnsan yaşamını kolaylaştıran ve çoğunluğun ihtiyaç duyduğu nadir bulunan eşyalar,
- Kültürel anlamda değerli olan nesneler,
- Dinsel anlamda önemli kabul edilen ve insanların kutsal kabul ettiği nesneler, kitaplar ve el yazıları,
- Bilim ve Sanat alanında önem taşıyan eserler vb.

Üstte belirtilen sebepler bağlamında toplanan nesnelerin ve eşyaların korunması ve saklanması; yani koleksiyonculuk yapılması, ardından bu eşyaların ve nesnelerin diğer insanların görebilmesi için sergilenmesi Dünya’da müzecilik kavramının ilk adımları olarak ortaya çıkmıştır (Karabıyık, 2007: 5-6).

Kurumsal anlamda müze algısının ortaya çıkması ve ilk yapısal olma faaliyetleri M.Ö 300’lü yıllara dayanmaktadır. Büyük İskender’in ölmesinin ardından Büyük İskender’e bağlı olan General I. Ptolemaios, Mısır’ı yönetme görevine getirilmiştir. General bilim, edebiyat, sanat ve tarih gibi pek çok alana ilgi duyan çok yönlü bir kişiliğe sahip bir yönetici olduğundan dolayı yönettiği alan içerisinde bir Kütüphane yaptırmıştır. Kütüphanenin kurulmasının ardından o dönemde yaşayan bilim insanlarını, filozofları ve düşünürleri bir araya getirerek bu kişileri ‘Mouseion’ adı verilen yerlerde toplamıştır (Kırca, 2008: 8). Bu anlamda Müzecilik alanının ilk oluşumları olarak kabul edilen bu yapılar ve toplanmalar özü itibariyle birbirinden ayrılmaktadır. Gündelik hayat içerisinde bulunan müze olgusu dahilinde değerli nesnelerin sergilenmesi faaliyeti bulunurken o dönem oluşturulan Mouseion’lar içerisinde eğitim ve öğretim faaliyetleri gerçekleştirilmekteydi (Karabıyık, 2007:5-6).

Daha ileri tarihlere gelindiğinde özellikle Orta Çağ zamanında kutsal kabul edilen ve değer atfedilen eserlerin herkese sergilenmesi anlayışı geride bırakılmıştır. Eserler insanlardan uzak bir biçimde korunmuş ve saklanmıştır. Önemli eserler özellikle dini kurumlar içerisinde bulunmaktadır ancak bu eserler ve nesneler o dönem için üst sınıf olarak bilinen zengin kişilere hitap etmektedir (Özel, 2013: 20).

Bu sebeptendir ki Orta Çağ'da müze ve müzecilik anlamında bir duraklama dönemi yaşanmıştır. Bunun ana sebebi dönem içerisinde değerli nesnelerin halktan uzak tutularak yalnızca yöneticilere ve zenginlere yönelik sergilenmesi olarak açıklanmaktadır (İhtiyar, 2011: 10).

Müzecilik tarihinin dönüm noktalarından birisini Rönesans oluşturmaktadır. Rönesans ile birlikte Dünya geneline yayılan sanata yönelik ve bilimin yükselişi müzecilik alanında da etkili olmuştur (Çakır, 2000: 27). Rönesans dönemi içerisinde değerli nesnelerin sergilenerek diğer insanlara gösterilmesi anlayışı tekrardan önem kazanmıştır ve bu anlamda ekonomik anlamda iyi durumda olan kişiler arasında klasik eser alma, sanatsal çalışmalarla ilgili nesnelerin koleksiyonunu yapma, resim, heykel sahibi olma gibi durumlar yaygınlaşmıştır (Sureka, 2013: 4). Rönesans'ın müzecilik anlamında yaptığı bir diğer katkı ise değerli nesnelerin ve eşyaların sayısının artması ve daha geniş bir yelpazeye ulaşılmasıdır (Ayaokur, 2014: 13).

1500'lü yıllarda elinde pek çok değerli eşya bulunan 'Paolo Giovio' bu eşyaları sergilemek amacıyla bir yer oluşturmuştur ve bu yere 'müze' ismini vermiştir. Bu bağlamda 16. Yy. içerisinde gerçekleşen bu olay müze kavramının ilk kez kullanılmasına sebep olmuş ve müzecilik kavram olarak bu şekilde ortaya çıkmıştır (Madran, 1999: 4). 16 yy. içerisinde meydana gelen ve daha sonra başka bölgelerde de kurulan müzeler ile birlikte ortaya çıkan bu kurumlar müzecilik anlayışının kurumsal ilk yansımaları olarak kabul edilmektedir (Gürbüz, 2017: 8).

1500'lü yıllarda içerisinde değerli eşya ve nesnelerin sergilenmesinin yanı sıra canlı olmayan hayvanlarda sergilenmiştir. Bu bağlamda hayvanların incelenmesi alanında gelişmeleri tetikleyen bu durum bilimsel müzecilik alanının temellerini ortaya çıkarmaktadır (İhtiyar, 2011: 11).

Dünya genelinde ortaya çıkan ilk 'Modern Müze' 1683 senesinde tarih alanında çalışmalar yapan ve bir koleksiyoncu olan 'Elias Ashmolean' aracılığı ile, onun koleksiyonları kullanılarak kurulmuştur. Bu müze içerisinde daha çok eski eserler yer almaktadır ve müzenin adı 'Ashmole Müzesi' olarak tercih edilmiştir (Özkan, 2010: 36). Ashmole müzesi hem halka hem de araştırmacılara yönelik olan

ilk müze olarak kabul edilse de halka açık ilk müze 1759 senesinde açılan ‘İngiliz Müzesi’ olarak bilinmektedir (McLean, 1995: 602).

Fransız İhtilali için simgesel önem taşıyan ve Avrupa genelinde açılmış ilk Ulusal müze olarak bilinen ‘Louvre Müzesi’ halka açık müzeler içerisinde önemli bir yere sahiptir (Özkan, 2010: 36).

Müzecilik anlayışı özellikle günümüze yakın tarihlerde ancak net anlamda 18. Yy. sonrasında halka açık ve herkese hizmet veren kurumlar olarak öne çıkmışlar ve yaygınlaşmışlardır (Yıldırım, 2015: 7).

19. yy itibariyle toplumlarda ve insanlarda tarih alanına bir yöneliş yaşanmış ve bu anlamda tarihsel şeylerin toplanması ve koleksiyonunun yapılması yaygınlaşmıştır. Bu durum ortaya ‘Tarih Müzeciliğinin’ çıkmasını sağlamıştır. Bu alanla ilgili örnek verilecek olursa 19. yy’ın ilk dönemlerinde kurulan ‘Fransız Anıtları Müzesi’ örnek olabilir. Bu müze bir manastır içerisinde yer almaktadır ve ‘Lenoir’* tarafından kurulmuştur (Karabıyık, 2007: 10).

Sanayi Devriminin Dünya genelinde yarattığı etki müzecilik alanında da değişimler meydana getirmiştir (Değirmenci, 2017: 5). Bu anlamda ortaya pek çok yeni müze çeşidi çıkmıştır. Bilimin ve sanayinin gelişmesi ve ilerlemesi ile birlikte ilk olarak bilimsel ve teknik anlamda müzeler ortaya çıkmıştır. Bunun ardından ‘Endüstri müzeleri’ de kurulmuştur (Ayaokur, 2014: 15). Ayrıca Dünyada ‘ulus devletlerin’ ortaya çıkması ve milliyetçilik düşüncelerinin de hâkim olması ile birlikte ülkelerin geçmişinin ve tarihini yansıtan müzelerinde ortaya çıktığı görülmüştür. Bu anlamda ülkeler geçmişlerini iyi ve güçlü bir biçimde yansıtabilmek için güçlü müzeler meydana getirmek için uğraşmışlardır (Yıldırım, 2015: 7).

Günümüze yakın dönemlere geldiğimizde ise özellikle 20. Yy. içerisinde yaşanan değişim ve gelişimlere bağlı olarak meydana gelen farklılaşmalar sonrasında müzecilik kavramının algısı ve anlayışında da bir değişim yaşanmıştır. Müzeler bu yy. içerisinde insanları birleştiren ve herkese hitap etmeyi hedefleyen bir yapıya girmişlerdir (Ayaokur, 2014: 50). Bu bağlamda insanların geçmişleriyle ilgili

* Fransız Ressam

eşyaların toplanması, kültürü, gelenekleri ve eski yaşantıları yansıtan nesnelerin bir araya gelmesi ile ‘etnografya müzeleri’ meydana getirilmiştir (Karabıyık, 2007: 45).

Günümüzde müze ve müzecilik alanı oldukça gelişmiş ve önde gelen alanlar arasında yer almaktadır (Kısa, 2012: 20). Müzecilik, günümüzde sorunlarına kolayca çözüm bulabilen bir alan olmakta ve bu alanda uzman olan kişilerin varlığı sebebiyle gelişim ve ilerlemede daha rahat hareket etmektedir (Ayaokur, 2014: 14). Bir eğitim kurumu olarak ortaya çıkan müzelerin günümüzde anlamı çeşitlenmiştir. Aşağıda müzenin yerine getirdiği işlevler ve farklı anlamları yer almaktadır (Değirmenci, 2017: 32) ;

- Geçmiş ve geleceği birbirine bağlayan bir köprü görevi görmektedir.
- Bireylerin araştırma yapmasına olanak sağlamaktadır.
- İçeriği bakımından müzeler birçok konuya açıklık getirmektedir.
- Dolaylı ve mecazi bir anlamda üniversite görevi görmektedir.
- Toplumda yaşayan insanların birlikte ve ortak vakit geçirecekleri bir yer olarak öne çıkmaktadır.
- Bir kültür yansıması olarak görülmektedir.

Tarih içinde çoğu dönem bireysel ya da belirli kişilere hitap eden müzecilik anlayışı, zamanın ilerlemesi ile birlikte özellikle günümüz toplumları içerisinde herkese hitap eden ve toplumda yaşayan tüm insanları içerisine alan bir kurum konumuna gelmiştir (McLean, 1994: 191).

1.1.3. Türkiye’de Müzelerin ve Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi

Uygarlık tarihine ilişkin objelerin halkın beğenisine sunularak kuşaklara aktarıldığı kültürel bilincin yansıdığı mekânlar müze olarak adlandırılmaktadır. Zengin bir kültüre sahip olan Türkiye’de birçok kadim ve yeni müze bulunmaktadır (Kalay ve Yıldız, 2017).

Mustafa Kemal mecliste yapmış olduğu açılış konuşması içerisinde çağdaş eğitim düzeyine ulaşılması gerektiğinin önemli olduğunu dile getirmiştir. Bununla beraber Mustafa Kemal bu önemin müzelerin ortaya çıkması ile daha da şekilleneceğini belirtmiştir. Cumhuriyet’in ilan edilmesinden sonra Türkiye

genelinde müze sayılarında artışlar gözlemlenmiştir. Müze sayılarının artmasında Atatürk'ün müzelere vermiş olduğu önem büyük yer kaplamıştır (Atagök, 1999).

Müzecilik çalışmaları ve müze olgusu ülkemizde çoğunlukla pozitif bir durum ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra müzelerin toplumda yer alan her kesimin ilgisini çekmesi zor bir durum olarak görülmektedir. Anadolu'da yer alan müzelerin büyük bir kısmının çağdaş müzecilik tanımına uygun olduğu söylenememektedir. Müzelerin çağdaşlıkları ve ziyaretçi sayılarının birbirleri ile doğru orantıda olduğu ifade edilmektedir.

Türkiye içerisinde müze ve toplum arasındaki bağın aktarılması için müzelerin önemli bir yer kapladığının altının çizilmesi gerekmektedir. Müzelerin topluma sunmuş olduğu faydalar aşağıda sıralanmaktadır (Atagök, 1999);

- Bireylerin geçmiş ve gelecek toplumlarını tanımasına olanak sağlamaktadır.
- İnsani değerlerin gelişmesine fayda sunmaktadır,
- Toplumların bilimsel ve sanatsal olarak gelişim göstermelerine direkt olarak katkı sağlamaktadır,
- Tarihi kalıntıların toplumun yararına olarak saklanması sağlayarak toplumun bu kalıntıları görmesine yardımcı olmaktadır,
- Toplum ve kültür arasındaki benzerliklerin görülmesine katkı sunmaktadır,
- İnsanların varoluşu ile beraber başlayan tarihin bireylere aktarılması konusunda belgeler ortaya koymaktadır,
- Düzenli ve tarafsız bir şekilde koleksiyonların sunmuş oldukları değerleri göstermektedir,
- Ziyaretçilere geçmişin bilgilerini sunarken insanların yaratıcı düşüncelerine yardımcı olmaktadır,
- Bireylerin yalnızca teknolojiye göre yaşamamalarını gösterirken bireylerin yalnızlıklarının giderilmesine yardımcı olmaktadır,
- Müzelerin içerisinde yer alan eserler sayesinde bireylerin geleceklerini yönlendirmelerine olanak sağlamaktadır.

Bu durumların topluma kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Bununla beraber toplum ve müze arasında kuvvetli bir bağın kurulması için bazı metotların

uygulamaya geçilmesi gerekmektedir. Bu metotlardan bazıları aşağıda sıralanmaktadır (Atagök, 1999);

- Medya tarafından yazılı, işitsel ya da görsel olarak müzeler sıklıkla gündeme getirilerek gerekli programların uygulanması,
- Müzelerin toplumun ilgisini çekecek düzeyde tanıtılması,
- Müzelerin toplum, sanat ve kültür açısından önemli olduğunun altını çizen kampanyalar yapılması,
- Sivil toplum örgütlerinin, vakıfların ve toplum üzerinde söz sahibi olan kuruluşların faaliyetler düzenlemeleridir.

Toplum ve müze ilişkisinin toplum tarafından benimsenmesi için genel yaklaşımların ifade edilmesi ile beraber bireylerin müzelere gelmesi yaygınlaşabilmektedir. Bu durum çağdaş müzecilik anlayışının temel yapı taşlarını meydana getirmektedir. Bireylerin müzelere gelmesinin yanı sıra bu aktiviteleri alışkanlık olarak görmesi de toplumun yararına olan bir durum olarak gösterilmektedir. Müzelerin canlı tutulması için sosyal faaliyetlerinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Türkiye’de özel müzelerin ve devlet müzelerinin farklı faaliyetlerde bulunarak müzelerin canlı tutulmasına olanak sağlanabilmektedir. Müzelerin faaliyetlerinin tanımı ve sergilenen eserlerin çekiciliği geniş bir kitleye ulaşılması konusunda önem arz etmektedir (Atik, 1999).

Toplum ve müze arasındaki ilişki çağdaş müzecilik ve müze eğitimi bakımından oldukça önemli bir noktada yer almaktadır. Toplumda yer alan genç neslin kültür varlıklarının gelecekteki koruyucuları olması beklenmektedir. Bununla beraber müzelerin hizmetlerinin eğitim kurumlarına benzer bir şekilde faaliyet göstermesinin gerekli olduğu ifade edilmektedir. Türkiye’deki genç nüfusa müze alışkanlıklarının kazandırılması amacıyla yılsonu müzelere geziler düzenlenmektedir. Yapılan bu gezilerin eğitim programları içerisinde dâhil edilerek müze bilincinin aşılmasının topluma katkı sunması beklenmektedir (Kaya ve Turan, 2007).

Türkiye’de müzeciliğin ve müzelerin gelişim aşamalarına dair yapılan araştırmalar incelendiğinde literatürde çok sayıda çalışmanın yer aldığı görülmektedir. Bununla beraber yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunda

müzeciliğin gelişim süreci Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak iki farklı başlık altında incelenmiştir (Demir, 2015).

Osmanlı İmparatorluğunun ve Selçukluların mirasçısı olarak gösterilen Türkiye’de Cumhuriyet’in ilan edilmesi ile beraber müzecilik ve müze alanlarında gelişmelerin yaşandığı rahatlıkla ifade edilebilmektedir (Ekelik, 2010).

Müzecilik ve müze alanlarında yapılan bazı çalışmalarda ülkemizde müzeciliğin gelişmesine önemli bir yeri bulunan Osman Hamdi Bey’den bahsetmek gerekirse, Sultan II. Abdülhamid (1876-1909), 2 Eylül 1882’de Osman Hamdi Bey’i müze müdürü tayin eder. Osman Hamdi Bey’in müdürlüğü döneminde müzecilik açısından önemli gelişmeler yaşanmıştır. Aslında bir Türk’ün müze yöneticiliğine getirilmesi başlı başına bir yeniliktir. Önce Çinili Köşk onarılmış, daha sonra, Sanayii Nefise mektebi kurulmuştur. Sultan II. Abdülhamid döneminde, 1884’te kabul edilen yeni Âsar-ı Âtika kanunu müzeciliğin gelişmesi açısından çok önemli olmuştur.

Müze sayılarının Cumhuriyet döneminde artması ve yurt içerisinde oldukça genişlemesi Atatürk’ün müzecilik alanına oldukça önem verdiği anlaşılmaktadır. I. TBMM’nin açılmasının ardından kurulan hükümet, İcra Heyeti toplantısı kapsamında “*Milli eski eserlerimizi bir an önce derleyerek korumayı...*” ifadelerine yer vererek müzeciliğe verilecek olan önemin ilk adımlarını oluşturmuşlardır. Bununla beraber ‘Türk Asar-ı Atika ve Müdürlüğü’ kurularak daha sonraki senelerde adını ‘Hars Müdüriyeti’ (Kültür Müdürlüğü) olarak değiştirmişlerdir. Bu doğrultuda Cumhuriyet yıllarında müzeciliğe verilen önemin oldukça fazla olduğu görülmektedir (Kaya ve Turan, 2007).

Atatürk’ün emri ile 1922 senesinde bir genelge Milli Eğitim Bakanı olan İsmail Safa tarafından yayınlanmıştır. Genelge “Müzeler ve Asar-ı Atika Hakkında Talimat” adı altında yayımlanarak tüm illere gönderilmiştir. Genelge içerisinde arkeoloji alanında eserlerin değerlendirilmesi, korunması, malzemelerin temin edilmesi, yeni müzelerin kurulması ve müze müdürlerinin görevlerini açıklayan ifadeler yer almıştır (Demir, 2015).

Atatürk'ün emri ile kurulan 'Heyet-i İlmiye' İsmail Safa'nın Milli Eğitim Bakanlığı görevini yürüttüğü zamana denk gelmektedir. Heyet-i İlmiye'nin almış olduğu neticeler ve kararlar arasında, Ankara'da Etnografya Müzesi'nin kurulması ve Milli Müze'nin kurulması yer almaktadır. Bununla beraber kararlar arasında eğitim kurumlarında eğitim amacı ile müzelerin oluşturulması yer almıştır. Bu kapsamda dönem içerisinde yürürlüğünü koruyan "*Asar-ı Atika Nizamnamesi*"nin yeniden ele alınarak düzenlemelerde geçmesi gerektiği aktarılmıştır (Kantarcıoğlu, 1987).

Cumhuriyet'in ilanı ile beraber kültür ve sanat alanlarındaki politikaların geliştirilmesine yönelik yoğun çaba sarf edilmiştir. Bununla beraber bu yıllar içerisinde müzeler kurularak bazı alanlarda kazıların başladığı görülmüştür (İhtiyar, 2013).

Topkapı Sarayı ve Ayasofya Camii'nin müzeye dönüştürülmesiyle müzeye ve müzeciliğe verilen önem cumhuriyetin ilk yıllarında yeniden kanıtlanmıştır. Ankara'da Etnografya Müzesinin açılması önemli bir husus olarak dikkat çekmektedir. Bu dönem içerisinde müzelerin tamamının halka açık olması cumhuriyet tarihi ile müzeciliğin özdeşleştirilmesine olanak sağlamıştır. Anadolu'da da müzelerin oluşturulmaya başlanması müzelerin arttığını göstermektedir. Ankara Kale'sinde 1921 yılında Hars Müzesi'nin kurulmasına rağmen müzenin pek bir varlık gösteremediği ifade edilmektedir. Atatürk'ün Ankara içerisinde bir müze kurulmasını istemesiyle 15. yy. yapıları arasında bulunan Mahmut Paşa ve Kurşun Han Bedesteni Milli Eğitim Bakanlığı'nın tadilat işlemleri ile beraber Ankara Arkeoloji Müzesi olarak açılmıştır. Bu müzenin adı 1930 yılı içerisinde 'Hitit Müzesi' olarak değiştirilmiştir. Hitit Müzesinin amacı ve içerisindeki çeşitlilik göz önüne alınarak müzenin adı 1967 yılında 'Anadolu Medeniyetler Müzesi' olarak değiştirilmiştir (Atagök, 1999).

Cumhuriyet yıllarında Anadolu'da kurulan ve açılan müzeler aşağıda verilmiştir (Karabıyık, 2007: 18);

- **1923:** Ankara Arkeoloji Müzesi, Edirne, Bursa ve Antalya Müzeleri
- **1924:** Bergama ve Adana Müzeleri

- **1927:** Sivas ve İzmir Müzeleri
- **1934:** Diyarbakır ve Efes Müzeleri
- **1936:** Kırşehir, Kütahya ve Niğde Müzeleri
- **1937:** Heykel ve İstanbul Resim Müzeleri

Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan yasal düzenlemeler ve uygulanan politikalar sayesinde Türkiye’de müzeciliğin yaygınlaşması sağlanmıştır. Günümüzde “Kültür ve Turizm Bakanlığı” bünyesinde sayısız eser bulunmaktadır. Bu eserler ülke içerisindeki farklı müzelerde sergilenmektedir. Türkiye’deki özel müzeler de göz önünde bulundurulduğunda müzeciliğin oldukça gelişmiş olduğu görülmektedir (Madran, 1999:7).

Türkiye’de müzelerin sayılarında her geçen gün artışlar gözlemlenebilmektedir. Bunun yanı sıra gerekli düzenlemelerinde çağdaş ve modern topluma göre yapılmasında faydalar bulunmaktadır. Avrupa Konseyi Türkiye’de bulunan bazı müzelere ödüller vermiştir. Bu müzeler ve ödül aldıkları yıllar aşağıda sıralanmıştır (Kaya ve Turan, 2007);

- 1997 yılında Anadolu Medeniyetler Müzesi
- 1993 yılında İstanbul Arkeoloji Müzesi
- 1984 yılında Türk İslam Eserleri Müzesi

Türk Psikiyatri Müzesi 2004 yılında Avrupa Parlamentosu tarafından yılın müzesi unvanını almıştır. Bu tür uluslararası ödüller müzecilik konusunda başarılı bir tablo oluşturulmasının önünü açmaktadır. Ödüller ile birlikte Türkiye’de oldukça yaygınlaşan ve önemli bir husus olarak gösterilen müzeler toplum tarafından da merak edilen bir faktör olmuştur.

Türkiye’de müzeler önemli kuruluşlar olarak gösterilmesine karşın “müzecilik” kavramının gelişmemesi beklenen bir durum olarak gösterilmemektedir. Müzelerin içerisinde yer alması beklenen uzman gereksinimi ise sanat tarihçileri ve arkeologlar ile giderilmeye çalışılmıştır. Müzecilik bilimi Yıldız Teknik Üniversitesi’nde Müzecilik Yüksek Lisans Programının açılması ile beraber

Türkiye’de gelişim göstermeye devam etmiştir. Bu programın açılışı 1989-1990 eğitim yılı içerisinde gerçekleşmiştir (Aksoy, 2016: 15-16).

Türkiye’nin müzecilik ve müze kavramları ile olan tarihsel ilişkileri yakın bir geçmişe dayanmaktadır. Türkiye’de bulunan müzeler genel olarak kültürel mirasın ve zengin tarihin korunmasını amaç edinmiştir. Türkiye’de müzecilik kavramı batılılaşma uğraşlarının bir göstergesi olmasından dolayı çağdaş bir kurum ismini almıştır. Türkiye’de müzecilik olgusunun şekillenmesini de direkt olarak etkileyen kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramlar arasında en dikkat çeken ve en önemlisi olarak “*kültürel mirasın korunması*” gösterilmektedir (Birsin, 2015).

Türkiye’de müzeciliğe ve müzelere olan ilgi ve merak her geçen gün daha da artmaktadır. Türkiye’de bulunan bireyler; opera, konser, sinema, tiyatro, sergiler, kütüphane ve müzeler olmak üzere farklı kültürel etkinliklere katılarak bu alanların gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Bu noktada bireylerin müzelerden almış oldukları fayda ön plana çıkan bir durum olarak gösterilmektedir. Bireylerin müzelerden kültürel ve geçmiş dönemlere ait edinmiş oldukları bilgiler gelecek nesillerin kültürlerini koruması adına önemli bir yer tutmaktadır. Bu noktada müzeler toplumların gelişmesi ve ayakta kalabilmesi için önem arz etmektedir.

Tablo 1.1’de 2000-2020 yılları itibariyle müze ziyaretçi sayıları görülmektedir;

Tablo 1.1. Müze Ziyaretçi Sayıları

Yıllar	Ziyaretçi Sayısı
2000	6.887.344
2001	7.590.138
2002	14.268.186
2003	13.987.747
2004	13.015.486
2005	18.384.865
2006	16.086.050
2007	18.048.674
2008	22.662.590
2009	21.193.627
2010	25.854.341
2011	28.462.893
2012	28.781.308
2013	29.481.005
2014	29.774.390
2015	28.454.284
2016	17.521.316
2017	20.509.746
2018	28.145.560
2019	34.828.618
2020	8.918.950

Kaynak: (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2022)

1.1.4. Müze Türleri

Eski çağlardan beri eşyaları bir araya getirme, koleksiyon yapma arzusuyla oluşum sağlayan müzeler, zaman geçtikçe kendisini hep ileriye taşımış ve ziyaret konusunda yeni nesillere daha iyi bir imkân sağlamıştır (Özel, 2013: 10).

Antik dönem zamanında genellikle etnografya ve arkeoloji alanında kendini ön plana çıkaran müzeler, günümüzde birçok türe yayılmış ve aynı zamanda sanayi devriminden şimdiki zamana kadar müze çeşitleri sistematik bir şekilde birbirinden ayrılmış ve düzenlenmiştir (Madran, 1999:7). Müze türleri sınıflandırılırken, müze

içerisinde yer alan koleksiyonların türleri dikkate alınır. Bunula birlikte fonksiyonları ve koleksiyonları birbirinden farklılık gösteren birçok müze türü bulunmaktadır. ICOM'un 7 Temmuz 1995'te Norveç'te toplanan 18. Genel Kurulu'nda yer alan bildiriye dayanarak yapılan detaylı gruplandırmaya göre, müzeler şu başlıklar altında toplanmıştır:(Kervankiran, 2014).

1.1.4.1. Sahip Oldukları Koleksiyonlara Göre Müzeler

Koleksiyon için “öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü” şeklinde bir tanımlama getirilmiştir (TDK, 2022). Bu sınıf grubundaki müzeler; faydalı olma ve keyif alma hususlarını kendilerine amaç edinmişlerdir. Müze türlerini ayırmak istediğimizde en değerli ayırım, sahip olunan koleksiyonlarına göre yapılan ayırımdır (Kırca, 2008: 13). Başka bir deyişle sahip oldukları koleksiyonlara göre müzeler, adlarını içinde bulundurdıkları yani sahip oldukları eşyaların niteliğinden almaktadırlar. Bu müzeler şunlardır;

- Genel müzeler,
- Arkeoloji müzeleri,
- Sanat müzeleri,
- Tarih müzeleri,
- Etnografya müzeleri,
- Doğa tarihi ve jeoloji müzeleri,
- Bilim müzeleridir.

Genel Müzeler: İçerisinde pek çok koleksiyon yer edinen ve birden fazla müze türünü bir araya getiren genel olarak bütün insanlığa adanmış aynı zamanda da eğitsel nitelikte olan müze çeşididir. Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan ‘Smithsonian Enstitüsü’ bu müze türünün en güzel örneği olarak gösterilebilir. Bu enstitü büyük bir alan kaplamasıyla kendine yer bulmuştur. Birden fazla yapıyı içerisinde bulundurmasıyla enstitü büyük önem kazanmıştır. Ayrıca bu yapıların orta yerinde ‘Merkez Binası’ yer almaktadır. ‘Kale’ ismi verilen bu bina ‘Smithsonian Enstitüsü’ bölgesindeki ilk inşa edilen bina olmasıyla kendisini ön plana çıkarmıştır ve içerisinde yönetim açısından birimler mevcuttur. ‘Aziz Patrick Katedrali’nin

yapımını üstlenen mimar James Renwick aynı zamanda Merkez Binası adındaki eserini de inşa etmiştir (Smithsonian Institution, 2017).

Genel müzeler, ilk olarak 18. Yy.da kurularak birden fazla içerikte olan koleksiyonlara ev sahipliği yapmıştır. Bazı insanlar için diğer müze çeşitlerine göre en ideal olan müze türü genel müzelerdir fakat günümüzde uzmanlaşmış müzelere yönelimin daha çok olması sebebiyle sık karşılaşılan bir müze çeşidi değildir. Ayrıca genel müzelerin çok sayıda disiplini içerisinde barındırmasından dolayı eğitim açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bu müzelerin yerel ya da bölgesel müzeler gibi farklı isimleri vardır (Ekelik, 2010: 9; Aksoy, 2016: 16).

Arkeoloji Müzeleri: Arkeoloji kavramı; *“eski medeniyetler ve onların kültürlerini içerisinde bulunduran kültürel, sanatsal ve tarihi değerlere sahip eserleri ön plana çıkartmayı hedefleyen kazı bilimidir.”* şeklinde tanımlanmaktadır (Öztekin, 2014: 29).

Arkeolojik kazılar aracılığıyla çıkartılan ve ele geçirilen eşyalar arkeoloji müzelerinde kendisine hayat bulmuştur ve insanların müzelere gelip bu kazılar sonucunda elde edilen eşyaları görmelerine fırsat sağlanmıştır. Bu müzelerin ilgi görmesinin en önemli sebepleri insanların eski zamanlara ilgi duyması ve eğilim göstermesidir. Bu sebeple ülkemiz içerisinde yer alan ve en çok rağbet gören müze çeşitlerinin başında arkeoloji müzelerinin yer aldığı söylenmektedir. Dünyanın en büyük müzeleri arasında yer alan İstanbul Arkeoloji Müzesi, farklı kültürlere sahip bir milyondan fazla eserle birlikte ülkemizin müze anlamında kurulan en eski binası olma özelliğine sahiptir. Müze içerisinde Osmanlı İmparatorluğu’nun toprakları ve sınırları içerisinde yaşayan medeniyetlere ait eski dönemden kalma sayıca çok fazla eser vardır ve sergilenmektedir (Özel, 2013: 11; Gürbüz, 2017: 14).

Mısır’ın başkenti Kahire’de yer alan görkemli ‘Kahire Müzesi’ dünyada arkeoloji müzesi kapsamında en önemli müzelerden birisidir. Bu müzedeki koleksiyonlara bakıldığında Antik Mısır’a ait önemli eserlerin yer aldığı söylenebilir. İçerisinde binlerce eser barındıran Kahire Müzesi Fransalı mimar olan Marcel Dourgnon aracılığıyla varlığını ortaya koymuştur ve Kahire Müzesi’nin fotoğrafı Görsel 1.1’de görüldüğü gibidir (Madran,1999):

Görsel 1.1. Kahire Müzesi

Sanat Müzeleri: Bu müzelerde sanatsal yönden değerli olan eşyalar insanlık hizmetine sunulmaktadır. Ayrıca sanatsal açıdan önemli olan çizim çeşitleri ve tablo çeşitleri sanat müzelerinde yer almaktadır. Çeşitli yerlerden derlenip oluşturulan eserler bu müzelerde varlığını gösterebilmektedir (Aksoy, 2016: 15-16; Öztekin, 2014: 30). Şimdiki zamanda sanat müzelerinin en önemli özellikleri; sanatsal kıymete sahip olan eşyaları gözler önüne serme ve sonraki nesillere aktarma imkânını sağlamasının yanında eğitsel anlamda da kendisine yer edinmesidir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 33). Dünyanın gözde sanat müzelerinden ilk sırada yer alan ‘Louvre Müzesi’ içinde Roma eşyaları, meşhur ressamların eserleri vardır. Fransa’da yer alan bu müzenin, Fransız İhtilali’nden sonra müze olarak açılmasında karar kılınmıştır (Madran,1999).

Tarih Müzeleri: Tarih müzeleri; insanlığın her anlamda tarihini ayrıntılı bir şekilde araştıran, tarihteki ekonomik olarak ve aynı zamanda coğrafi anlamda eserleri sergiler. Ülkemizde tarih müzesinin en iyi şekilde anlaşılacağı başlıca örneklerinden olan ‘Hisart Canlı Tarih ve Diorama Müzesi’ önemli bir yer tutmaktadır. Bu müzeler bazen arkeoloji müzeleriyle beraber incelenmektedir. Fakat tarih müzelerinin

arkeoloji müzelerinden en önemli farkı tarih müzelerinde herhangi bir kazı sonucunda eşya bulunmuş olmasının gerekmemesidir (Ekelik, 2010: 10-11).

Etnografya Müzeleri: Türkiye’de pek çok kişi tarafından öğrenilmiş ve duyulmuş olan etnografya müzelerinin tanımı “*toplumların eski zamanda sahip oldukları geleneksel sanatlarının, gelenek göreneklerinin, giysilerinin, inançlarının ve gündelik yaşam tarzlarının sergilendiği müzelerdir*” şeklindedir (Özel, 2013: 11). Etnografya müzelerinde insanlara sunulan eşyaların kültür bakımından daha yeni dönemi yansıtmaları ve yaşanan yörenin kültürünün devam etmesinin gösterilmesi, etnografya müzesini diğer müze çeşitlerinden ayrılan en önemli farkıdır.

Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri: Tabiatı yer alan fakat şimdiki zamanda insanların her fırsatta göremeyeceği eşyalar ya da çok önceki zamanlarda nesli tükenmiş canlıların fosil kalıntıları, taş çeşitlerinin ve bazı minerallerin sergilendiği müzeler doğa tarihi ve jeoloji müzeleridir. Bu türdeki müzelerin asıl gayesi; ziyarete gelen merak içerisindeki insanların hayvan bilimi, doğanın tarihi, antropoloji gibi alanlarda bilgi edinmesini sağlamaktır (Öztekin, 2014: 32-33).

Bilim Müzeleri: Önemli müze çeşitleri arasında bulunan Bilim Müzeleri, teknolojik çalışma ve araştırmaların gerçekleştiği kurumlar olarak gösterilmektedir (Aksoy, 2016: 18). Bu müzelerin kurulurken ki en önemli amaçlarından bazıları; bilimsel açıdan bazı ilkeleri gelen ziyaretçilere aktarım sağlayarak bilimi insanlara sevdirmek, aynı zamanda insanların herhangi bir problem karşısında gözlemlere ve deneylere başvurmasını sağlayarak araştırma ve sorgulama aracılığıyla bilime olan değerleri arttırmak, ziyaretçilere eğlencenin yanında öğretici olmayı da hedeflemektir (Öztekin, 2014: 33).

1.1.4.2. Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Müzeler

Müzeler esasen bir kurum olduğundan, müzelerin başlıca yönetim çeşitleri meydana gelmektedir. Bu yönetim çeşitleri bakımından, müzelerin ait olduğu niteliklere ve yer aldığı ülkenin durumuna göre farklılıklar oluşmaktadır. Böylece bazı müzeler devlet kurumu, belediyeler ve bakanlık gibi devlete bağlı aktif olarak

hayat bulduğu gibi bazı müzeler de özel olarak bir yönetim tarafından yürütölmektedir. Bu müzeler şunlardır (Çetin, 2014: 19-20);

- Devlet müzeleri,
- Belediye müzeleri,
- Eğitim kuruluşlarına bağılı müzeler,
- Askeri müzeler,
- Özel müzeler,
- Vakıf müzeleridir.

Devlet Müzeleri: Devlet doğrultusunda eserlerin korunması esas alınarak insanlara göstermek ve bilimsel anlamda değeri korumak amacıyla kurulan müzelerdir. Devletin içindeki bazı kurumlar tarafından yönetilirler. Ülkemizde devlete bağılı olan müzeler Kültür ve Turizm Bakanlığı çerçevesinde etkinlik göstermeye devam eden Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün mesuliyetindedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

Belediye Müzeleri: Aksoy (2016: 20) belediye müzelerini şu şekilde tanımlamaktadır; *“devlet tarafından desteklenen ve kontrol edilen amacı topluma yarar sağlamak olan içerisinde yer aldığı sınırların yaşayış biçimlerini, kültürünü, gelenek göreneklerini ve sosyal yaşantısını topluma sergileyen müzelerdir.”* Belediye müzeleri, etkinlik alanı içinde yer alan belediyeler tarafından yürütölmektedir.

Eğitim Kurumlarına Bağılı Müzeler: Araştırma, inceleme ve eğitim maksadıyla kurulan bu müzelerin mesuliyeti, ilgili olunan eğitim kuruluşunun daha yukarıdaki yönetim doğrultusunda daha önceden belirlenen ilgili şahısların kontrolü altındadır (Özkan, 2015: 17). Eğitim kuruluşlarına bağılı müzelerin asıl maksadı, toplumla bilimi bir araya getirmek ve insanların önüne sergilenen müzedeki materyallerin önemini vurgulamaktır.

Askeri Müzeler: Özel (2013: 14), askeri müzeleri şu şekilde ifade etmiştir: *“milli değeri, duyguların ön planda olduğu ve savaşlarda kullanılan savaş aletlerinin, silahların ve askeri malzemelerin sergilendiğı müzelerdir.”* Bu müzelerde tarihi ve sanatsal özellikleri olan askeri açıdan önemli olan koleksiyonların gözler

önüne serildiği müzelerdir. Ayrıca askeri müzelerde, askerlik açısından değerli araçların tarih süreci boyunca gelişimi de anlaşılmaktadır. Harbiye Askeri Müzesi ülkemizde yer alan en önemli askeri müzelerin içerisinde kendisine yer edinmiştir ve Harbiye Askeri Müzesi'nin fotoğrafı Görsel 1.2'de gösterilmiştir (Çetin, 2014: 19-20).

Görsel 2. Harbiye Askeri Müzesi

Özel Müzeler: Bu müzelerin en önemli özelliği; sergilenen eşyaların ve müzenin yönetiminin özel kişi tarafından sağlanmasıdır. Fakat devlet özel müzeleri teftiş edebilir. Bazı insanların özel olarak sahip olduğu eşyalar, müzede sergilenme potansiyeli olduğu için halkın içinden olan bu insanların yaşantılarından bazı kesitler içeren eşyalar özel müzelerde kendisine hayat bulmaktadır (Mete ve Karaman, 2009).

Vakıf Müzeleri: Türk Dil Kurumu sözlüğünde vakıflar için; “*birden fazla kişi tarafından kurulan ve toplum yararına çalışmayı ilke edinen kuruluşlar*” şeklinde tanım getirilmiştir (TDK,2022). Bu müzelerin kontrolü sahip olduğu vakfın elindedir. Vakıfların müze konusundaki öneminin artmasının sebebi şimdiki zamanda ortaya çıkan sorunların sadece devlet doğrultusunda çözülememesiyle vakıfların önem kazanmış olmasıdır.

1.1.4.3. Koleksiyonların Sergiledikleri Mekânlara Göre Müzeler

Bu müzelerin sınıflandırılması, eserlerin gösterildikleri yerlerin fiziksel açıdan niteliklerine bakılarak ortaya konmaktadır. Genellikle koleksiyonların güvenliği maksadıyla bir müze yapısının olması gerekse de eserlerden bazılarının taşınma problemi sebebiyle açık havada gösterilmesi gerekmektedir. Çünkü eserlerin taşınma esnasında zarar görme ihtimaline karşın eserlerin yerinde kalması daha etkin olmaktadır. Bunun haricinde binaların bazıları daha sonraki zamanlarda sahip olduğu önemle birlikte gerekli özellikleri karşılaması durumunda müzeye dönüştürülmektedir. Koleksiyonların sergilendiği yerlere göre müzeler sırasıyla şunlardır (Özkan, 2015: 18);

- Geleneksel müzeler,
- Açık hava müzeleri,
- Müze evler,
- Anıt müzeleridir.

Geleneksel Müzeler: Koleksiyonların güvenliği, herhangi bir zarardan kaçınmak amacıyla kurulan ve daha sonraki zamanda da bu amaçla faaliyetleri sürdürülen müzelerdir. Geleneksel müzelerin faaliyetleri genel anlamda koruma, güvenlik sağlama, ziyaretçilere sergileme ve koleksiyon toplama anlayışı ile kısıtlı olmaktadır. Fakat çağdaş müzecilikte geleneksel müzelerin özelliklerinin yanında eğitsel anlamda da faaliyetler ön plana çıkmaktadır (Sözen ve Tanyeli, 1992: 168).

Açık Hava Müzeleri: Açık hava müzelerinin özellikleri; üst tarafının kapalı olmaması, geniş bir arazide bulunması ve içerisinde yer alan eserlerin açık havada insanların ziyaret etmesine olanak tanınmasıdır (Özel, 2013: 15; Aksoy, 2016: 23). Ülkemizde bu türdeki müzelerin örneği çok olmamakla beraber arkeoloji anlamında önem kazanan alanlar sonraki zamanlarda güvenliği sağlanarak açık hava müzesine dönüştürülmüştür ve bu alanlarda müze olarak etkinlikler yapılmaya başlanmıştır. Göreme Açık Hava Müzesi Türkiye’de bulunan açık hava müzesine örnek gösterilebilir. Nevşehir’e 13 km. uzaklıkta bulunan Göreme Kasabası’nın iki km. doğusunda yer alan bir kaya yerleşim yeridir. Müze, manastır eğitim sisteminin ilk olarak başlatıldığı yer olarak kabul edilir (Yılmaz, İ., 2011:186).

Hollanda’da yer alan Arnhem civarlarındaki ‘Hollanda Açık Hava Müzesi’ büyük bir arazide yer edinen ve alanı çok fazla olan bir açık hava müzesi örneğidir. Bu müzede yer alan çiftlik evleri, ahşaptan yapılan binalar, bu bölgede yaşamını sürdüren insanların geçim kaynağı olan işyerleri ve tarımsal anlamda üretim mekânları açık hava müzesinin içeriğini meydana getirmektedir (Öztekin, 2014: 43).

Müze Evler: Geçmiş zamanda tarihsel olaylara katkısı olan değerli şahısların evleri ya da çok mühim olayların meydana geldiği yerlerin müze olarak dönüştürüldüğü mekânlardır. Aynı zamanda bir evin müze ev olarak açılması için tarihi süreçteki olaylara bakılmasının haricinde eski zamana ait eserlerin tarihi özellikler barındırması da önem taşımaktadır. Bu evlerde genel olarak eski zamana ait resimler, eşyalar ve belgeler ziyaretçilerin önüne serilmektedir. Atatürk evleri, müze evler içerisinde yer alan en güzel örneklerden birisidir. Bu evler, Atatürk’ün bazı zamanlarda konakladığı evlerden oluşmaktadır. Atatürk’ün mühim belgelere onay verdiği, misafir edildiği, bazı savaşırlara evden yön verdiği bu evlerde insanlara açık olarak içerisinde Atatürk’ün kullanmış olduğu eşyalar ve kıymetli resimler yer edinmiştir (Aksoy, 2016: 24).

Anıt Müzeler: Eski zamanda yapılmış olmasına karşın şimdiki zamana kadar genel anlamda korunmuş ve güvenliği sağlanmış bir şekilde gelen anıtsal yapılar, tarihsel ve mimari yönden değeri taşıyan önemli eserlerdir. Bu eserler şu şekilde sıralanmaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 51);

- Protestan Kiliseleri,
- Camiler,
- Kale ve Hisarlar,
- Anıt ve Heykellerdir.

Van ilimizdeki önemli kültürel mekanlarımızdan biri olan Akdamar Anıt Kilisesi günümüze kadar önemli bir yapı olarak varlığını sürdürmektedir. Kilise hem kültür turizmi hem de inanç turizmi açısından Türkiye için büyük önem arz etmektedir. Ayrıca kilise 13.04.2015 tarihinde Dünya Geçici Miras Listesine alınmıştır(Kalay, A.H. ve Yıldız, S. (2017).

1.1.5. Müzelerin İşlevleri

Eski dönemlerde tabiatın içerisinde bulunan sanat eserlerinin, nesnelerin ve kıymetli eşyaların bir araya getirilmesi ve birikim yapılmasıyla müzecilik anlayışı gelişmiştir (Uysal, 2005: 3).

Değerli koleksiyonların bir araya getirilmesi ve birikim yapılmasıyla gelişen müzeler, kültürel ve toplumsal nesnelerin belli bir kaide ile güvenlik altına alınması, sergilenmesi ve belgelenmesi durumuna getirilmiştir. Bundan farklı olarak müzeler; içerisinde barındırdığı eserleri iletişim, araştırma ve eğitsel anlamda faydalı olabilmek amacıyla insanların hizmetine sunarak toplumsal ilerleme konusunda da tüm dünyada önemli bir etki yaratmaktadır (Irmak, 2013: 5).

Yeni serüvenler, sürekli olarak değişen hayat koşulları, teknolojik anlamda gelişmeler, güzellik değerlerinin ön plana çıkması ve insanların daha bilinçli hale gelmesi ile müzeler toplum içerisindeki bireyleri hem eğlendirirken hem de eğitime destek olan birer öğretim kurumları haline gelmektedir (Aksoy, 2016: 9).

Müzelerin işlevleri literatürde farklı şekillerde incelenmektedir. Genel olarak müzelerin çeşitli biçimlerde ele alındığında müzelerin yayma, koruma ve toplama gibi işlevlere sahip olduğu ileri sürülmektedir. Yayma kelimesinin yerine sunma kelimesini kullanan Crane (2006: 99) müzelerin işlevlerini sunma, koruma ve toplama başlıkları altında incelemiştir. Alexander (2008: 188) ise öteki gözlemcilerden farklı bir tutum geliştirerek müzelerin yorumlanması ve sergilenmesi gibi işlevleri olduğunu savunmaktadır. Fakat çoğu araştırmacıya göre müzelerin işlevleri;

- Koruma,
- Toplama,
- Sergileme,
- Belgeleme,
- Eğitim

olarak incelenmiş ve kabul görmüştür (Tüzün, 2010: 7-10; Salbacak, 2011: 6).

Koruma işlevine bakılırsa müze içerisinde yer alan bütün eserlerin gerekli depolama ya da sergileme durumlarıyla yapısının bozulmaması için alınan tedbirler gibi bir açıklama getirilebilir (Demir, 2015: 7). Çünkü genel olarak tarihi müzeler ve arkeoloji müzelerinde ziyaretçilere gösterilen eserlerin büyük bir çoğunluğu asırlar önce ortaya konmuş eşyalardan meydana gelmektedir. Bu sebeple eserler iklim şartları, insan faktörü ve kimyasal oluşumlardan dolayı kimliğini kaybedebilmekte ve bozulmaya neden olabilmektedir (Aksoy, 2016: 10).

Eserlerin sadece güvenlik yönünden korunması yeterli olmamakla birlikte bu eserlerin gelecek nesillere aktarılma imkânını, değerlerini ve bazı özelliklerinin ortadan kalkması riski olduğundan başlıca tedbirlerin alınması önem arz etmektedir. Bu nedenle müzelerin koruma işlevinin büyük ve önemli sorumluluklar altında olduğu söylenebilir (Turanlı, 2012: 17).

Müzeler içerisinde yer alan koleksiyonları korumak maksadıyla oluşturulan güvenlik düzenlerinin faal bir şekilde devam etmesinin sağlanması ve oluşabilecek dünyayı ve insan yaşamını tehdit altında bırakan tamamıyla doğal sebeplerle meydana gelen deprem, sel gibi felaketlerden korunmak amacıyla önemli bir şekilde tedbirlerin alınması gerekmektedir. Müze içerisindeki ısı değerinin, nem oranının ve ışık düzeyinin eserlere bir zararının dokunmaması için sürekli olarak kontrol altında olması müzelerin koruma işlevinin özelliklerinden birisi olmaktadır (Tüzün, 2010: 9).

Toplama işlevi müzecilik anlayışının en önemli işlevlerinden birisidir ve müzecilik anlayışının esas dayanağını oluşturmaktadır. Toplama işlevi, farklı zamanlarda ve farklı mekânlardan getirilen birbirine bağımlı olmayan eserlerin birleştirilmesidir (Güngör, 2016: 18-19). Müzelerin eserleri bir araya getirme işlevi birbirinden farklı olabilmektedir. Buna örnek olarak etnografya müzesine yerleştirilecek olan eserlerin sahibine ulaşarak parayla satın alma işlemi gerçekleşince müzenin bünyesinde yer almaktadır ya da arkeoloji müzesine konulacak olan eserlerin büyük bir çoğunluğu kazı işlemleri sonucunda bir araya getirilmektedir (Ekelik, 2010: 23).

Müzelerin yönetimini sağlayan kişiler toplama işlevinin en önemli işlev olduğunun her zaman farkında olarak özenli çalışmalarla müzenin amaçlarına ve imajına uygun bir şekilde eserler oluşturmali ve hali hazırda var olan eserlerin daha geniş hale getirilmesi çalışmaları yapılmalıdır (Demir, 2015: 6). Sergileme işlevine bakıldığında müzelerin varlığını devam ettirebilmeleri için kendisini ziyarete gelen insanlara her zaman ihtiyacı vardır. Sergileme, müze içerisinde yer alan eserlerin belli başlı amaçlarla ve düzenli bir şekilde insanların hizmetine sunulmasıdır (Tüzün, 2010: 8). Bu sebeple müzelerin yönetimini sağlayan kişiler sergilemeye sunulan eserlerin ilgi çekici olmasını sağlamalı ve eserlerin estetik özelliklerini dikkate alarak müzeleri daha düzenli hale getirmelidirler (Buyurgan ve Mercin, 2005: 60). Ayrıca müzeler içinde yer alan eserler çok kıymetli değerleri içerisinde barındırsa da güzel ve etkili bir sergileme olmadığı takdirde insanlara ulaşımı zorlaştırmakta ve müzeler kendilerini gösterme konusunda başarısız olmaktadırlar (Ekelik, 2010: 25). Sergileme çeşitlerine bakıldığında bunların gezici, geçici ve sürekli şeklinde birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Gezici sergileme, eserlerin daha çok insanlara ulaşılması için mekân olarak farklı farklı yerlerde sunulmasıdır. Geçici sergileme ise bir müzeyi belirli zaman aralıklarında eserleri sergilemek üzere kullanmaktır. Sürekli sergileme diğerlerinden farklı olarak eserleri mekân değişmeden aynı müzede insanlara sunmak olarak tanımlanmaktadır (Aksoy, 2016: 12).

Belgeleme, müzeler içerisinde yer alan eserlerin depolama konusuna yönelik olarak elde edilen bütün bilgilerin işitsel, görsel ve yazılı metotlarla birlikte düzgün bir şekilde birbirinden ayrılarak kayıt altına alınmasıdır (Demir, 2015: 8). Koleksiyonlar müzeye getirilince ne türde ve ne amaçla kullanıldıkları net ve anlaşılır bir şekilde ortaya konulmalıdır. Bu şekilde müze içerisindeki eserlerin kaybolması veya çalınması gibi durumlara engel olunabilir ve incelenen eserlere zor olmaksızın ulaşılabilir (Aksoy, 2016: 12). Belgeleme işlemleri birbirinden farklı metotlarla oluşturulur. Bunlardan en önemlisi kronolojik olarak tarihe bakılarak yapılmaktadır (Tüzün, 2010: 10).

Eğitim tanım olarak kişilerin yaşadığı toplum içerisinde değerlere sahip olan tutum ve yeteneklerini geliştirdiği süreçlerin bütünüdür (Aksoy, 2016: 13). Şimdiki zamanda yaşanan gelişmeler doğrultusunda eğitim metotları daha çok çeşide ulaşmış

ve öğrenciler arasında bireysel olarak farklılıklar esas alınarak eğitim metotları ön planda yer edinmiştir. Harrison (1963: 109) müzelerin; koleksiyonları koruma, toplama, sergileme ve belgeleme işlevlerinden farklı olarak kitapların öğrenme konusunda eksik olduğu zamanlarda eğitime katkısı olacak olayların görsel hale gelmesinin daha kalıcı olmasının önemli olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda müzeler, öğretimi okuldan dışarıya aktaran ve öğrenmeye katkısı olan kurumlar olarak nitelendirilmektedir.

Adıgüzel (2000: 133-134) estetik duygusunun toplum içerisinde yer edinmesinde, toplumun daha çok gelişmesinde ve gerçekleşmiş olayların açıklanmasında müzelerin önemli bir desteği olduğunu düşünmektedir. Eğitimin müzeler aracılığıyla daha önemli hale gelmesi müze pedagojisi alanı ve müze eğitimleri konusunda güncel akademik branşların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Öztekin, 2014: 27).

1.1.6. Müze Ziyaretçileri

Dünya çapında her sene bir milyardan daha çok kişinin müzeler içerisindeki eserleri görme amacıyla ziyarete geldikleri bilinmektedir (Falk, 2016: 358). Her yıl müzeleri ziyarete gelen insanların daha çok artmasıyla beraber, müzeleri ziyaret eden insanlar hakkında da akademik anlamda araştırmalar artmaktadır (Kirchberg ve Tröndle, 2012: 435).

Müzeleri ziyaret eden insanların neler düşündükleri ve hissettiklerinin incelenmesi müzeleri yöneten kişiler için önemli olmaktadır. Bunun sebebi müzeleri yöneten kişilerin ziyaretçilerin ilgi ve tutumları doğrultusunda etkinliklerini fazlaştırmak amacı taşımalarıdır. Ayrıca müze yöneticileri, ziyaretçilerin genel olarak ihtiyaçlarını öğrenerek görevlerini daha çok zenginleştirmeyi arzu etmektedirler ve istemektedirler. (Uysal, 2005: 67).

Müze ziyaretçileri üstünde yapılan akademik araştırmalarla birlikte ziyaretçilerin genel olarak sanat, tarih ve turizm gibi konulara ilgili oldukları belirlenmiştir. Bu ilgileri dahilinde insanların boş zamanlarını değerlendirme aktivitesi olarak müze ziyareti yapmaları toplum ve müze ilişkisini ayakta tutan

önemli bir öğedir. Bundan dolayı kültür turizminin ana unsurlarından biri olan müzelerin, boş zaman faaliyetine katılan insanların öncelikle tercih edecekleri yerlerden biri haline gelmesi oldukça önemlidir. (Özgören, 2007; Cengiz, 2007).

Öğretmenler açısından müze içerisinde yer alan eserleri görerek yaşamış oldukları deneyimin ölçülmesi, müzecilik anlamında önem arz etmektedir. Bu bağlamda müzeleri ziyarete gelen öğretmenlerin motivasyon kaynaklarının ne türde olduğu ve nasıl bir deneyime sahip olmak istediklerinin belirgin hale gelmesi, sergileme konusunda müzeleri yöneten kişilere kolaylık sağlamaktadır.

Deneyimlere bakılacak olduğunda sergilenen eserlerin güzelliği motivasyon kaynağı olmakla birlikte bazı ziyaretçilerin arkadaş ve ailesiyle birlikte eğlenceli zaman geçirmesi müzeler açısından önem teşkil etmektedir. Bunun yanın sıra değerli nesneleri görmek, tarihi nesneleri görünce kendisini o dönemdeymiş gibi hissetmek ve bakılan eserlerin anlamını derinlemesine düşünmek gibi deneyimler de bulunmaktadır (Doering, 1999).

Literatürde müzeleri ziyaret edenlerin deneyimlerine göre birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Ziyaret edenlerin deneyimleri; nesne deneyimi, sosyal deneyim, içedönük deneyim ve kavramsal deneyim olarak gerçekleşmektedir. Tablo 1.2. de müze ziyareti deneyim çeşitlerine göre ifadeler yer almaktadır.

Tablo 1.2. Müze Ziyareti Deneyimlerinin Sınıflandırılması

Nesne Deneyimi	Gerçek olan şeyi görmek
	Profesyonel aktivitelere devam etmek
	Bu şekilde bir deneyimin nasıl gerçekleştiğine tanıklık etmek
	Kıymetli ve nadir şeyleri görmek
	Gördüğüm eserlerin güzelliğinden etkilenip motivasyonumu artırmak
Sosyal Deneyim	Aile ve arkadaşlarla beraber vakit geçirmek
	Çocuğumun yeni bilgiler öğrendiğine şahit olmak
İçedönük Deneyim	Çocukluk deneyimlerimi, seyahatlerimi ve diğer anılarımı hatırlamak
	Spiritüel bağlantılara sahip olmak
	Farklı mekânları görüp zamanda yolculuk etmek
	Baktığım eserlerin anlamlarını derinlemesine düşünüp hayal kurmak
	Aidiyet duygusunu yaşamak
Kavramsal Deneyim	Bilgi kazanarak kendime yeni şeyler katmak
	Kavrayışımı geliştirmek

Kaynak: Doering, Z. D. (1999). Strangers, Guests or Clients? Visitor Experiences in Museums, Curator, 42(2), ss. 74-87.

1.2. Algılanan Fayda Kavramı

Algılanan faydayı iyi bir şekilde anlamak için ilk olarak algı kavramı ve fayda kavramı incelenmelidir. Algı, duyu organlarının uyarılması ile oluşan sinir sistemindeki sinyallerden meydana gelmektedir. Fayda, hizmetler karşılığında insanların tatmin edilmesi veya ihtiyaçların giderilmesidir. Tanımlardan yola çıkılacak olunursa algılanan fayda bütünüyle insanların hizmetler karşılığında kazandığı getirileri nasıl yorumladığı ile alakalıdır. Bu kavram işletmelerin vermiş olduğu hizmetler konusunda hangi nitelikleriyle kendisini ön planda tutacaklarına yol göstermektedir (Mucuk, 2013: 75). İnsanların bir yerden hizmet aldıktan sonra karşılaştıkları bütün durumlar olumlu olmayabilir. Eğer ki alınan hizmet karşılığında bir insan kendisinde olumlu durumlar edinirse bu fayda olarak ifade edilir. Fakat alınan hizmet doğrultusunda bir insan kendisinde olumsuz durumlar sezerse bu da fedakarlık olarak tanımlanır. İnsanlar genel olarak almış oldukları hizmetler karşılığında sahip oldukları faydaları artırmak ve göstermiş oldukları fedakârlıkları minimum düzeyde tutmak istemektedirler. Hizmetlerden yararlanmak isteyen kitlelerin hizmetten faydalanma konusunda karar verirken önemli bir kriter olan algılanan faydayı elde etme maliyetleri önemli bir yer teşkil etmektedir (Chaabane ve

Volle, 2010). İlgili kitlenin bir hizmetten yaralanmak için göze aldığı olumlu olmayan etmenler algılanan fedakarlık kavramı ile açıklanmaktadır. Algılanan fedakârlık insanların hizmet karşılığı almak için karşılaştığı maliyetlerle ilgilidir. Bu maliyetler şu şekilde sıralanmaktadır (Falk, 2016: 358):

- Ulaşım ve taşıma,
- Ödenen tutarlar,
- Sevkiyat,
- Tamirat ve bakım,
- Performans düşüklüğü riski,
- Devir,
- Maddi paralardır.

Fayda kavramı bireyin almış olduğu hizmetlerin performansının ne derecede olduğu doğrultusunda bireyin elde etmiş olduğu yarar ve kazançlardır. Başka bir deyişle sunulan hizmetin nasıl olduğuyula beraber insanların genel refah düzeyini ve yaşam kalitesini daha çok artıracak bazı durumların yerine getirilmesidir (Özgören, 2007; Cengiz, 2007).

Aslında faydada hizmet sunulan insanlar için bir tatmin olma, ihtiyaçlarını karşılama ya da menfaat giderme gibi durumlar söz konusudur. Bu kavram aslında sübjektif olmasından dolayı psikolojik açıdan değerlendirilebilir. Ayrıca bir hizmet karşılığında alınmış olunan faydalar kişiden kişiye göre değişim gösterebilir. Bunun sebebi her insanın kendisine sunulan hizmetlerden algıladığı faydanın birbirinden farklı olmasıdır ve bundan ötürü algılanan faydayı yorumlama tarzları da birinden farklı olacaktır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 51).

1.2.1. Algılanan Fayda

İşletme yöneten kişilerin hizmet sunmuş olduğu insanların memnuniyet derecesini artırmak için hizmetlerini algılanan fayda özelliklerine göre biçimlendirmeleri çok önemlidir (Özgören, 2007). Algılanan fayda, hizmetler karşılığında kişilerin isteklerini veya ihtiyaç durumlarını göz önünde bulunduran yararların toplamıdır. Algılanan değer ise hizmet sunulan insanların algılanan

faidalarının, algılanan maliyetle ilişkisine karşılık gelmektedir. Ayrıca algılanan fayda genel anlamda yararlı ve haz alma ilkeleri üzerinde araştırılmaktadır (Chaabane ve Volle, 2010).

Algılanan faydanın etken olduğu en önemli özellik sunulan hizmetlerin insanlar tarafından tercih edilme durumudur. Bu sebeple işletmeler topluma sunmuş oldukları hizmetlerle insanların durumları ne şekilde algıladığını iyi çözümlemeli ve sunmuş oldukları hizmetleri bu yönde ileriye taşımalarıdır. İşletmeler topluma sundukları hizmetlerle insanların olayları ne şekilde algıladığını iyi çözümleyemezse yaptıkları işte başarılı olmaları çok güç bir hale gelmektedir. İşletmeler hedef tuttuğu kitleleri belli başlı niteliklerine göre kategorilere ayırmalı ve her bir kategorinin beklenti ve ihtiyaç durumlarını ortaya koymalıdır. Bu beklenti ve ihtiyaç durumlarına yönelik sunmuş oldukları hizmetleri daha verimli hale getirmeli ve süreç sonunda ise hizmet sunulan insanların algıladıkları fayda ile işletmenin sunmuş olduğu faydanın ilişkili olmasına dikkat etmelidir (Cengiz, 2007).

Algılanan fayda, hizmet sırasında ve sonuç kısmında hedef kitlenin kazanç durumunda algıladığı yararlar olarak ifade edilebilir ve algılanan fayda kavramının iyi anlaşılması işletmeler açısından önem arz etmektedir (Odabaşı, 2004).

Algılanan fayda 3 farklı çeşitte incelenmektedir;

- Fonksiyonel fayda
- Sembolik fayda
- Deneyim faydası

1.2.1.1. Fonksiyonel Fayda

Fonksiyonel fayda işletmenin hedef kitleye sunduğu hizmetlerin kitle tarafından güvenilirliği, beklentilere uygunluğu, mükemmellik ve kalite bakımından özelliklere göre incelenmesidir. Ayrıca hizmetin nitelikli olması, verilen hizmetin yüksek kaliteli olması, hizmet kalitesinin istikrarlı olması, güvenilir hizmet içermesi, kusursuz bir hizmet anlayışı gerçekleşmesi, kitlenin beklentilerine uygunluk derecelerine sahip olması gibi etmenler fonksiyonel faydanın yapı taşı oluşturmaktadır (Meydan ve Şeşen, 2011: 31).

Fonksiyonel fayda hizmetin içsel kazançlarını göstermekte ve genel olarak insanlara verilen hizmetlerin niteliklerine odaklanmaktadır. Başka bir deyişle daha az seviyedeki gereksinimlerle ilgili olan fayda türü fonksiyonel faydadır. Fonksiyonel fayda bireylerin günlük hayattaki bileşenlerini düzgün bir şekilde sağlaması olarak açıklanabilmektedir (Kirchberg ve Tröndle, 2012: 435).

1.2.1.2. Sembolik Fayda

Sembolik fayda, insanlara verilen hizmetin dış kazançlarının ne durumda olduğu hakkında bilgi vermektedir. Hedef kitle kendisine verilen hizmetlerin sadece işlevsel olan faydalarından yararlanmamaktadır. Bunun haricinde kaygı ve sosyal gereksinimlerden oluşan bir fayda göz önünde bulundurulur (Parry ve Sawyer, 2005).

Sembolik fayda, bireye verilen hizmetlerin direkt kendisiyle alakalı olmayan aynı zamanda da insanları psikolojik anlamda da etkisi altına bırakan bazı özellikler barındırır. Özgüven ihtiyaçları, kendini ifade edip anlatabilme ve insanlarla sosyal etkileşimler kurabilme gibi özellikler sembolik faydanın içerisinde yer almaktadır (Pullman ve Thompson, 2002).

Örnek olarak öğretmenler tarihi bir müzeyi gezmek istediklerinde müzenin dünya çapında ünlü olması öğretmene sembolik fayda getiren bir özellik olmaktadır. Çünkü sembolik fayda görünürdeki hizmetlerde kendisini daha çok gösterebilir ve etkin bir şekilde kullanılabilir.

Sembolik faydanın tüketicilerin pozitif duygulara sahip olmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Bu bakımdan sembolik fayda tüketicilerin çeşitli sosyal gruplarla, değerlerle ve kişisel özelliklerle iletişim kurmasını sağlayan yardımcı bir araç olarak düşünülebilir (Koçak ve Özer, 2004).

1.2.1.3. Deneyim Faydası

Deneyim faydası, işletmelerin hedef kitleye hizmet vermesi sırasında oluşmakta ve deneyimlerin daha keyifli olması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda

işletmelerin sunmuş oldukları hizmetle ilgi olarak bireye olumlu duygusal deneyim yaşatmayı istemek deneyim faydasının özelliklerinden birisidir (Solomon, 2007).

Öğretmenlerin müzeleri gezdikleri sırada yaşanan pozitif ya da negatif durumların öğretmenlerin deneyimlerine tesiri olmaktadır. Müze gezisi esnasında yaşanan tüm durumlar deneyim faydasının bir parçası olmaktadır. Ayrıca deneyim faydası insanlarda ilgi, tutum, bilinç ve davranış yönlerinden bazı etkiler yaratmaktadır. İnsanlar kendilerine sunulan hizmetler karşısında, yaşadıkları deneyimlerde verilen hizmete karşılık olarak olumlu veya olumsuz tepkiler ortaya çıkarabilirler. Bu durum işletmeleri çok fazla etkilemektedir. Bu sebeple işletmelerin daha başarılı olabilmeleri için hedef kitleye güzel bir hizmet sağlayarak pozitif anlamda deneyim faydası oluşturmalarıdır (Solomon, 2007).

1.3. Tavsiye Etme Niyeti

Tavsiye etme niyeti, bireyin almış olduğu hizmet karşılığında tatmin olmasıyla beraber sözü geçen hizmetin, çevresindeki insanlara önerilmesiyle gerçekleşen süreç olarak açıklanmaktadır (Topsakal ve İplik, 2013: 90). Bireyin almış olduğu hizmet için ziyaret aşamasının sonunda; ziyaret eden kişinin algılamış olduğu hizmet kalitesi, çevresindeki insanlara tavsiye etme niyeti, ziyaret edilen yeri ileriki zamanlarda tekrar ziyarete gitme ve ziyaret sürecinde yapılan maddi harcamalar gibi konular değerlendirme altına alınmaktadır (Chen ve Tsai, 2007: 174).

Alınan hizmet kalitesi ile bağlantılı olan tavsiye etme niyeti, bir hedefin bilmeyen kişilere tanıtılması açısından önem arz etmektedir. Ziyaret eden kişinin algılamış olduğu hizmet kalitesinin üst seviyede olması gelen müşterilerin memnuniyet derecesini olumlu olarak etkilemektedir ve ziyaret edilen yerden memnun kalan kişilerin ziyaret süreleri boyunca edinmiş oldukları deneyimleri etraflarındaki insanlara tavsiye etme niyetinde olmaları hedef için önemli adımlar atıldığının göstergesidir (Sert ve Karacaoğlu, 2018).

Ziyaret eden kişilerin algılamış oldukları hizmet kalitesinin üst seviyede olmasıyla beraber ziyarete gelen müşterilerin memnuniyeti derecesinin yükselmesi,

ziyaret edilen yerin çevresindeki insanlara daha çok tavsiye edilmesi ve daha çok kaliteli hizmet verme çabasını getirmektedir (Anderson vd., 2004: 55).

Yapılan çalışmalarda müze içerisinde sergilenmiş olan eserlerden memnun kalan ve tatmin olan kişilerin müzeye ileriki zamanlarda tekrar gelme ve çevresindeki insanlara tavsiye etme niyetinin de daha fazla olduğu açıklanmıştır (Burton ve Scott, 2003: 56).

Harrison ve Shaw (2004: 23) müze ziyaretleri esnasında edinilen tecrübeleri araştırmaları ve müze ziyareti sonrasında tavsiye etme niyetinin ne derecede etkili olduğunu incelediklerinde müze içerisindeki eserleri gören ve müzeden memnun kalan bireylerin müzeye sonraki zamanlarda tekrar ziyarete gelme ve aynı zamanda çevresindeki insanlara tavsiye etme niyetlerinin de üst seviyede olduğunu söylemişlerdir.

Eid vd. (2019: 1) ortaya koydukları araştırmalarında hedefin nitelikleri, hedefin imajı, tavsiye etme niyeti ile memnuniyet derecesi kavramları arasındaki özellikleri belirtmişlerdir. Yapılan çalışma ile birlikte ziyaretçilerin hedefe yönelik değerlendirmeler üzerinde algılanan faydanın önemli bir yer edindiğini ve hedefin imajının memnuniyet derecesi ve tavsiye etme üzerinde kuvvetli bir tesirinin olduğu ortaya çıkmıştır. Tavsiye etme niyeti ziyaretçilerin davranış biçimlerinin yanında hizmeti veren kişinin tutum ve davranışlarının gözlem altına alınması ile de meydana gelebilmektedir (Dick ve Basu, 1994).

Colgate ve Lang (2001) tavsiye etme niyeti ile ilgili olarak “*müşteriler, önceki hizmet deneyimlerine bağlı olarak, hizmet işletmelerinin istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilme ile ilgili karar verme sürecine yönelik tutum geliştirmektedir.*” şeklinde bir açıklama yapmışlardır.

1.3.1. Tavsiye Etme Niyeti Hakkında Yapılmış Çalışmalar

Harrison ve Shaw (2004: 23) öğretmenlerin müze ziyaretleri esnasında edinilen tecrübelerini araştırmaları ve öğretmenlerin müze ziyareti sonrasında tavsiye etme niyetinin ne derecede etkili olduğunu incelediklerinde müze içerisinde mevcut bulunan eserleri gören ve müzeden memnun kalan öğretmenlerin müzeye sonraki

zamanlarda tekrar ziyarete gelme ve aynı zamanda çevresindeki öğretmenlere ve eğitim verdiği öğrencilerine tavsiye etme niyetlerinin de olumlu ve üst seviyede olduğunu ortaya koymuşlardır.

Öztürk ve Göktaş (2016: 194) yapmış oldukları araştırmada öğretmenlerin müze ziyaretlerinde genel memnuniyet derecelerinin algılanan fayda ile ilgili olarak nasıl bir ilişkide bulunabileceğini ve bu durumun ileriki zamanlarda tekrar gidilen müze ziyaretleriyle tavsiye etme niyetini ne derecede etki yaratacağını araştırmışlardır. Yapılan çalışmalar sonucunda müzeye ulaşım konusunda uzak mesafe ölçütünün ziyaretçileri müzeye ziyaret konusunda tekrar etmekten uzak tutmuştur fakat algılanan fayda ile ilgili memnuniyet derecesinin müzeyi ziyaret etmenin yanı sıra tavsiye etme niyetinin de pozitif olarak yansıdığını keşfetmişlerdir.

Hosany (2009: 1) öğretmenlerin gelişimsel olarak mekân bağlılığı kuramına ilişkin bir model ortaya koymuştur ve bu modeli test ederek öğretmenleri gözlemlemiştir. Yapmış olduğu araştırmalar sonucunda varmış olduğu husus; olumlu ve olumsuz duygulara sahip olmanın ve tatmin olma durumunun mekân bağlılığı konusunda önemli bir yer edindiğini söylemiştir ve bilhassa olumsuz duyguların öğretmenlerin mekân bağlılığına karşı olumsuz bir ilişki içerisinde olduğunu söylemektedir.

Prayag (2015: 1) öğretmenlerin duygusal olarak tecrübelerini, memnuniyet derecesini, algılanan faydayı ve tavsiye etme niyetini içerisinde yer alan bir model tasarlamıştır ve test ederek gözlemler yapmıştır. Yapmış olduğu gözlemler sonucunda öğretmenlerin duygusal olarak tecrübelerinin, memnuniyet derecesi ve algılanan fayda kavramlarının öncüsü olduğunu tespit etmiştir. Bunun yanı sıra algılanan faydanın tavsiye etme niyeti üzerinde olumlu ve pozitif olarak etkileri olduğunu ifade ederek algılanan fayda kavramının önemini vurgulamaktadır.

2. MÜZE ZİYARETİNİN TAVSİYE ETME NİYETİ ÜZERİNE ETKİSİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA

Araştırmanın bu bölümünde Van ilinde fiilen çalışan öğretmenlerin müze ziyaretlerinden algıladıkları faydanın tavsiye etme niyetleri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen uygulamalı araştırmanın bulguları ve analizlerine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

2.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

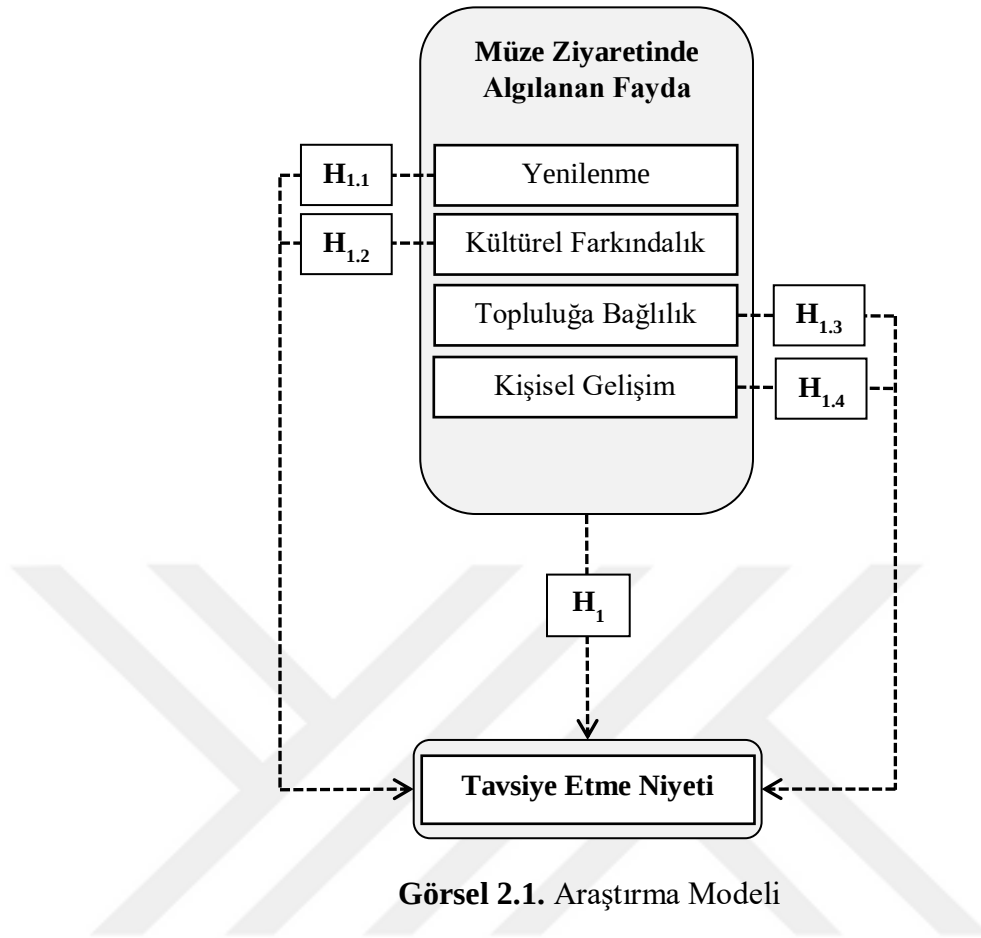
Araştırmanın amacı, öğretmenlerin müze ziyaretlerinden algıladıkları faydaların belirlenmesi ve bunun tavsiye etmeleri üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığının ortaya konulmasıdır.

Eğitim-öğretim hayatında yaparak yaşayarak öğrenme stili öğretmenler için vazgeçilmez bir unsurdur. Sınıf ortamı dışında çeşitli mekânlara yapılan ziyaretler hem öğrenciler hem de öğretmenler için farklı bir bakış açısı kazandırmakta ve de etkili bir öğrenme ortamı sağlamaktadır. Müze ziyaretleri bu bakımdan oldukça önem arz etmektedir. Sınıfça ya da bireysel yapılan müze ziyaretleri sırasında öğretmenler çeşitli faydalar edinmekte ve edinilen bu faydalar doğrultusunda müze ziyaretlerini çevrelerinde bulunan insanlara tavsiye edebilmektedirler. Van ilinde yapılan bu çalışmada öğretmenlerin müze ziyaretlerinden algıladıkları çeşitli boyutlardaki faydalar üzerinde durulmuş ve bunların tavsiye etme niyetlerine etkileri ölçülmüştür. Literatür incelendiğinde müze ziyaretleri, algılanan fayda ve tavsiye etme niyeti üzerine birçok çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Van'da görev yapan öğretmenlerin müze ziyaretleri üzerine yapılan çalışmaya ise rastlanmamıştır. Çalışma öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında algıladıkları faydanın tavsiye etme niyetlerine etkisinin olup olmadığına ışık tutacaktır. Bu nedenle araştırmanın literatürdeki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

2.1.2. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Bilimsel araştırmalar; sistematik veri toplama ve analiz etme süreci olup kendi içerisinde nitel, nicel ve karma araştırma olmak üzere üç grupta incelenmektedir (Kırcaali-İftar, 1999a: 3). Nicel araştırmalarda olgular, çevrelerinde bulunan etken ve süreçlerden soyutlanarak nesnelleştirilmektedir. Sonrasında gözlemlenebilen ve ölçümü yapılabilen özelliklere dönüştürülmektedirler (Erdoğan, 2003: 27). Bu yolla doğru ölçümlerin ve dikkatli sayısallaştırmaların kullanılarak gerçeğin daha iyi tanımlanabileceği ve anlaşılabilceği varsayılmaktadır (Ataseven, 2012: 544). Nicel araştırmalarda konunun kapsamına bağlı olarak belirlenmiş olan hipotez ya da hipotezler test edilebilmektedir. Dolayısıyla eğer çalışmada hipotezler test edilmek isteniyorsa bunun için en iyi metodun bu olduğu ifade edilmektedir (Padem vd., 2012: 58). Bu noktada araştırmada nasıl bir araştırma modeli kullanılacağı sorusu devreye girmektedir.

Bilimsel araştırmalarda belli bir amacı gerçekleştirmek üzere toplanması gereken verilerin en ekonomik yoldan toplanmasına ve analitik çözümlemenin yapılmasına araştırma modeli adı verilmektedir (Karasar, 2008: 76). Literatürde birçok model türü bulunmaktadır. Ancak bu çalışmanın amacına bağlı olarak ilişkisel tarama modelinin en uygun model olacağına karar verilmiştir. İlişkisel tarama modeli; değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisini araştırmak üzere örneklemdeki katılımcılardan veri toplanması sürecidir (Kırcaali-İftar, 1999a: 8). Araştırmanın modeline bağlı olarak tasarlanan desen Şekil 1’de gösterilmiştir.

Van ili merkez ilçeleri olan Tuşba, İpekyolu ve Edremit’te çalışan öğretmenlerin müze ziyaretleri ile ilgili algıladıkları faydaların müzeleri tavsiye etme niyetleri üzerindeki etkisine yönelik olarak ön görülmüş olan hipotezler aşağıda sunulmuştur:

- **H₁:** Öğretmenlerin müzeleri ziyaretlerinde algıladıkları faydanın müzeleri tavsiye etme niyetleri üzerinde etkisi vardır.
- **H_{1.1}:** Öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında ruhen yenilenmeleri, müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetlerini etkilemektedir.
- **H_{1.2}:** Öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında kendilerinde kültürel farkındalık oluştuğunu düşünmeleri, müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetlerini etkilemektedir.
- **H_{1.3}:** Öğretmenlerin müze ziyaretleri sonrasında topluluğa daha fazla bağlı hale gelmeleri, müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetlerini etkilemektedir.

- **H_{1.4}:** Öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında kişisel yönden gelişme göstermeleri, müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetlerini etkilemektedir.

2.1.3. Evren Ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni; Van ili merkez ilçeleri olan Tuşba, İpekyolu ve Edremit ilçelerinde çalışan öğretmenlerdir. Araştırmanın yapıldığı 2021-2022 eğitim öğretim döneminde Tuşba'da 2774 öğretmen, İpekyolu'nda 5395 öğretmen ve Edremit'te 2263 öğretmen olmak üzere toplam 10.432 öğretmenin çalıştığı ilgili Milli Eğitim Müdürlüğü'nden öğrenilmiştir. Evren; araştırılması düşünülen olgunun bütün elemanlarını kapsayan bir yapı olarak kabul edilmektedir (Özen ve Gül, 2007: 395). Evrenin; genel ve erişilebilir olmak üzere iki türünün olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla genel evrenin soyut bir kavram olduğu ve tanımlanmasının kolay olmakla birlikte ulaşılmamasının çok zor olduğu belirtilmektedir. Erişimi kolay ve somut olan evren ise erişilebilir evrendir (Karasar, 2011: 110).

Toplumsal olayların ve bu yapıyı oluşturan bireylerin göstermiş oldukları özelliklerin çok karmaşık olduğu bilinen bir gerçektir (Kırcaali-İftar, 1999a: 3). Bu yüzden araştırma kapsamında değerlendirilecek bir evrene yönelik olarak bilgilerin derlenebilmesi için tercih edilecek ilk ve en basit yöntemin, o evrenin içerisinde bulunan tüm birimlerin araştırmaya dahil edilmesidir. Başka bir deyişle tam sayıma ulaşmaktadır. Ancak uygulama aşamasında çoğunlukla evrende bulunan bütün birimlere ulaşmak ve onlardan bilgi toplamaya kalkışmak pek çok nedenden dolayı çok zordur (Özmen, 1999: 25). Dolayısıyla tüm birimlere ulaşabilmenin çok zor olduğu şartlarda evren içerisinde bir örneklem alınmasının doğru olacağı kabul edilmektedir. Örneklem seçiminde genel kabul gören farklı teknikler geliştirilmiştir (Padem vd., 2012: 63). Bu araştırmada tesadüfi olmayan örneklem teknikleri içerisinde yer alan kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örneklemede, birimleri seçmek ya da çalışmaya dahil etmek çoğunlukla araştırmacının elindedir (Şimşek, 2012: 122).

Örneklemin doğru seçilmesi, örnekleme alınacak doğru birimlerin özellikleriyle yakından bağlantılıdır. Örneklem büyüklüğü ise sayısal olarak yeterliliği ifade etmektedir. İyi bir örneklemin, hem evreni temsil etmesi hem de

yeterli olması büyük önem taşımaktadır. Örneklemen yeterli olması, araştırma sonuçlarının güvenilir olduğunun göstergesidir (Gönç-Şavran, 2009: 146). Literatürde örneklem büyüklüğü için çeşitli görüşler mevcuttur. Buna göre bazı görüşler örneklemen, çalışmada kullanılacak değişken sayısının en az beş katı olması gerektiğini ifade etmektedirler (Tavşancıl, 2002: 51). Son yıllarda ise evren hacminin büyüklüğü ($N > 10.000$ veya $N < 10.000$), değişkenlerin türü (nitel veya nicel) ve güven düzeyinin göz önünde bulundurulup bulundurulmayacağı gibi belirleyiciler dikkate alınarak, örneklem hacminin hesaplanması için ilgili literatürde bazı formüller verilmiştir (Ryan, 1995: 36; Sekaran, 2003: 119). Krejcie ve Morgan'ın 1970 yılında geliştirmiş oldukları örneklem büyüklüğü tablosundan yararlanılmıştır. Tabloda 10.000-15.000 kişilik bir evrende $\alpha=0.05$ anlamlılık ve $\pm \%5$ hata payına göre ihtiyaç duyulan örneklem sayısının 370-375 kişi olması gerektiği belirtilmiştir (Yamane, 2001: 116-117; Davis ve Cosenza, 1998: 28). Pilot çalışmada 394 kişi ve gerçek çalışmada 439 kişi araştırmaya dahil edilmiştir.

2.1.4. Veri Toplama Araçları

Nicel çalışmalarda, araştırmacılardan kendi değerlerinden sıyrılarak nesnel ve bağımsız bir biçimde gerçeği ortaya koymaları beklenmektedir. Bu yüzden nicel araştırmayı kabul etmiş olan araştırmacıların, kendilerini araştırmadan soyutlamalarını sağlayan standart ölçme araçlarını kullanarak veri toplama yoluna gittikleri bilinmektedir (Borg ve Gall, 1989: 23). Bu araçlardan biri olan anketin, günümüzdeki profesyonel ve akademik araştırmalarda en çok tercih edilen veri toplama araçlarından biri olduğu söylenebilir. Anket; araştırmaya katılan kişilerin ne düşündüklerini, ne hissettiklerini, ne beklediklerini, tutumlarını, algılarını, görüşlerini vb. bilgileri toplamak için oluşturulmuş formlardır (Altunışık, 2008: 3).

Van ili merkez ilçeleri olan Tuşba, İpekyolu ve Edremit'te gerçekleştirilen bu çalışmada verilerin toplanması için çevrimiçi anket tekniği tercih edilmiştir. Anket 2 bölüm şeklinde tasarlanmıştır. Birinci bölümde öğretmenleri tanımlayıcı (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, görev yapılan kademe ve mesleki deneyim) 6 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ve “Tavsiye Etme Niyeti” ölçekleri bulunmaktadır.

Araştırmada katılımcıların algıladıkları fayda düzeylerini belirlemek için algılanan faydayı dört boyutta ele alan Zhou, L., Shen, H., Wu, M. Y., Wall, G., & Shen, X. tarafından geliştirilen algılanan fayda ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin orijinali bu çalışmada yer almaktadır. Türkçe'ye çevirisi Doç.Dr Hacer ARSLAN KALAY ve danışman öğrencisi Meral MÜKÜS tarafından yapılmıştır. Ölçek toplamda 4 boyuttan (yenilenme, kültürel farkındalık, topluluğa bağlılık, kişisel gelişim) oluşmakta ve toplamda 15 madde (kişisel gelişim (1,2,3); topluluğa bağlılık (4,5,6); kültürel farkındalık (7,8,9,10); yenilenme (11,12,13,14,15) bulunmaktadır.

Tavsiye etme niyeti üzerine yapılan çalışmalar incelenmiş ve anket formunun üçüncü bölümünde Sert, A.N., & Karacaoğlu, S (2018)'den alınan tavsiye etme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek iki sorudan oluşmaktadır. Araştırmada; anketler internet ortamında hazırlanmış ve katılımcılara ulaştırmak için çeşitli sosyal medya kanalları kullanılmıştır. Öğretmenlere uygulanan ölçek ifadeleri 5'li likert (1-Kesinlikle Katılmıyorum; 5=Kesinlikle Katılıyorum) tipine göre uyarlanmıştır.

2.1.5. Veri Analizi

Nicel araştırmaların özelliklerinden biri istatistiksel testler yoluyla değerlendirmenin yapılabilmesi olmasıdır (Ulus vd., 2010: 44). Bu nedenle öğretmenlerden toplanan veriler SPSS-20 ve AMOS-20 istatistik paket programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Bu tür çalışmalarda öncelikle kullanılan ölçüm araçlarının standart olması ve sonra da uygun bilgileri üretme yeteneğini taşımaları için “güvenilirlik” ve “yapısal geçerlilik” olarak nitelendirilen iki özelliğe sahip olması beklenir (Ercan ve Kan, 2004: 211). Güvenilirlik, ölçüm değişkeninin yansız, adil, makul ve bağımsız olması anlamına gelir (Şencan, 2007: 111). Güvenilirlik, aynı ölçeğin farklı zamanlarda kullanılarak benzer sonuçlara ulaşma derecesi olarak tanımlanmaktadır (Given, 2008: 753). Ölçek güvenilirliği için şu değer aralıkları dikkate alınmaktadır; “ $0,00 \leq \alpha < 0,40$ için güvenilir değil, $0,40 \leq \alpha < 0,60$ için güvenilirlik düşük, $0,60 \leq \alpha < 0,80$ için oldukça güvenilir ve $0,80 \leq \alpha < 1,00$ için güvenilirlik yüksek” olarak değerlendirilmiştir (Kalaycı, 2010: 405).

Yapı geçerliği ise, gözlenmesi mümkün olmayan ancak kuramsal açıdan açıklanmış olan bir olayın ya da olgunun ölçümünü hedefleyen veri toplama aracının,

istenen amaca ne düzeyde ulaşabildiğidir (Kırcaali-İftar, 1999b: 16). Yapı geçerliği analizi, çok yönlü ve karmaşık bir süreç olmakla birlikte sosyal bilimlerde genelde yapı geçerliliğini analiz etmek için faktör analizi kullanılmaktadır. Faktör Analizi (FA), birbiri ile ilişkisi bulunan pek çok değişkenin bir araya getirilmesi yoluyla daha az ve kavramsal açıdan anlamlı olan faktörleri veya boyutların bulunmasını, keşfedilmesini sağlayan çok değişkenli bir istatistik testi olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2002: 472).

Faktör analizi kendi içerisinde doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Pallant, 2005: 179). Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), belirlenmiş olan faktörlerin arasındaki ilişkinin yeterli olup olmadığı, hangi değişkenlerin hangi faktörler altında toplandığı, faktörlerin kendi aralarında bağımsız olup olmadıkları, her bir faktörün kurulmuş olan modeli ne düzeyde açıkladığını test etmek amacıyla kullanılmaktadır (Erkorkmaz vd., 2013: 211). Yeni oluşturulan ya da başka bir dilden çevrilen ifadelerin altında yatan temel özellikleri ortaya koymayı hedefleyen faktör analizine ise açıklayıcı faktör analizi adı verilmektedir (Yaşlıoğlu, 2017: 75). Dolayısıyla bu çalışmada hem doğrulayıcı hem de açıklayıcı faktör analizleri yapılmıştır.

Açıklayıcı faktör analizinde öncelikle dikkat edilmesi gereken iki temel değer bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2004: 117). Bu değerlerden ilki olan Barlett değeridir. Bu değer alan çalışması sonucunda toplanmış olan verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını ifade eden bir değerdir. Bartlett değerinin $p < 0,05$ veya $p < 0,01$ olması gerektiği ifade edilmektedir (Hair vd., 2010: 99). Diğer değer Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeridir. Bu değer ise değişkenler setinin ne kadar ortak olduğunu göstermektedir. Açıklayıcı faktör analizinde KMO değerinin 0.60'ın üzerinde olması, verilerin faktör analizine uygun olduğunun göstergesidir (Tabachnick ve Fidell, 2013: 53). Barlett ve KMO değerinden sonra önem kazanan diğer bir değer toplam varyans açıklama oranıdır. Toplam varyans açıklama oranının; Hair ve arkadaşlarına (2010: 99) göre, 0,55'in üzerinde olması gerekmektedir. Varyans oranının 0,55'in altında olması verilerin değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır (Tavşancıl, 2002: 48). Varyans açıklama oranından sonra özdeğeri 1'den büyük olan faktörler dikkate alınmak üzere veri setinin kaç faktörden

oluşturduğuna karar verilmektedir (Erdoğan, 2003: 358). Bu çalışmada, kullanım alanı geniş olan ve yorumlama açısından kolaylık sağlayan dikey (ortagonal) döndürme yöntemlerinden Varimax Döndürme Yöntemi tercih edilmiştir. Varimax döndürme yöntemi, az değişkenlerin faktör varyanslarının yüksek çıkmasını sağlayabilen bir yöntemdir (Tavşancıl, 2002: 50).

Doğrulamalı Faktör analizinde faktör kestirim yöntemi olarak sıklıkla kullanılan ve faktörler ile değişkenler arasındaki ilişkiyi maksimum seviyeye çıkardığı ileri sürülen (Tabachnick ve Fidell, 2013: 641) Maksimum Olabilirlik (Maximum Likelihood) yöntemi tercih edilmiştir. Doğrulamalı Faktör analizinde ortaya çıkan ve dikkate alınması gereken en temel göstergelerden bir tanesi de değişkenlere ait standardize edilmiş faktör yük değeridir. Bu değer her bir değişkenin ait olduğu faktörü (gizil değişkeni) ne düzeyde temsil ettiğini ortaya koymaktadır. Buna göre standardize edilmiş faktör yük değerlerinin ± 1 aralığında olması beklenmektedir (Hair, vd., 2014: 614). Faktör yük değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı çıkması ve en az 0,50 olmakla birlikte ideal seviye olan 0,70 ve üzerinde bir değer taşıması beklenmektedir. Faktör yük değerinin 0,40'tan az olması halinde ise ilgili değişkenlerin analizden çıkarılması önerilmektedir (Malhotra, 2010: 703). Faktör yüklerinin istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar ortaya koyup koymadığını tespit etmek için ise faktör yüklerine ilişkin t-değerleri incelenmelidir. Buna göre t-değeri 1,96 üzerinde olan sonuçlar, değişkenlerin istatistiksel açıdan $p=0,05$ düzeyinde anlamlı sonuçlar ürettiğini ortaya koymaktadır (Şimşek, 2007: 12). DFA sonucunda ölçeğin yapı geçerliği ve güvenilirliği sağlandıktan sonra ölçme modelinin iyi bir model olup olmadığına ilişkin sonuçların da ortaya koyulması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013: 720). Literatürde yayın olarak kullanılan uyum kriterleri Tablo 2.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1. Doğrulamalı Faktör Analizine İlişkin Uyum Değerleri

Uyum İndeksi	Kabul Edilebilir Değer	Kaynak
CMIN/DF	≤ 3	Kline, 2016
RMSEA	$\leq 0,08$	Hair vd., 2014
CFI	$\geq 0,85$	Reisinger ve Mavono, 2006
GFI	$\geq 0,90$	Hair vd., 2014
NFI	$\geq 0,90$	Malhotra, 2010

Yapısal geçerlilikten sonra verilerin değerlendirilmesinde ilk adımlardan birinin betimleyici analizler olduğu ifade edilmektedir. Başka bir deyişle betimleyici testler verilerin türlerini, düzeylerini, özelliklerini belirlemek için yapılan ilk testlerdendir (Erdoğan, 2012: 280). Betimsel analizlerin birçok türü mevcuttur. Ancak bu çalışmada öğretmenlerin özellikleri ve ölçek ifadelerine vermiş oldukları cevapların düzeyini belirlemek için sadece frekans ve aritmetik ortalamalardan yararlanılmıştır. Öğretmenlerin müze ziyaretlerinde algıladıkları fayda ile tavsiye etme niyetlerine ilişkin ifadelere vermiş oldukları cevapların yorumlamak için; “1.00-1.80 = kesinlikle katılmıyorum, 1.81-2.60 = katılmıyorum, 2.61-3.40 = kararsızım, 3.41-4.20 = katılıyorum ve 4.21-5.00 = kesinlikle katılıyorum” değer aralıkları dikkate alınmıştır (Özdamar, 2001: 145). Araştırma analizlerinin ikinci aşamasında farklılık analizleri olan T-testi ve ANOVA testi yapılmıştır. T-testi iki grup arasında bağımlı bir değişken ortalamaları için anlamlı bir fark olup olmadığını gösterirken, ANOVA, bir aralıkta veya oran ölçeğinde iki gruptan fazla arasındaki anlamlı ortalama farklılıkların incelenmesine yardımcı olmaktadır (Sekaran, 2003: 404).

Farklılık analizlerinden sonra öğretmenlerin müze ziyaretleri ile ilgili algıladıkları fayda ile tavsiye etme niyetleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla Pearson Korelasyon testinden yararlanılmıştır. Pearson korelasyon katsayısının -1 ve +1 arasında değerler aldığı bilinmektedir. Nitekim korelasyon katsayısı +1’e yaklaştıkça değişkenlerin arasındaki ilişki pozitif ve güçlü olur, -1’e yaklaştıkça ilişki negatif ve güçlü olur (Nakip, 2013, s. 439). Değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyi “0,00-0,25 = çok zayıf; 0,26-0,49 = zayıf; 0,50-0,69 = orta; 0,70-0,89 = yüksek; 0,90-1,00 = çok yüksek” değer aralıkları dikkate alınarak yorumlanmıştır (Kalaycı, 2010, s. 116). Analizlerin son aşamasında ise hipotezleri test etmek için basit ve çoklu regresyon analizi yapılmış ve elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde yorumlanmıştır. Çoklu regresyon analizinin bir varsayımı, bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantının olmaması gerekliliğidir. Çoklu doğrusal bağlantının olup olmadığını tespit etmek için VIF ve tolerans değerlerine bakılmıştır. Çoklu doğrusal bağlantı probleminin olmaması için VIF değerinin 10’dan daha küçük ve tolerans değerinin 0,100’den daha büyük olması gereklidir (Hair vd., 2014, s. 200; Kline, 2016, s. 71; Sekaran ve Bougie, 2016, s. 316). Regresyon analizi için

varsayımlardan bir diğeri de, hata terimleri arasında ilişkinin bulunmamasıdır. İlişkinin varlığı, otokorelasyonun bulunduğunu göstermektedir. Otokorelasyon olup olmadığı için Durbin-Watson istatistiğine bakılmaktadır. Durbin-Watson istatistiği 0 ila 4 arasında bir değer almakta ve değer 2'ye yakın olması otokorelasyonun olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, değer 0'a yakın ise pozitif, 4'e yakın ise negatif otokorelasyonun varlığında söz edilmektedir (Cohen vd., 2003, s. 137). Yapılan analizlerde VIF değerinin 10'dan küçük, tolerans değerlerinin 0.100'den büyük ve Durbin-Watson değerlerinin de 2'ye yakın olduğu tespit edilmiştir.

2.2. Bulgular

2.2.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Tanımlayıcı Bilgileri

Araştırmanın bu kısmında Van ili merkez ilçeleri olan Tuşba, İpekyolu ve Edremit'te faaliyet gösteren ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmenlerin dağılımları; pilot ve asıl çalışma şeklinde gösterilmiştir (Bkz. Tablo 2.1).

Tablo 2.2. Araştırma Örneklemine İlişkin Bilgiler

Değişkenler		Pilot Çalışma		Gerçek Çalışma	
Cinsiyet		n	%	n	%
	Erkek	177	44,9	215	49,0
	Kadın	217	55,1	224	51,0
Yaş		n	%	n	%
	23-30 Yaş	59	15,0	81	18,5
	31-37 Yaş	144	36,5	141	32,1
	38-44 Yaş	133	33,8	133	30,3
	45-52 Yaş	47	11,9	61	13,9
	53 Yaş ve Üstü	11	2,8	23	5,2
Eğitim Durumu		n	%	n	%
	Lisans	315	79,9	327	74,5
	Yüksek Lisans	71	18,1	100	22,8
	Doktora	8	2,0	12	2,7
Medeni Durum		n	%	n	%
	Evli	284	72,1	323	73,6
	Bekâr	110	27,9	116	26,4
Kademe		n	%	n	%
	Ana Okul	44	11,2	16	3,6
	İlkokul	108	27,4	119	27,1
	Ortaokul	119	30,2	115	26,2
	Lise	123	31,2	189	43,1
Deneyim		n	%	n	%
	1-5 Yıl	64	16,2	91	20,7
	6-10 Yıl	149	37,8	111	25,3
	11-15 Yıl	112	28,4	85	19,4
	16-20 Yıl	41	10,4	78	17,8
	21- ve Üstü	28	7,1	74	16,9
Toplam		394	100	439	100

Pilot çalışmaya toplam 394 öğretmen katılmıştır. Bunlardan 177'si erkek ve 217'si kadındır. Öğretmenlerin 59'u 23-30 yaşında, 144'ü 31-37 yaşında, 133'ü 38-44 yaşında, 47'si 45-52 yaşında ve 11'i 53 yaş ve üzerindedir. Eğitim durumuna göre bakıldığında lisans mezunu olan öğretmenlerin daha çoğunlukta olduğu görülmektedir (n=315). Öğretmenlerin 284'ü evli ve 110'u bekârdır. 44'ü ana okul, 108'i ilkokul, 119'u ortaokul ve 123'ü lise öğretmenidir. Bununla birlikte 64'ü 1-5 yıl, 149'u 6-10 yıl, 112'si 11-15 yıl, 41'i 16-20 yıl, 28'i 21 ve üzeri yıllık öğretmendir.

Gerçek çalışmaya katılan 439 öğretmenden 215'i erkek ve 224'ü kadındır. Öğretmenlerin 81'i 23-30 yaşında, 141'i 31-37 yaşında, 133'ü 38-44 yaşında, 61'i 45-52 yaşında, 23'ü 53 yaş ve üzerindedir. Lisans mezunu olan öğretmenlerin sayısı

327, yüksek lisans mezun olanların sayısı 100 ve doktora mezunu olan öğretmenlerin sayısı 12'dir. Öğretmenlerin 323'ü evli ve 116'sı bekârdır. Bunlardan 16'sı ana okul, 119'u ilkokul, 115'i ortaokul ve 89'u lise öğretmenidir. Mesleki deneyim açısından; öğretmenlerin 91'i 1-5 yıl, 111'i 6-10 yıl, 85'i 11-15 yıl, 78'i 16-20 yıl, 74'ü 21 ve üzeri yıllık öğretmendir.

2.2.2. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Araştırmada kullanılan “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğine ilişkin geçerlilik ve güvenirlik çalışması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede ön test ve son testle ilgili analiz sonuçları aşağıdaki başlıklar altında verilmiştir.

2.2.2.1. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Ön Test Geçerlilik ve Güvenirlik Sonuçları

Pilot çalışmaya katılan 394 öğretmenden toplanan veriler doğrultusunda “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğinin yapısal geçerliliğini test etmek için Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. AFA, birbiri ile ilişkili olan değişkenler bir araya getirilerek veriler açıklanmaya ve özetlenmeye çalışılır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Böylece çok sayıda değişkenin (maddenin) açıkladığı bir yapıdan az sayıda tanımlanabilen anlamlı yapılar (boyut/faktör) oluşturulur (Büyüköztürk, 2007). Bu çalışmada AFA için, faktör çıkartma yöntemi (Extraction Method) olarak “maksimum olasılık” yöntemi (Maximum Likelihood – ML) belirlenmiştir. ML, normal dağılıma sahip veriler için en iyi uyuşumu veren faktörleştirme tekniklerinden birisidir (Şencan, 2007). Bu teknik, veri setindeki korelasyon matrisini en yüksek hesaplanan yük değerleri olasılığında çıkartarak (Tabachnick ve Fidell, 2013), en uygun faktör çözümlerinin yapılabilmesi için veri seti ile göstergeler arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenebilmesine olanak sağlar (Brown, 2015). Bununla birlikte maddeleri faktörlere atamak için rotasyona başvurulmuştur. Faktör analizinde rotasyon açıklanan varyansı bozmadan en uygun faktör yapısını bulabilmek için hangi maddelerin hangi faktörlere yüklenmesi gerektiğine karar vermeyi kolaylaştıran bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2007). Sosyal bilimler

araştırmalarında faktörlerin yaklaşık anlamlar taşımasından ve faktör yapılarının kısmen ilişkili olmasından dolayı da rotasyon yöntemi (Rotation Method) olarak döndürme yöntemlerinden “Varimax” yöntemi belirlenmiştir. Ayrıca bir faktör altında yer alacak maddelerin sayısına karar verilirken ilgili maddenin faktör ile ilişkisini bir başka ifade ile bir faktör altında toplanan maddelerin o faktörü ya da yapıyı ne kadar ölçtüğünü gösteren madde yük değerine bakılmıştır (Erkuş, 2009). Madde yük değeri ile ilgili olarak Field (2013) 0,60> değerinin yüksek; 0,30 ile 0.59 arasının ise orta düzeyde büyüklükler olarak kabul edildiğini bildirmektedir. Bu çalışmada daha az sayıda madde ile daha geçerli bir ölçme aracı oluşturmak amacıyla madde yük değeri en düşük değeri 0,35 olarak belirlenmiştir. Çalışmada faktör sayısını belirleme stratejisi olarak da özdeğere göre faktör sayısı belirleme yöntemi seçilmiştir (Büyüköztürk, 2007). Açıklayıcı faktör analizine ilişkin bulgular Tablo 2.3’te verilmiştir.

Tablo 2.3. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin AFA Sonuçları (Pilot Çalışma)

İfadeler	Ortak Faktör Varyans	1	2	3	4
M13	0,657	0,757			
M11	0,635	0,753			
M12	0,693	0,750			
M14	0,602	0,739			
M15	0,531	0,645			
M10	0,833		0,851		
M7	0,791		0,830		
M9	0,740		0,785		
M8	0,688		0,767		
M2	0,734			0,808	
M3	0,729			0,782	
M1	0,692			0,751	
M5	0,719				0,844
M4	0,704				0,795
M6	0,623				0,745
Öz Değerler		6,132	1,757	1,260	1,224
Varyans Açıklama Oranı		40,880	11,713	8,403	8,158
Toplam Varyans Açıklama Oranı		40,880	52,593	60,996	69,154

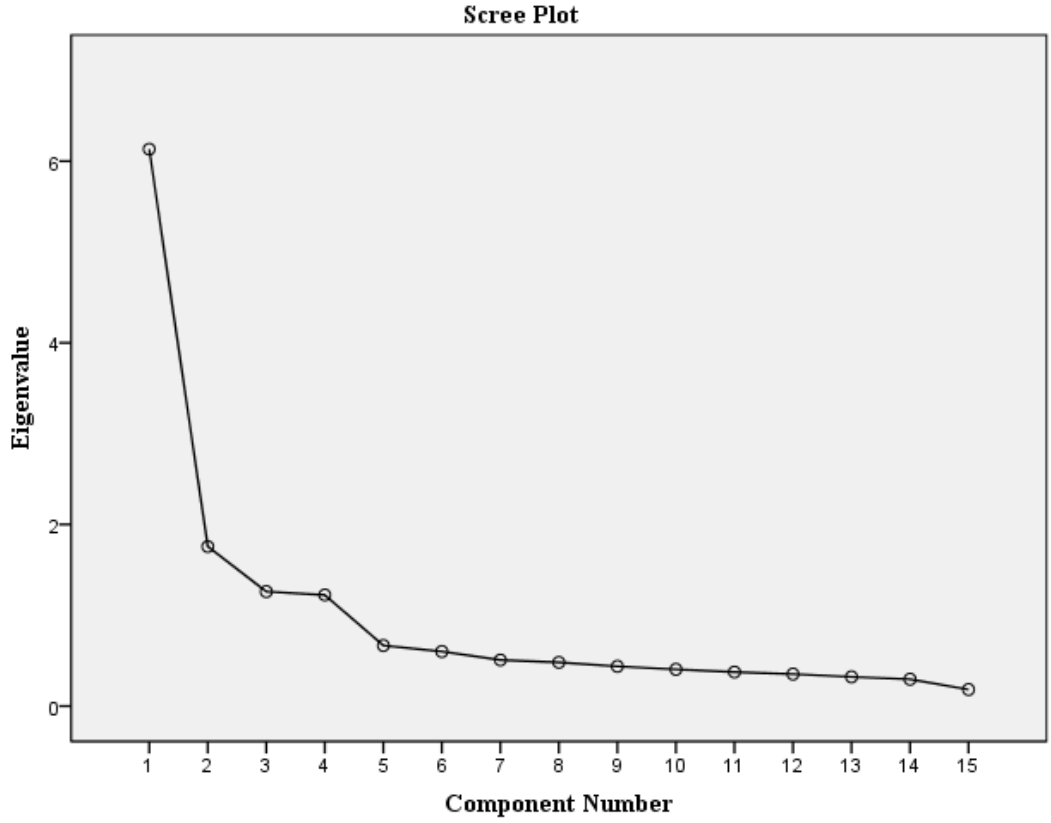
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,890 Bartlett testi: $\chi^2 = 2834,566$; $p=0,000$

Yapılan AFA sonucunda KMO değeri 0,890>0,60 ve Barlett küresellik testi $p<0,01$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Bu değerlerden hareketle 15 madde için

toplanmış olan verilerin faktör analizi yapmak için yeterli olduğu ve verilerin çok değişkenli normal dağılımdan elde edildiği söylenebilir (Kan ve Akbaş, 2005). Ölçek öz değeri 1’den büyük 4 faktörlü bir yapı göstermektedir. “Yenilenme” olarak isimlendirilen birinci faktör varyans açıklama oranı %40,808; “Kültürel Farkındalık” olarak isimlendirilen ikinci faktör %11,713; “Kişisel Gelişim” olarak isimlendirilen üçüncü faktör %8,403 ve “Topluluğa Bağlılık” olarak isimlendirilen dördüncü faktörün varyans açıklama oranı %8,158’dir. Dört faktörün birlikte toplam varyansın %69,154’ünü açıkladığı belirlenmiştir. Sosyal bilimlerde açıklanan varyansın en az %40-%60 arasında olması yeterli kabul edilmektedir (Scherer vd., 1988) dolayısıyla çalışmada elde edilen toplam varyansın oldukça yeterli olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada ortak faktör yük değerinin $>0,20$ (Tabachnick ve Fidell, 2013); faktör yük değerinin $>0,35$ (Çokluk vd., 2016) ve iki faktör yük değeri arasındaki farkın en az $>0,10$ (Büyüköztürk vd., 2010) olmasına dikkat edilmiştir. Bu çerçevede ortak faktör yük değerlerinin 0,531-0,833 arasında; faktör yük değerlerinin de 0,35’ten büyük ve 0,645-0,851 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Ayrıca faktörler arasında çapraz yükleme olmadığı belirlenmiştir.

Faktör yapısı değerlendirilirken dikkate alından diğer bir nokta ölçeğin Scree Plot (Çizgi Yamaç) grafiğidir. “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğine ilişkin Scree Plot grafiği Görsel 2.2’de gösterilmiştir.

Görsel 2.2. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Scree Plot Grafiği

Görsel 2.2’de görüldüğü üzere; Scree plot test grafiğindeki kırılma dördüncü boyuttan gerçekleşmiştir. Ayrıca tüm maddelerin faktör yapısı yönünden mantıksal bütünlük sağladığı belirlenmiştir.

Faktör analizinden sonra ölçek boyutlarının güvenilirliğinin sayısal olarak tespit edilmesi gerekmektedir (Durmuş ve diğerleri, 2013). Ölçme aracının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında güvenilirliğin belirlenmesi için yaygın olarak tercih edilen metotlardan biri Cronbach’s Alpha metodudur (Güvendir ve Özkan, 2015). Bu doğrultuda ölçme aracının güvenilirlik çalışmaları kapsamında ilk olarak Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır. “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğine ilişkin güvenilirlik sonuçları Tablo 2.4’te gösterilmiştir.

Tablo 2.4. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin İç Tutarlılık Sonuçları (Pilot Çalışma)

Yenilenme	Kültürel Farkındalık	Kişisel Gelişim	Topluluğa Bağlılık	Cronbach's Alpha
M13				0,844
M11				
M12				
M14				
M15				
	M10			0,896
	M7			
	M9			
	M8			
		M2		0,790
		M3		
		M1		
			M5	0,751
			M4	
			M6	
Toplam				0,890

Tablo 2.4'te görüldüğü üzere; **Yenilenme** boyutu için Cronbach's Alpha katsayısı $\alpha=0,844$; **Kültürel Farkındalık** boyutu için $\alpha=0,896$; **Kişisel Gelişim** boyutu için $\alpha=0,790$ ve **Topluluğa Bağlılık** boyutu için $\alpha=0,751$ olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin genel güvenirliği ise $\alpha=0,890$ bulunmuştur. Literatürde Cronbach's Alpha değerinin 0,70 ve üstü olması gerektiği belirtilmektedir (Durmuş vd., 2013; Gürbüz ve Şahin, 2017). Buna göre çalışmada kullanılan ölçme aracının güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

İç tutarlılık analizinden sonra ise ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu hesaplanmıştır. Madde-toplam korelasyonu; ölçme aracındaki maddelerden elde edilen puanlar ile toplam puan arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Madde-toplam korelasyonunun yüksek düzeyde ve pozitif yönlü olması ölçme aracındaki maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2007). Ölçme aracındaki maddeler için madde-toplam korelasyonlarının 0.30 ve üstünde olmasının yeterli olacağı ve bu değerlere sahip maddelerin iyi maddeler olduğu ifade edilmektedir (Tavşancıl, 2002). Tablo 2.5'te Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar ölçeğinin güvenirlik sonuçları verilmiştir.

Tablo 2.5. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Madde-Toplam Korelasyon Sonuçları

No	İfadeler	Madde Silinirse Ölçek Ortalaması	Madde Silinirse Ölçek Varyansı	Maddelerin Toplam Düzeltilmiş Korelasyonu	Madde Silinirse Güvenirlilik Katsayısı
1	Müze ziyaretim sırasında, yetenekli sanatçıları gözlemleyip onlarla sohbet ederek ve eserlerin yapımına katılarak çeşitli beceriler edindim.	52,705	93,648	0,466	0,883
2	Müze ziyaretim yaratıcılık, risk alma, problem çözme, eleştirel düşünme, kişilerarası iletişim ve iş birliği gibi becerilerimin gelişmesine yardımcı oldu.	52,781	94,909	0,440	0,886
3	Müze ziyaretlerim, yeni bilgi edinme, yeni kavramlarla karşılaşma, yeni fikirler tutumlar ve inançlar oluşturma konularında ilham verdi.	52,639	93,961	0,480	0,883
4	Müzedeki sergiler sayesinde içinde yaşadığım toplulukla ilgili bilinç düzeyim gelişti ve müzenin bulunduğu şehre ilişkin bakış açım genişledi.	52,621	95,900	0,450	0,887
5	Müze ziyaretimde yerel geleneklerin sergilenmesi yaşadığım toplumu daha iyi anlamamı sağladı ve aidiyet duygularımı güçlendirdi	52,791	99,076	0,397	0,896
6	Ziyaret ettiğim müzede kültürel varlıkların sergilenmesi geçmişe ait mirasın tarihi ve kültürel değeri hakkında farkındalığımı artırdı.	52,413	96,467	0,361	0,888
7	Kaybolmaya yüz tutmuş halk kültürlerinin sergileri, kültürel varlıkların korunması ve restorasyonu konularındaki sorumluluk duygularımı uyandırdı.	52,736	90,409	0,688	0,879
8	Müze ziyaretim sırasında el sanatları eserlerini incelemem bana keyif verdi ve samimiyet duygusunu hissetmemi sağladı.	52,695	92,268	0,534	0,880
9	Ziyaretim esnasında kültürel çağrışımları daha derinden anlamlandırdım ve yerel miras ve kültüre olan saygım ve takdirim arttı.	52,781	90,782	0,593	0,879
10	Ziyaretim sırasında, müzenin bulunduğu yerin mirasını, geleneklerini ve yaşam tarzını daha iyi anladım.	52,687	89,900	0,722	0,877
11	Müze, ziyaretim sırasında eğlenceli vakit geçirdim.	52,736	93,813	0,504	0,882
12	Ziyaretim esnasında zihinsel ferahlık ve fiziksel rahatlık ve hissettim.	52,487	92,861	0,566	0,879
13	Boş zamanımı müze ziyaretine ayırdığımda, zamanımı daha değerli kullandığımı düşünür ve kendimi daha iyi hissederim.	52,619	92,964	0,511	0,881
14	Müze ziyaretim sayesinde günlük hayatın stresinden ve zihinsel yorgunluğundan kaçma fırsatı yakaladım.	52,738	94,306	0,414	0,884
15	Müze ziyaretimde şehrin karmaşası ve gürültüsünden uzaklaşabildiğim için daha sakin	52,675	94,133	0,408	0,883

“Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeği aracının düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerlerine bakıldığında; en düşük $r=0,361$ (madde 6); en yüksek $r=0,722$ (madde 10) değiştiği görülmektedir. Tavşancıl’ın (2002) madde-toplam korelasyonu için 0.30 ve üstünün kabul edilebilir olduğu saptamasından hareketle ölçeğe yer alan 15 maddenin tümünün kabul edilen korelasyona sahip olduğu ve bu ölçekle ölçülmesi beklenen yapının olumlu olduğuna karar verilmiştir.

Madde-toplam korelasyon işleminden sonra “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğinin alt boyutları arasında ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu çerçevede Pearson, Kendall’s tau-b ve Spearman’s rho korelasyon analizleri yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2.6’da gösterilmiştir.

Tablo 2.6. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

Pearson Korelasyon	Yenilenme	Kültürel Farkındalık	Kişisel Gelişim	Topluluğa Bağlılık
Yenilenme	1	0,592**	0,486**	0,294**
Kültürel Farkındalık	0,592**	1	0,477**	0,277**
Kişisel Gelişim	0,486**	0,477**	1	0,336**
Topluluğa Bağlılık	0,294**	0,277**	0,336**	1
Spearman’s rho				
Yenilenme	1	0,540**	0,405**	0,245**
Kültürel Farkındalık	0,540**	1	0,407**	0,273**
Kişisel Gelişim	0,405**	0,407**	1	0,319**
Topluluğa Bağlılık	0,245**	0,273**	0,319**	1
Kendall’s tau-b				
Yenilenme	1	0,423**	0,310**	0,185**
Kültürel Farkındalık	0,423**	1	0,317**	0,212**
Kişisel Gelişim	0,310**	0,317**	1	0,243**
Topluluğa Bağlılık	0,185**	0,212**	0,243**	1

Tablo 2.6’daki sonuçlara göre; her üç korelasyon türünde de boyutlar arasında pozitif ve anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Geçerli bir ölçeği bir ölçme aracında boyutlar arasındaki korelasyonun en çok $r<0,70$ olması arzu edilen bir durumdur (Gündüz ve Coşkun, 2012). Tabloda görüldüğü üzere ölçeği oluşturan boyutların aralarındaki ilişkinin çok uç değerler arasında olmadığı ortaya çıkmıştır. Elde edilen

bu sonuç, “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğinin güvenilir olduğunu bir başka göstergesidir.

2.2.2.2. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin Son Test Geçerlilik ve Güvenirlik Sonuçları

Pilot çalışma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğinin doğruluğunu test etmek için 439 kişi üzerinde tekrar anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen verilere tekrar “Varimax” rotasyonlu AFA uygulanmıştır.

Tablo 2.7. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin AFA Sonuçları (Gerçek Çalışma)

İfadeler	Ortak Faktör Varyans	1	2	3	4
M14	0,651	0,784			
M13	0,610	0,760			
M12	0,634	0,739			
M15	0,538	0,697			
M11	0,580	0,694			
M8	0,779		0,841		
M7	0,734		0,822		
M9	0,724		0,821		
M10	0,689		0,795		
M5	0,795			0,847	
M6	0,784			0,833	
M4	0,770			0,831	
M1	0,742				0,847
M3	0,747				0,847
M2	0,678				0,786
Öz Değerler		5,434	1,888	1,749	1,383
Varyans Açıklama Oranı		36,228	12,586	11,663	9,222
Toplam Varyans Açıklama Oranı		36,228	48,813	60,476	69,698

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,865 Bartlett testi: $\chi^2 = 2991,536$; $p=0,000$

Gerçek alan çalışmasından elde edilen verilere uygulanmış olan AFA sonucunda örneklemin faktör analizi için uygun olduğu ve veriler arasındaki korelasyonun yeterli olduğu ortaya çıkmıştır (KMO= 0,865; Bartlett: $p<0,000$). Pilot çalışmada “**Kişisel Gelişim**” boyutu üçüncü sırada, “**Topluluğa Bağlılık**” boyutu dördüncü sırada yer almıştır. Ancak bu analizde faktör söz konusu boyutların sıralaması yer değiştirmiştir. Ölçeğin toplam varyans açıklama oranı %69,698 olarak

tespit edilmiş olup en az %50 kuralını sağladığı belirlenmiştir (Yaşlıoğlu, 2017). Faktör yük değerlerinin 0,694-0,847 arasında olduğu görülmekle birlikte faktör yüklerinin en az 0,35 kuralını sağladığı görülmektedir (Büyüköztürk, 2007).

Açıklayıcı faktör analizinden sonra aynı ölçeğin farklı zamanlarda kullanılarak benzer sonuçlara ulaşma derecesine (Given, 2008: 753) sahip olup olmadığına karar vermek için Cronbach's Alpha değerlerine tekrar bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2.8'de gösterilmiştir.

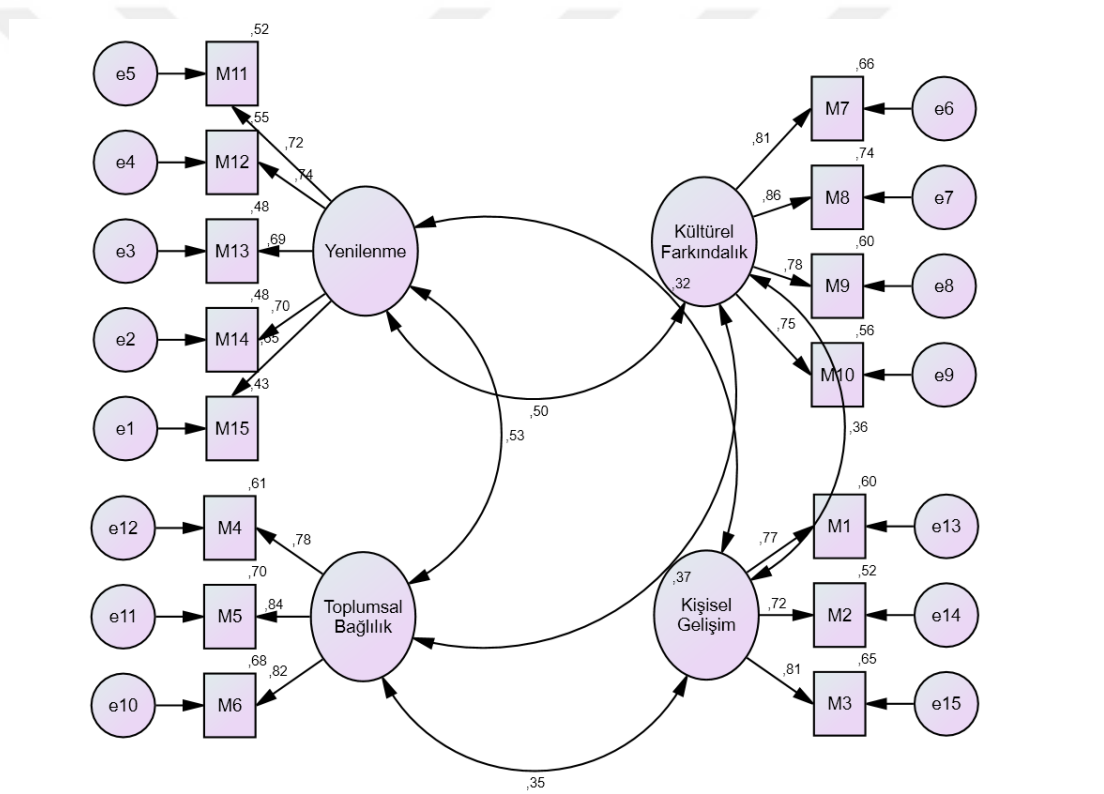
Tablo 2.8. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin İç Tutarlılık Sonuçları (Gerçek Çalışma)

Yenilenme	Kültürel Farkındalık	Topluluğa Bağlılık	Kişisel Gelişim	Cronbach's Alpha
M14				0,828
M13				
M12				
M15				
M11				
	M8			0,877
	M7			
	M9			
	M10			
		M5		0,854
		M6		
		M4		
			M1	0,809
			M3	
			M2	
Toplam				0,873

“Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğinin Yenilenme boyutu için Cronbach's Alpha katsayısı $\alpha=0,828$, Kültürel Farkındalık boyutu için $\alpha=0,877$, Topluluğa Bağlılık boyutu için $\alpha=0,854$ ve Kişisel Gelişim boyutu için $\alpha=0,809$ olarak tespit edilmiştir. Ayrıca genel güvenirlik de $\alpha=0,873$ olarak tespit edilmiştir. Alfa katsayılarından hareketle ölçeğin $\alpha>0,70$ kuralını sağladığı ve oldukça güvenilir olduğunu söylemek mümkündür (Akgül ve Çevik, 2003: 436).

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğine doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. AFA'nın temel amacı, elde edilen veriye elverişli bir model saptamak iken DFA'nın temel amacı ise AFA ile belirlenen

faktör yapısının doğruluğunu ve anlamlılığını istatistikî olarak sınamak ve örneklem verisinin modeli doğrulayıp doğrulamadığını kontrol etmektir (Tezcan, 2008). Bu sebeple, herhangi bir modelin kabul edilebilir olması için uyum iyiliği indekslerine bakılmaktadır (Uzun, Gelbal ve Öğretmen, 2010). Bu kapsamda ilk aşamada modelin uyum kriterlerini tam olarak karşılamadığı tespit edilmiştir. Analizi sonucunda model uyum kriterleri incelenmiş ve CMIN=147,558; DF=84; $p < 0,000$; CMIN/DF=1,757; RMESA=0,042; GFI=0,957; CFI=0,978; NFI=0,951 olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde tespit edilmiştir. “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğine ilişkin faktör yapısını gösteren model çıktısı ve sonuçları Görsel 2.3 ve Tablo 2.9’da sunulmuştur.

Görsel 2.3. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin DFA Sonuçları

Tablo 2.9. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin DFA Sonuçları

Madde	Yol	Faktör	Faktör Yüğü	R ²	Hata Varyansı	T	P
M15	<---	Y	0,753	0,655			
M14	<---	Y	0,695	0,518	0,090	11,992	***
M13	<---	Y	0,692	0,596	0,090	11,896	***
M12	<---	Y	0,740	0,611	0,091	12,580	***
M11	<---	Y	0,719	0,702	0,091	11,980	***
M7	<---	KF	0,814	0,677			
M8	<---	KF	0,858	0,563	0,052	20,132	***
M9	<---	KF	0,776	0,602	0,055	17,202	***
M10	<---	KF	0,750	0,737	0,056	16,517	***
M6	<---	TB	0,823	0,663			
M5	<---	TB	0,838	0,517	0,054	17,938	***
M4	<---	TB	0,782	0,547	0,055	16,878	***
M1	<---	KG	0,772	0,778			
M2	<---	KG	0,720	0,783	0,065	13,464	***
M3	<---	KG	0,809	0,726	0,068	14,681	***

Not: Y: Yenilenme; KF: Kültürel Farkındalık; TB: Toplumsal Bağlılık; KG: Kişisel Gelişim

Doğrulatoryıcı faktör analizi sonucunda alt boyutlara ilişkin bütün yol katsayıları anlamlı bulunmuştur. Maddelerin faktör yükleri 0,653-0,858 arasında değişmekte olup >0,35 kuralını sağladığı görülmektedir (Büyüköztürk, 2007). Bununla birlikte düzeltilmiş regresyon kat sayıları da yüksek ve orta seviyelerde gerçekleştiği söylenebilir (Kline, 2016).

Araştırmada kullanılan ölçeğin yakınsallık yönünden geçerli olup olmadığına bakılmıştır. Yakınsak geçerlilik; değişkenlere ilişkin ifadelerin birbirleriyle ve oluşturdukları faktör ile ilişkili olduklarını ifade etmektedir (Yaşlıoğlu, 2017: 82). Yakınsak geçerliği ortalama varyans [Average Variance Extracted (AVE)] ve bileşik güvenirlik [Composite Reliability (CR)] değerleri ile kontrol edilmektedir (Byrne, 2016). Yakınsak geçerliğini sağlamak için AVE değerlerinin 0,50 ve üzeri, CR değerlerinin 0,70 ve üzeri ve CR değerlerinin AVE değerlerinden yüksek olması gerekmektedir (Nunnally ve Bernstein, 1994). “Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar” ölçeğinin yakınsak geçerlilik sonuçları Tablo 2.10’da verilmiştir.

Tablo 2.10. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydalar Ölçeğine İlişkin AVE ve CR Analizi Sonuçları

Boyutlar	AVE	CR	KG	TB	KF	Y
KG	0,58	0,78	0,687**			
TB	0,66	0,82	0,252	0,758**		
KF	0,64	0,81	0,272	0,299	0,839**	
Y	0,51	0,74	0,191	0,339	0,334	0,536**

Not: Y: Yenilenme; KF: Kültürel Farkındalık; TB: Toplumsal Bağlılık; KG: Kişisel Gelişim

Tablo 2.10 incelendiğinde; AVE ve CR değerlerinin beklenen kriterleri sağladığı görülmektedir. AVE değerlerinin 0,51-0,66 ve CR değerlerinin 0,7-0,82 arasında olduğu ve beklenen kriterleri sağladığı anlaşılmaktadır. İraksak geçerlilikten söz edebilmek için Maksimum Paylaşılan Varyansın Karesi (Maximum Squared Variance) olan MSV'nin AVE'den küçük olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017: 83). Ancak bu çalışmada ölçek yakınsallık yönünden geçerli iken ıraksallık yönünden geçerli bulunmamıştır.

2.2.3. Tavsiye Etme Niyeti Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Sonuçları

Öğretmenlerin tavsiye etme niyetlerini ortaya çıkarmak için kullanılmış olan “Tavsiye Etme Niyeti” ölçeğinin yapısal anlamda geçerliliğini test etmek için AFA analizi yapılmıştır. Bununla birlikte güvenirliliğini test etmek için Cronbach's Alpha testinden yararlanılmıştır. Ölçeğe ilişkin AFA ve güvenirlik sonuçları Tablo 2.11’de gösterilmiştir.

Tablo 2.11. Tavsiye Etme Niyeti Ölçeğine İlişkin AFA ve Güvenirlik Sonuçları

İfadeler	Ortak Faktör Varyans	Tavsiye Etme Niyeti	Cronbach's Alpha
M17	0,803	0,896	
M16	0,803	0,896	
Öz Değerler		1,606	0,754
Varyans Açıklama Oranı		80,300	
Toplam Varyans Açıklama Oranı		80,300	

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,650 Bartlett testi: $\chi^2 = 199,773$; $p=0,000$

Öğretmenlerin tavsiye etme niyetini ölçen ölçek 2 ifadeden oluşmakta olup elde edilen cevaplar çerçevesinde Varimax rotasyonlu Temel Bileşenler (Principal Components) yöntemine göre AFA uygulanmıştır. Analiz sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan ve faktör yükleri 0,896 olan tek boyutlu bir yapı elde edilmiştir. "Tavsiye Etme Niyeti" ölçeği toplam varyansın %80,300'ünü açıklamaktadır. Ölçeğin KMO değeri 0,650 ve Bartlett küresellik testi değeri $p < 0.000$ olarak anlamlı bulunmuştur. KMO değerinin en az 0,60 olması gerektiği düşüncesinden hareketle; ölçeğin faktör analizine uygun olduğuna ve faktör yüklerinin de kabul edilebilir düzeyde olduğuna karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2007). Ayrıca ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı $\alpha = 0,754$ düzeyinde çıkmıştır. Bu değer $\alpha = 0,70$ 'in üzerinde olması, ölçeğin oldukça güvenilir olduğu anlamına gelmektedir (Kline, 2016).

2.2.4. Müze Ziyaretinde Algılanan Fayda ile Tavsiye Etme Niyetine Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu kısmında Van ili merkez ilçeleri olan Tuşba, İpekyolu ve Edremit'te çalışan öğretmenlerin müze ziyaretlerinde algılamış oldukları faydalar ile tavsiye etme niyetleri incelenmiştir. Bu çerçevede yapılmış olan betimsel analiz sonuçları Tablo 2.12'de gösterilmiştir.

Tablo 2.12. Öğretmenlerin Müze Ziyaretlerinde Algılamış Oldukları Faydalar ile Tavsiye Etme Niyetlerine İlişkin Bulgular

	n	Min.	Max.	$\bar{X}$	SS
Müze Ziyaretlerinde Algılanan Fayda	439	1,00	5,00	3,723	0,653
Yenilenme	439	1,00	5,00	3,688	0,868
Kültürel Farkındalık	439	1,00	5,00	3,599	0,957
Topluluğa Bağlılık	439	1,00	5,00	3,716	0,906
Kişisel Gelişim	439	1,80	5,00	3,955	0,884
Tavsiye Etme Niyeti	439	1,00	5,00	3,578	1,054

Araştırmaya katılan öğretmenlerin genel olarak müze ziyaretlerinden çeşitli faydalar gördükleri söylenebilir ($\bar{X}_{3,72}$). Başka bir deyişle öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında ruhen yenilendiklerini ($\bar{X}_{3,68}$), kişisel yönden geliştiklerini ($\bar{X}_{3,95}$), kendilerinde kültürel açıdan farkındalık oluştuğunu ($\bar{X}_{3,59}$) ve bunun sonucunda topluluğa olan bağlılıklarının ($\bar{X}_{3,71}$) da arttığını düşündükleri

görülmektedir. Algılanan faydalar nedeniyle öğretmenlerin ziyareti başkalarına tavsiye etmeyi düşündükleri tespit edilmiştir ($\bar{X}_{3,57}$).

2.2.5. Öğretmenlerin Müze Ziyaretlerinde Algıladıkları Faydaların Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması

Araştırmanın bu kısmında öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında algıladıkları faydaların demografik özellikleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu çerçevede iki değişken arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için Independent Sample T testi; İkiiden çok değişken arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 2.13'te öğretmenlerin algıladıkları faydaların cinsiyetlerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2.13. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Cinsiyeti Açısından Karşılaştırılması

Cinsiyet		N	$\bar{X}$	σ	t	p
Algılanan Genel Fayda	1. Erkek	215	3,738	0,628	0,456	0,649
	2. Kadın	224	3,709	0,677		
Yenilenme	1. Erkek	215	3,696	0,843	0,187	0,852
	2. Kadın	224	3,681	0,893		
Kültürel Farkındalık	1. Erkek	215	3,618	0,946	0,406	0,685
	2. Kadın	224	3,581	0,969		
Topluluğa Bağlılık	1. Erkek	215	3,744	0,879	0,638	0,524
	2. Kadın	224	3,689	0,932		
Kişisel Gelişim	1. Erkek	215	3,961	0,863	0,140	0,889
	2. Kadın	224	3,949	0,905		
TOPLAM		439				

* $p < 0,05$

Kadın ve erkek öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında algılamış oldukları faydaların birbirine yakın olduğu ortaya çıkmıştır ($p > 0,05$).

Müze ziyareti sırasında algılanan faydanın öğretmenlerin yaşları açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2.14'te sunulmuştur.

Tablo 2.14. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Yaşları Açısından Karşılaştırılması

	Yaş	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Algılanan Genel Fayda	1. 23-30 Yaş	81	3,861	0,638	8,595	0,000*	1>4
	2. 31-37 Yaş	141	3,779	0,546			2>4
	3. 38-44 Yaş	133	3,751	0,668			3>4
	4. 45-52 Yaş	61	3,296	0,729			5>4
	5. 53 Yaş ve Üstü	23	3,869	0,602			
Yenilenme	1. 23-30 Yaş	81	3,822	0,827	4,017	0,003*	1>4
	2. 31-37 Yaş	141	3,801	0,731			2>4
	3. 38-44 Yaş	133	3,640	0,955			
	4. 45-52 Yaş	61	3,324	0,964			
	5. 53 Yaş ve Üstü	23	3,773	0,749			
Kültürel Farkındalık	1. 23-30 Yaş	81	3,728	0,867	2,704	0,030*	1>4
	2. 31-37 Yaş	141	3,686	0,870			2>4
	3. 38-44 Yaş	133	3,580	1,025			
	4. 45-52 Yaş	61	3,254	1,017			
	5. 53 Yaş ve Üstü	23	3,641	1,062			
Topluluğa Bağlılık	1. 23-30 Yaş	81	3,942	0,777	2,394	0,050*	
	2. 31-37 Yaş	141	3,742	0,875			
	3. 38-44 Yaş	133	3,661	0,935			1>4
	4. 45-52 Yaş	61	3,491	0,986			
	5. 53 Yaş ve Üstü	23	3,666	1,010			
Kişisel Gelişim	1. 23-30 Yaş	81	4,024	0,854	24,929	0,000*	1>4
	2. 31-37 Yaş	141	3,905	0,821			2>4
	3. 38-44 Yaş	133	4,253	0,638			3>2,4
	4. 45-52 Yaş	61	3,109	1,001			5>2,4
	5. 53 Yaş ve Üstü	23	4,536	0,722			
TOPLAM		439					

Tablo 2.14'te görüldüğü üzere öğretmenlerin yaşlarına göre 45-52 yaşlarında olan öğretmenlerin en düşük faydayı algıladığı görülmektedir ($F=8,595$; $p<0,05$). 23-30 yaş ile 31-37 yaşlarında olan öğretmenlerin, 45-52 yaşlarında olan öğretmenlerden daha ruhen yenilendikleri ($F=4,017$; $p<0,05$) ve kendilerinde kültürel açıdan farkındalık ($F=2,704$; $p<0,05$) oluştuğunu düşündükleri belirlenmiştir. 45-52 yaşlarındaki kişilere göre; 23-30 yaşlarında olan öğretmenlerin müze ziyareti sonucunda topluluğa olan bağlılıklarının daha fazla arttığını düşündükleri bulgulanmıştır. Bununla birlikte 23-30 yaş ile 31-37 yaşlarındaki öğretmenlerin, 45-52 yaşlarında olan öğretmenlerden; 38-44 yaş ile 53 yaş ve üzerindeki kişilerin, 31-37 yaş ile 45-52 yaşlarındaki öğretmenlerden daha fazla kişisel yönden geliştikleri tespit edilmiştir.

Müze ziyareti sırasında algılanan faydanın öğretmenlerin öğrenim durumları açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan One-Way ANOVA analizi ile tespit edilmeye çalışılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2.15’te verilmiştir.

Tablo 2.15. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Öğrenim Durumları Açısından Karşılaştırılması

	Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Algılanan Genel Fayda	1. Lisans	327	3,680	0,669	2,941	0,054	-
	2. Yüksek Lisans	100	3,836	0,582			
	3. Doktora	12	3,950	0,649			
Yenilenme	1. Lisans	327	3,644	0,877	2,698	0,068	-
	2. Yüksek Lisans	100	3,780	0,838			
	3. Doktora	12	4,150	0,709			
Kültürel Farkındalık	1. Lisans	327	3,582	0,965	0,214	0,808	-
	2. Yüksek Lisans	100	3,645	0,910			
	3. Doktora	12	3,687	1,173			
Topluluğa Bağlılık	1. Lisans	327	3,652	0,955	3,206	0,041*	2>1
	2. Yüksek Lisans	100	3,896	0,725			
	3. Doktora	12	3,944	0,648			
Kişisel Gelişim	1. Lisans	327	3,902	0,879	2,489	0,084	-
	2. Yüksek Lisans	100	4,126	0,879			
	3. Doktora	12	3,972	0,926			
TOPLAM		439					

Eğitim durumu açısından bakıldığında yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin, lisans mezunu olan öğretmenlerden daha fazla müze ziyareti sırasında topluluğa bağlılıklarının arttığını düşündükleri tespit edilmiştir ($F=3,206$; $p<0,05$).

Müze ziyareti sırasında algılanan faydanın öğretmenlerin medeni durumları açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2.16’da sunulmuştur.

Tablo 2.16. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması

Medeni Durum		N	$\bar{X}$	σ	t	p
Algılanan Genel Fayda	1. Evli	323	3,745	0,648	1,142	0,649
	2. Bekâr	116	3,664	0,665		
Yenilenme	1. Evli	323	3,692	0,863	0,162	0,852
	2. Bekâr	116	3,677	0,886		
Kültürel Farkındalık	1. Evli	323	3,608	0,973	0,317	0,685
	2. Bekâr	116	3,575	0,916		
Topluluğa Bağlılık	1. Evli	323	3,742	0,903	1,002	0,524
	2. Bekâr	116	3,643	0,914		
Kişisel Gelişim	1. Evli	323	4,017	0,863	2,480	0,014*
	2. Bekâr	116	3,781	0,920		
TOPLAM		439				

* $p < 0,05$

Evli ve bekâr öğretmenlerin müze ziyareti sırasında yaşadıkları kişisel gelişim konusunda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t=2,480$; $p < 0,05$). Buna göre; evli olan öğretmenlerin bekâr olan öğretmenlerden daha fazla müze ziyareti sırasında kişisel yönden geliştiklerini düşündükleri söylenebilir.

Müze ziyareti sırasında algılanan faydanın öğretmenlerin görev yaptıkları kademeleri açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan One-Way ANOVA analizi sonuçları Tablo 2.17’de verilmiştir.

Tablo 2.17. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Kademe Açısından Karşılaştırılması

	Kademe	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Algılanan Genel Fayda	1. Ana Okul	16	4,154	0,511	3,629	0,013*	1>4
	2. İlkokul	119	3,718	0,675			
	3. Ortaokul	115	3,792	0,590			
	4. Lise	189	3,649	0,671			
Yenilenme	1. Ana Okul	16	4,100	0,789	1,415	0,238	-
	2. İlkokul	119	3,670	0,862			
	3. Ortaokul	115	3,720	0,848			
	4. Lise	189	3,646	0,887			
Kültürel Farkındalık	1. Ana Okul	16	3,859	0,774	2,860	0,037*	3>4
	2. İlkokul	119	3,602	0,961			
	3. Ortaokul	115	3,773	0,900			
	4. Lise	189	3,469	0,987			
Topluluğa Bağlılık	1. Ana Okul	16	4,145	0,698	1,322	0,266	-
	2. İlkokul	119	3,711	0,899			
	3. Ortaokul	115	3,724	0,912			
	4. Lise	189	3,677	0,918			
Kişisel Gelişim	1. Ana Okul	16	4,645	0,478	4,135	0,007*	1>2
	2. İlkokul	119	3,958	0,946			1>3
	3. Ortaokul	115	4,005	0,859			1>4
	4. Lise	189	3,864	0,861			
TOPLAM		439					

Tablo 2.17’de görüldüğü üzere; ana okul öğretmenlerinin müze ziyareti sırasında algıladıkları faydanın, lise öğretmenlerinin algıladıkları faydadan daha yüksek çıktığı görülmektedir ($F=3,629$; $p<0,05$). Kültürel farkındalık konusunda ortaokul öğretmenlerinin, lise öğretmenlerinden daha fazla fayda sağladıkları belirlenmiştir ($F=2,860$; $p<0,05$). Bununla birlikte görev yapılan kademeye göre en çok kişisel açıdan gelişen öğretmenlerin ana okul öğretmenleri olduğu ortaya çıkmıştır ($F=4,135$; $p<0,05$).

Müze ziyareti sırasında algılanan faydanın öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2.18’de gösterilmiştir.

Tablo 2.18. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması

	Mesleki Deneyim	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Algılanan Genel Fayda	1. 1-5 Yıl	91	3,581	0,607	7,894	0,000*	5>1
	2. 6-10 Yıl	111	3,717	0,630			5>2
	3. 11-15 Yıl	85	3,771	0,774			5>3
	4. 16-20 Yıl	78	3,536	0,646			5>4
	5. 21 Yıl ve Üstü	74	4,050	0,448			
Yenilenme	1. 1-5 Yıl	91	3,633	0,871	1,063	0,375	-
	2. 6-10 Yıl	111	3,735	0,875			
	3. 11-15 Yıl	85	3,569	0,922			
	4. 16-20 Yıl	78	3,684	0,787			
	5. 21 Yıl ve Üstü	74	3,829	0,870			
Kültürel Farkındalık	1. 1-5 Yıl	91	3,508	0,928	2,002	0,093	-
	2. 6-10 Yıl	111	3,482	1,001			
	3. 11-15 Yıl	85	3,685	1,002			
	4. 16-20 Yıl	78	3,554	0,971			
	5. 21 Yıl ve Üstü	74	3,837	0,822			
Topluluğa Bağlılık	1. 1-5 Yıl	91	3,714	0,910	3,978	0,004*	5>4
	2. 6-10 Yıl	111	3,711	0,936			
	3. 11-15 Yıl	85	3,666	0,918			
	4. 16-20 Yıl	78	3,470	0,923			
	5. 21 Yıl ve Üstü	74	4,040	0,733			
Kişisel Gelişim	1. 1-5 Yıl	91	3,457	0,587	49,496	0,000*	2>1,4
	2. 6-10 Yıl	111	4,009	0,393			3>1,2
	3. 11-15 Yıl	85	4,329	1,108			3>4
	4. 16-20 Yıl	78	3,333	0,945			5>1,2
	5. 21 Yıl ve Üstü	74	4,711	0,452			5>3,4
TOPLAM		439					

Müze ziyareti sırasında algılanan fayda konusunda 21 ve üstü yıldır çalışan öğretmenlerin diğerlerinden daha fazla fayda elde ettikleri tespit edilmiştir (F=7,894; $p<0,05$). 21 ve üstü yıldır çalışan öğretmenlerin, 16-20 yıllık öğretmenlerden daha fazla müze ziyaretinden sonra topluluğa olan bağlılıklarının arttığını düşündükleri ortaya çıkmıştır (F=3,978 $p<0,05$). Öğretmenlerin kişisel gelişim düzeylerine bakıldığında; 6-10 yıllık öğretmenlerin, 1-5 yıl ile 16-20 yıllık öğretmenlerinden daha fazla kişisel yönden geliştikleri görülmektedir. 11-15 yıllık öğretmenlerin 1-5 yıl, 6-10 yıl ve 16-20 yıllık öğretmenlerden daha fazla gelişme gösterdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca 21 ve üstü yıldır çalışan öğretmenlerin diğer öğretmenlerden daha fazla kişisel açıdan gelişme gösterdikleri ortaya çıkan diğer bir sonuçtur (F=49,496; $p<0,05$).

2.2.6. Öğretmenlerin Müzeleri Tavsiye Etme Niyetlerinin Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması

Araştırmanın bu kısmında öğretmenlerin müze ziyaretlerini çevrelerine tavsiye etme niyetlerinin demografik özellikleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Dolayısıyla iki değişken arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için Independent Sample T testi; İki den çok değişken arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 2.19’da öğretmenlerin müzeleri tavsiye etme niyetlerinin cinsiyetlerine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 2.19. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Cinsiyeti Açısından Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	σ	t	p
Tavsiye Etme Niyeti					
1. Erkek	215	3,607	1,024	0,552	0,581
2. Kadın	224	3,551	1,084		
TOPLAM	439				

*p<0,05

Kadın ve erkek öğretmenlerin müze ziyaretini çevrelerine tavsiye niyetleri olumlu olup her iki grup arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Öğretmenlerin müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetinin yaşları açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2.20’de sunulmuştur.

Tablo 2.20. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Yaşları Açısından Karşılaştırılması

Yaş	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Tavsiye Etme Niyeti						
1. 23-30 Yaş	81	3,672	0,955	2,128	0,076	-
2. 31-37 Yaş	141	3,578	0,945			
3. 38-44 Yaş	133	3,699	1,131			
4. 45-52 Yaş	61	3,278	1,078			
5. 53 Yaş ve Üstü	23	3,347	1,360			
TOPLAM	439					

Müze ziyaretini tavsiye etme niyetinin öğretmenlerin yaşları açısından anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. dolayısıyla tüm yaş grubundaki öğretmenlerin tavsiye etme düzeyinin birbirine yakın çıktığı söylenebilir ($p>0,05$).

Müze ziyaretini tavsiye etme niyetinin öğretmenlerin öğrenim durumları açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan One-Way ANOVA analizi ile tespit edilmeye çalışılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2.21’de verilmiştir.

Tablo 2.21. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Öğrenim Durumları Açısından Karşılaştırılması

	Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Tavsiye Etme Niyeti	1. Lisans	327	3,573	1,064	1,229	0,294	-
	2. Yüksek Lisans	100	3,540	1,014			
	3. Doktora	12	4,041	1,075			
TOPLAM		439					

Eğitim durumu açısından bakıldığında; lisans, yüksek lisans ve doktora mezunu öğretmenlerin müzeleri tavsiye etme niyetlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir ($p>0,05$).

Müze ziyaretini tavsiye etme niyetinin öğretmenlerin medeni durumları açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2.22’de sunulmuştur.

Tablo 2.22. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması

	Medeni Durum	N	$\bar{X}$	σ	t	p
Tavsiye Etme Niyeti	1. Evli	323	3,611	1,055	1,090	0,276
	2. Bekâr	116	3,487	1,049		
TOPLAM		439				

* $p<0,05$

Hem evli öğretmenlerin hem de bekâr öğretmenlerin müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetinde oldukları belirlenmiştir ($p>0,05$).

Öğretmelerin müze ziyaretini tavsiye etme niyetinin görev yaptıkları kademeleri açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan One-Way ANOVA analizi sonuçları Tablo 2.23'te verilmiştir.

Tablo 2.23. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Kademe Açısından Karşılaştırılması

	Kademe	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Tavsiye Etme Niyeti	1. Ana Okul	16	3,593	0,916	0,295	0,829	-
	2. İlkokul	119	3,508	1,059			
	3. Ortaokul	115	3,573	0,985			
	4. Lise	189	3,624	1,106			
	TOPLAM	439					

Tablo 2.23'te görüldüğü üzere; görev yapılan kademe açısından öğretmenlerin tavsiye etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Müze ziyaretinin tavsiye edilme niyetinin öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2.24'te gösterilmiştir.

Tablo 2.24. Müze Ziyaretini Tavsiye Etme Niyetinin Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması

	Mesleki Deneyim	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Tavsiye Etme Niyeti	1. 1-5 Yıl	91	3,527	0,970	2,106	0,079	-
	2. 6-10 Yıl	111	3,770	1,041			
	3. 11-15 Yıl	85	3,429	1,023			
	4. 16-20 Yıl	78	3,416	1,011			
	5. 21 Yıl ve Üstü	74	3,695	1,210			
	TOPLAM	439					

Mesleki deneyim itibarıyla öğretmenlerin çevrelerine müzeleri ziyaret etmelerini tavsiye etme düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır ($p>0,05$).

2.2.7. Öğretmenlerin Müze Ziyaretinde Algıladıkları Faydalar ile Müzeleri Tavsiye Etme Niyetleri Arasındaki İlişki

Araştırmanın bu kısmında öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında algılamış oldukları faydalar ile müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetleri arasındaki ilişkiyi

tespit etmek için Pearson Korelasyon analizi yapılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 2.25’te verilmiştir.

Tablo 2.25. Müze Ziyaretinde Algılanan Faydanın Öğretmenlerin Tavsiye Etme Niyetleri ile İlişkisi

Pearson Korelasyon	Algılanan Genel Fayda		Yenilenme	Kültürel Farkındalık	Topluluğa Bağlılık	Kişisel Gelişim
Tavsiye Etme Niyeti	r	0,511**	0,368**	0,399**	0,415**	0,283**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	n	439	439	439	439	439

Not: **p<0,01; *p<0,05

Öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında algıladıkları genel fayda ile alt boyutları olan yenilenme ($r=0,511$), kültürel farkındalık ($r=0,368$), topluluğa bağlılık ($r=0,415$) ve kişisel gelişim ($r=0,283$) ile müzeleri tavsiye etme niyetleri arasında $p<0,01$ oranında anlamlı ve pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir.

2.2.8. Öğretmenlerin Müze Ziyaretinde Algıladıkları Faydanın Müzeleri Tavsiye Etme Niyetleri Üzerindeki Etkisi

Araştırmanın bu kısmında müze ziyareti sırasında algılanan faydanın, öğretmenlerin çevrelerine müzeleri tavsiye etme niyetleri üzerinde etkisini belirlemek için Basit ve Çoklu Doğrusal Regresyon analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda öğretmenlerin müze ziyareti sırasında algıladıkları genel faydanın müzeleri tavsiye etme niyetleri üzerindeki etkisine ilişkin bulgular Tablo 2.26’da sunulmuştur.

Tablo 2.26. Müze Ziyaretinde Algılanan Genel Faydanın Öğretmenlerin Tavsiye Etme Niyetleri Üzerindeki Etkisi

Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	p
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	0,508	0,251		2,027	0,043*
Algılanan Genel Fayda	0,824	0,066	0,511	12,422	0,000*
R			0,511		
R ²			0,261		
Düzeltilmiş R ²			0,259		
Standart Hata			0,907		
F			154,315		0,000*

*p<0,05

Tablo 2.26’da görüldüğü üzere bağımsız değişken olan algılanan genel faydanın, bağımlı değişken olan tavsiye etme niyeti üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Algılanan genel fayda ile tavsiye etme niyeti için kurulan model anlamlı bulunmuştur [F=154,315, p<0,05]. Sonuçlar; müze ziyareti sırasında algılanan genel faydaya ilişkin düzeltilmiş determinasyon katsayısının %25,9 olduğuna işaret etmiştir. Bu sonuca göre, tavsiye etme niyetinde yaşanan değişimin %25,9’unun, algılanan genel faydada meydana gelen değişime bağlı olduğu söylenebilir. Modelde müze ziyareti sırasında algılanan genel faydanın, öğretmenlerin müzeleri tavsiye etme niyetlerini 0,824 birim artırdığı ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede “**H₁: Öğretmenlerin müzeleri ziyaretlerinde algıladıkları faydanın müzeleri tavsiye etme niyetleri üzerinde etkisi vardır**” hipotezi kabul edilmiştir.

Müze ziyareti sırasında algılanan faydanın alt boyutlarının, tavsiye etme niyeti üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 2.27’de verilmiştir.

Tablo 2.27. Müze Ziyareti Sırasında Algılanan Faydanın Alt Boyutlarının Tavsiye Etme Niyeti Üzerindeki Etkisi

Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	p
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	0,513	0,258		1,988	0,047*
Yenilenme	0,166	0,059	0,137	2,824	0,005*
Kültürel Farkındalık	0,249	0,052	0,226	4,813	0,000*
Topluluğa Bağlılık	0,288	0,055	0,248	5,246	0,000*
Kişisel Gelişim	0,123	0,053	0,103	2,332	0,020*
R			0,522		
R ²			0,272		
Düzeltilmiş R ²			0,266		
Standart Hata			0,903		
F			40,629		0,000*

*p<0,05

Bağımsız değişkenler olan yenilenme, kültürel farkındalık, topluluğa bağlılık ve kişisel gelişim alt boyutlarının, bağımlı değişken olan tavsiye etme niyeti üzerindeki etkisi analiz edilmiş olup kurulan model anlamlı çıkmıştır [F=40,629, p<0,05]. Alt boyutlara ilişkin düzeltilmiş determinasyon katsayısı %26,6 olarak bulunmuştur. Yani alt boyutlarda meydana gelen bir birimlik artış, öğretmenlerin tavsiye etme niyetinde %26,6 oranında değişime neden olmaktadır. Modelde anlamlı sonuçlar veren değişkenlere bakıldığında; ruhen yenilenmenin tavsiye etme niyetini 0,166 birim, kültürel farkındalığın 0,249 birim, topluluğa bağlılığın 0,288 birim ve kişisel gelişimin 0,123 birim etkilediği görülmektedir. Sonuçlar “**H_{1A}**: Öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında ruhen yenilenmeleri, müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetlerini etkilemektedir. **H_{1B}**: Öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında kendilerinde kültürel farkındalık oluştuğunu düşünmeleri, müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetlerini etkilemektedir. **H_{1C}**: Öğretmenlerin müze ziyaretleri sonrasında topluluğa daha fazla bağlı hale gelmeleri, müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetlerini etkilemektedir. **H_{1D}**: Öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında kişisel yönden gelişme göstermeleri, müzeleri çevrelerine tavsiye etme niyetlerini etkilemektedir” kabul edildiğini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Müze ziyareti sırasında algılanan faydanın müzeleri tavsiye etme niyeti üzerindeki etkisini belirlemek için Van ili merkez ilçeleri olan Tuşba, İpekyolu ve Edremit ilçeleri özelinde bir alan çalışması yapılmıştır. Araştırmaya farklı kademelerde çalışan toplam 439 öğretmen katılmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin genel olarak müze ziyaretlerinden çeşitli faydalar gördükleri belirlenmiştir. Dolayısıyla öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında ruhen yenilendikleri, kişisel yönden geliştikleri, kendilerinde kültürel açıdan farkındalık hissettikleri ve bunun sonucunda topluluğa olan bağlılıklarının arttığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle müzeleri çevrelerine tavsiye etmeyi düşündükleri tespit edilmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında algıladıkları faydaların demografik özellikleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Yapılan analizlerde kadın ve erkek öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında algılamış oldukları faydaların birbirine yakın olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada 45-52 yaşlarında olan öğretmenlerin en düşük faydayı algıladığı görülmüştür. 23-30 yaş ile 31-37 yaşlarında olan öğretmenlerin, 45-52 yaşlarında olan öğretmenlerden daha ruhen yenilendikleri ve kendilerinde kültürel açıdan farkındalık oluştuğunu düşündükleri belirlenmiştir. 45-52 yaşlarındaki kişilere göre; 23-30 yaşlarında olan öğretmenlerin müze ziyareti sonucunda topluluğa olan bağlılıklarının daha fazla arttığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca 23-30 yaş ile 31-37 yaşlarındaki öğretmenlerin, 45-52 yaşlarında olan öğretmenlerden; 38-44 yaş ile 53 yaş ve üzerindeki kişilerin, 31-37 yaş ile 45-52 yaşlarındaki öğretmenlerden daha fazla kişisel yönden geliştikleri tespit edilmiştir. Eğitim durumu açısından yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin, lisans mezunu olan öğretmenlerden daha fazla müze ziyareti sırasında topluluğa bağlılıklarının arttığını düşündükleri tespit edilmiştir. Evli olan öğretmenlerin bekâr olan öğretmenlerden daha fazla müze ziyareti sırasında kişisel yönden geliştiklerini düşündükleri belirlenmiştir. Çalışmada ana okul öğretmenlerinin müze ziyareti sırasında algıladıkları faydanın, lise öğretmenlerinin algıladıkları faydadan daha yüksek çıktığı görülmüştür. Kültürel farkındalık konusunda ortaokul öğretmenlerinin, lise öğretmenlerinden daha fazla

fayda sağladıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte görev yapılan kademeye göre en çok kişisel açıdan gelişen öğretmenlerin ana okul öğretmenleri olduğu ortaya çıkmıştır. Müze ziyareti sırasında algılanan fayda konusunda 21 ve üstü yıldır çalışan öğretmenlerin diğerlerinden daha fazla fayda elde ettikleri tespit edilmiştir. 21 ve üstü yıldır çalışan öğretmenlerin, 16-20 yıllık öğretmenlerden daha fazla müze ziyaretinden sonra topluluğa olan bağlılıklarının arttığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin kişisel gelişim düzeylerine bakıldığında; 6-10 yıllık öğretmenlerin, 1-5 yıl ile 16-20 yıllık öğretmenlerinde daha fazla kişisel yönden geliştikleri görülmektedir. 11-15 yıllık öğretmenlerin 1-5 yıl, 6-10 yıl ve 16-20 yıllık öğretmenlerden daha fazla gelişme gösterdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca 21 ve üstü yıldır çalışan öğretmenlerin diğer öğretmenlerden daha fazla kişisel açıdan gelişme gösterdikleri ortaya çıkan diğer bir sonuçtur.

Araştırmada öğretmenlerin müze ziyaretlerini çevrelerine tavsiye etme niyetlerinin demografik özellikleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Yapılan analizler sonucunda tavsiye etme niyetlerinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, kademe ve mesleki deneyimlerine göre anlamlı farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında algıladıkları genel fayda ile alt boyutları olan yenilenme, kültürel farkındalık, topluluğa bağlılık ve kişisel gelişim ile müzeleri tavsiye etme niyetleri arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir. Bu çerçevede müze ziyareti sırasında algılanan genel faydanın, öğretmenlerin müzeleri tavsiye etme niyetlerini etkilediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin müze ziyareti sırasında ruhen yenilenmelerinin, kültürel yönden farkındalık hissetmelerinin, topluluğa daha fazla bağlanmalarının ve kişisel yönden gelişme göstermelerinin, müzeleri tavsiye etme niyetlerini etkilediği belirlenmiştir.

Yapılan bu tez çalışması ve elde edilen bulguların ışığında, öğretmenlere, müze yöneticilerine ve konu ile ilgili araştırma yapacaklara şu öneriler getirilebilir:

-Farklı kademelerde çalışan tüm öğretmenler sık sık müze ziyaretlerinde bulunabilir ve ziyaret sonrası edindikleri deneyimlerini çevrelerinde bulunan insanlarla paylaşabilirler.

-Müze yöneticileri, eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçası olan müzelerin cazibe merkezi haline gelmelerini sağlayabilir ve çeşitli etkinlikler düzenleyerek öğretmenlerin müzelerden çeşitli deneyimler elde etmelerini sağlayabilirler.

-Gelecekte konu ile ilgili çalışma yapacak olanlar farklı illerdeki öğretmenler ile birlikte çalışabilir ve onların deneyimlerinden faydalanabilirler.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2000). Müze Pedagojisinin Türkiye'deki Yansımaları ve Müzelerdeki Yaratıcı Drama Uygulamaları. B. Mardan (Ed.), *Üçüncü Uluslararası Tarih Kongresi-Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar* içinde (ss. 130-143), İstanbul: Numune Matbaacılık.
- Akgül, A. ve Çevik, O. (2003). *İstatistiksel Analiz Teknikleri, SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları*. Ankara: Emek Ofset Ltd. Şti.
- Aksoy, E. (2016) *İstanbul'daki Devlet Müzeleri ve Özel Müzelerin Reklam Stratejileri Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alexander, E. (2008). *Museums in Motion: An Introduction to the History and Functions of Museums*. Maryland: AltaMira Press.
- Alpar, R. (2010). *Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinde Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlilik- Güvenirlilik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altunışık, R. (2008). Anketlerde Veri Kalitesinin İyileştirilmesi İçin Öntest (Pilot Test) Yöntemleri. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, (2), 1-17.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu S., Yıldırım, E. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi Yayını.
- Ambrose, T., ve Paine, C. (1993). *Museum Basics: The International Handbook*. Routledge.
- Anadolu Medeniyetler Müzesi, (2022). Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr> (Erişim Tarihi: 21.03.2022).
- Anderson, E. W., Fornell, C. ve Mazvancheryl, S. K. (2004). Customer Satisfaction And Shareholder Value. *Journal of Marketing*, 68, 172-185.
- Arıkan, R. (2005). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. Ankara: Asil Yayın.
- Arslantürk, Z. (2001). *Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Atagök, T. (1999). Çağdaş Müzeciliğin Anlamı; Müze ve İlişkileri. T. Atagök (Ed.), *Yeniden Müzeciliği Düşünmek* içinde İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basın Yayın Merkezi.
- Ataseven, B. (2012). Nitel Bilimsel Araştırmalarda Veri Kalitesinin Önemi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 33 (2), 543-564.
- Atık, Ş. (1999). *Müzelerin Yeniden Yapılanması Kapsamında Müze-Toplum İlişkisi, Müze-Toplum İlişkisi Bağlamında Müze Tanıtımı Ve İletişim, Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.

- Ayaokur, A. (2014). *Müzelerde Bilgi Yönetimi: Sadberk Hanım Müzesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baş, T. (2010). *Anket*. Ankara: Seçkin Yayıncılık ve San. ve Tic. Aş.
- Birsin, S. (2015). *Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Müzecilik Bağlamında Butik Müze*. Doktora Tezi, Altınbaş Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Borg, W. R. ve Gall, M. D. (1989). *Educational Research: An Introduction*. London: Longman Group.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory Factor Analysis For Applied Research*. The Guilford Press.
- Burton C. ve Scott C. (2003). Challenges for The 21st Century. *International Journal of Arts Management*, 5 (2), 56-68.
- Buyurgan, S., Özsoy, V. ve Mercin, L. (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*. Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (32), 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Özkahveci, Ö. ve Demirel, F. (2004). Güdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4 (2), 207-239.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Byrne, B. M. (2016). *Structural Equation Modelling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming*. New York: Routledge.
- Cebeci, S. (2010). *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Cengiz, E. (2007). *Kar Amacı Gütmeyen Kurumlar Olarak Müzelerde Pazarlama Faaliyetleri: Pazarlama Karması Unsurlarının Müzelerde Müşteri Sadakatine Etkisine İlişkin Yapısal Bir Model Önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Chaabane, A. ve Volle, P. (2010). Perceived Benefits Of Loyalty Programs: Scale Development And Implications For Relational Strategies. *Journal of Business Research*, 63 (1), 32-37.
- Chen, C. & Tsai, D. (2007). How Destination Image And Evaluative Factors Affect Behavioral Intentions? *Tourism Management*, 28, 1115 – 1122.
- Christensen, B. L., Johnson, R. B. Turner, L. A. (2015). *Research Methods, Design and Analysis*, Twelfth Edition, England: Pearson Education Limited.

- Cohen, J., Cohen, P., West, S. G. ve Aiken, L. S. (2003). **Applied Multiple Regression/Correlation Analysis For The Behavioral Sciences**. 3. Baskı, Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Colgate, M. ve Lang, B. (2001). Switching Barriers in Consumer Markets: An Investigation Of The Financial Services Industry. **Journal of Consumer Marketing**, 18 (4), 332-347.
- Crane, S. A. (2006). The Conundrum of Ephemerality: Time, Memory, and Museums. S. Macdonald (Ed.), **A Companion to Museum Studies** içinde (ss. 98-109). Londra: Blackwell.
- Çakır, C. Ş. (2010). **Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Çetin, M. (2014) **Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayların Eğitiminde Müze Ortamının Kullanılması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2016). **Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları**. 4. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Davis, D. and Cosenza, R. M. (1998). **Business Research for Decision Making**. Boston: Pws-Kent Publishing Company.
- Değirmenci, C.D. (2017). **İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi ve DOHA İslam Sanatları Müzesinin Karşılaştırılması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, C. (2015). **Müzelerde Pazarlama: Müze-Ziyaretçi İlişkilerinde Çağdaş Pazarlama Yaklaşımı**. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Dick, A. S. ve Basu, K. (1994). Customer Loyalty: Toward An Integrated Conceptual Framework. **Journal of The Academy of Marketing Science**, 22(2), 99-113.
- Doering, Z. D. (1999). Strangers, Guests, or Clients? Visitor Experiences in Museums. **Curator: The Museum Journal**, 42 (2), 74-87.
- Durmuş B., Yurtkoru S. ve Çinko M., (2013). **Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi**. İstanbul: Beta Yayıncılık
- Eid, R., El-Kassrawy, Y. A. ve Agag, G. (2019). Integrating Destination Attributes, Political (In) Stability, Destination Image, Tourist Satisfaction, And Intention To Recommend: A study of UAE. **Journal of Hospitality & Tourism Research**, 43 (6), 839-866.
- Ekelik, H. G. (2010) **Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze Faaliyetlerinin Programlanması Konya Müzeleri Örneği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlilik ve Geçerlik. **Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, 30 (3), 211-216.

- Erdem, L. (2007). *Aydınlatmada Sübjektif Analiz İçin Bilimsel Anket Yöntemlerinin Uygulamalı İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, İ. (2003). *Pozitivist Metodoloji: Bilimsel Araştırma Tasarımı İstatistiksel Yöntemler Analiz ve Yorum*. Ankara: ERK.
- Erdoğan, İ. (2012). *Pozitivist Metodoloji ve Ötesi: Bilimsel Araştırma Tasarımları, Niteliksel ve İstatistiksel Yöntemler*. Ankara: ERK.
- Erkorkmaz, Ü., Etikan, İ., Demir, O., Özdamar, K. ve Sanisoğlu, S. Y. (2013). Doğrulayıcı Faktör Analizi ve Uyum İndeksleri. *Türkiye Klinikleri*, 33 (1), 210-223.
- Erkuş, A. (2009). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Falk, J. H. (2016). Museum Audiences: A Visitor-Centered Perspective. *Society and Leisure*, 39 (3), 357-370.
- Given, L. M. (2008). *Qualitative Research Methods*. London: SAGE Publications, Inc.
- Gönç-Şavran, T. (2009). Araştırma Evreni, Örneklem Seçimi ve Ölçüm. N. Suğur (Ed.), *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri* içinde (ss.138-157), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1963.
- Güney, Ç. (2000). Akdamar Adası ve Kilisesi. *Travel Dergisi*, Sayı 50, İstanbul.
- Güngör, E. B. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Müze Alışkanlıkları (Erzurum İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Gürbüz, E. (2017). *Sınıf Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi. Konya.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Güvendir, A. M. ve Özkan, Ö. Y. (2015). Türkiye'deki Eğitim Alanında Yayımlanan Bilimsel Dergilerde Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Konulu Makalelerin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (52), 23-33.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*, 7th Edition, Pearson Education, Upper Saddle River.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2014). *Multivariate Data Analysis*. 7. Baskı, Harlow: Pearson New International Edition.
- Harrison, M. (1963). Eğitim ve Müzeler. S. İnal (Ed.), *Müzelerin Teşkilatlanması-Pratik Öğütler* içinde, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- Harrison, P. ve Shaw, R. (2004). Consumer Satisfaction And Post-Purchase Intentions: An Exploratory Study Of Museum Visitors. **International Journal of Arts Management**, 6 (2), 23-32.
- Hirschman, E. C. (1982). The Experiential Aspects of Consumption: Consumer Fantasies, Feelings, and Fun. **Journal of Consumer Research**, 9 (2), 132-140.
- Hosany, S. (2009). Dimensions of Cruisers' Experiences, Satisfaction and İntention To Recommend. **Journal of Travel Research**, 2 (1), 1-14.
- ICOM (2010). Erişim Adresi: <https://icom.museum/en/news/icom-approves-a-new-museum-definition/> (Erişim Tarihi: 21.01.2021).
- ICOM (2022). Erişim Adresi: <https://icom.museum/en/news/icom-approves-a-new-museum-definition/> (Erişim Tarihi: 12.11.2021).
- Irmak, E. (2013). **Müzelerin Araştırma İşlevi ve Müzelerde Araştırma Faaliyetleri Yönetimi Üzerine Bir Değerlendirme**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İhtiyar, M. N. (2011). **Çağdaş Müzecilik Ve Kent Müzeciliği: Yeni Bir Program Önerisi**. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kalay, A.H. ve Yıldız, S. (2017). Akdamar Anıt Müzesinin (Kilisesi) Tarihsel Süreçleri ve Kültürel Miras Turizmi Açısından Önemi. **BEÜ SBE Dergisi**, 6 (1), 121-136.
- Kalaycı, Ş. (2010). **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kan, A. ve Akbaş, A. (2005). Lise Öğrencilerinin Kimya Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 1 (2), 227-237.
- Kantarcıoğlu, S. (1987). **Türkiye Cumhuriyeti Hükûmet Programlarında Kültür**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını No: 730.
- Karabıyık, A. (2007). **Çağdaş Sanat Müzeciliği Kapsamında Türkiye'deki Müzecilik Hareketlerine Bir Bakış**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Karaca, Y. (2004). **Doğu Anadolu Bölgesi Hristiyan Dini Mimarisinde Jamatun Yapıları**. Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Karasar, N. (2008). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2011). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, Ş. ve Turan, D. Ş. (2007). **Türkiye'de Müzecilik: 100 Müze, 1000 Eser**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kayış, A. (2009). Güvenirlilik Analizi. Ş. Kalaycı (Ed.), **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri** içinde Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

- Kervankiran, İ. (2014). Dünyada Değişen Müze Algısı Ekseninde Türkiye'deki Müze Turizmine Bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9 (11).
- Kırca, S. S. (2008) *Tüketicilerin Müze Ziyaret Alışkanlıkları ve Müze Tercihlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kırcaali-İftar, G. (1999a). Bilim ve Araştırma. A. A. Bir (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (ss.1-10), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- Kırcaali-İftar, G. (1999b). Ölçme. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, A. A. Bir (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (ss.11-22), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- Kısa, Y. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi: Afyonkarahisar Müzeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Kirchberg, V. ve Tröndle, M. (2012). Experiencing Exhibitions: A Review of Studies on Visitor Experiences in Museums. *Curator: The Museum Journal*, 55 (4), 435-452.
- Kline, R. B. (2016). *Principles And Practice of Structural Equation Modeling*. 4. Baskı, New York: The Guilford Press.
- Koçak, A., Özer, A. ve Enstitüsü, A. S. B. (2004). Marka Değeri Belirleyicileri: Bir Ölçek Değerlendirmesi. *Ulusal Pazarlama Kongresi*, 6 (8).
- Krejcie, R. V. ve Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (2022). *Müze İstatistikleri*. Erişim Adresi: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43336/muze-istatistikleri.html>, (Erişim Tarihi 14.03.2022).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2022). *Devlet Müzesi*. Erişim Adresi: https://kvmgm.ktb.gov.tr/?_Dil=1 (Erişim Tarihi: 18.05.2022).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (1984). *Eski Eserler ve Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği*. Ankara.
- Madran, B. (1999) *Müze Türleri: Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayınevi.
- Malhotra, N. K. (2010). *Marketing Research: An Applied Orientation*. 6. Baskı, New Jersey: Prentice Hall.
- McLean, F. (1994). Services Marketing: The Case of Museums. *Service Industries Journal*, 14 (2), 190-203.
- McLean, F. (1995). A Marketing Revolution in Museums?. *Journal of Marketing Management*, 11 (6), 601-616.
- Mete, S., ve Karaman, A. (2009). *Müze Yönetimi ve Pazarlaması*. Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları.

- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2011). *Yapısal Eşitlik Modellemesi- AMOS Uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Mitra, A. ve Lynch Jr, J. G. (1995). Toward a Reconciliation of Market Power and Information Theories of Advertising Effects On Price Elasticity. *Journal Of Consumer Research*, 21 (4), 644-659.
- Mucuk, İ. (2013). *Temel Pazarlama Bilgileri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Nakip, M. (2013). *Pazarlama Araştırma Teknikleri*. 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Nunnally, J. C. ve Bernstein, I. H. (1994). The Assessment of Reliability. *Psychometric Theory*, 3, 248-292.
- Odabaşı, Y. (1999). Anket Yöntemi. A. A. Bir (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (ss. 79-97), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- Odabaşı, Y. (2004). *Müşteri İlişkileri Yönetimi*. Sistem Yayıncılık, Ankara.
- Özdamar, K. (2001). *Spss İle Biyoistatistik*. 4. Basım, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-I*, Genişletilmiş 5. Baskı, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özel, Ş. (2013). *Sanal Müze: Isparta Halı Müzesi*. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren ve Örneklem Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi*, (15), 394-422.
- Özgören, F. (2007). *Boş Zaman Pazarlaması ve Müzecilikte Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan, B. İ. (2015). *Destinasyon Rekabetinde Müzelerin Pazarlama Stratejilerinin Turizm Alanında Çalışan Akademisyenler Tarafından Değerlendirilmesi: Ankara Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, H. N. (2010). *Müzelerde Pazarlama ve İstanbul Müzelerinin İnteraktif Pazarlama Uygulamaları*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özmen, A. (1999). Örneklem. A. A. Bir (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (ss.23-54), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- Öztekin, O. A. (2014). *Müze Kavramı ve Müze Yapılarının İç Mekânlarının İstanbul'dan Örneklerle İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, U. A. ve Göktaş, H. (2016). Destination Attributes, Satisfaction And The Cruise Visitors İntent to Revisit and Recommend. *Tourism Geographies*, 18(2), 194-212.

- Padem, H., Göksu, A. ve Konaklı, Z. (2012). *Araştırma Yöntemler SPSS Uygulamalı*. Sarajevo: International Burch University.
- Pallant, J. (2005). *SPSS Survival Manual: A Step By Step Guide to Data Analysis Using SPSS*. Allen and Unwin Inc., Crows Nest, New South Wales.
- Parry, R. ve Sawyer, A. (2005). Space and The Machine: Adaptive Museums, Pervasive Technology and The New Gallery Environment. In *Reshaping Museum Space* (pp. 39-52), Routledge.
- Patterson, P. G. ve Ward, T. (2000). Relationship Marketing And Management. *Handbook Of Services Marketing And Management*, pp. 317-342.
- Prayag, G. (2015). Understanding The Relationships Between Tourists' Emotional Experiences, Perceived Overall İmage, Satisfaction and Intention to Recommend. *Journal of Travel Research*, 1, 1-48.
- Pullman, M. E. ve Thompson, G. M. (2002). Evaluating Capacity And Demand Management Decisions at a Ski Resort. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 43 (6), 25-36.
- Ryan, C. (1995). *Researching Tourist Satisfaction Issues, Concepts, Problems*, London: Routledge.
- Salbacak, Z. (2011). *Müze Eğitimi Alanında Yapılmış Olan Lisansüstü Tezlerin ve Bitirme Projelerinin Belirlenen Ölçütlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Scherer, R. F., Wiebe, F.A., Luther, D. C. ve Adams, J. S. (1988). Dimensionality of Coping: Factor Stability Using the Ways of Coping Questionnaire. *Psychological Reports*, 62 (3), 763-770.
- Sekaran, U. (2003). *Research Methods for Business*. Fourth Edition, John Wiley & Sons Inc.
- Sekaran, U. ve Bougie, R. (2016). *Research Methods For Business: A Skill-Building Approach*. 7. Baskı, Chichester: Wiley.
- Sert, A. N. ve Karacaoğlu, S. (2018). Müzelerdeki Hizmet Kalitesinin Memnuniyet Algısı ve Tavsiye Etme Niyeti Üzerindeki Etkisi: Anadolu Medeniyetleri Müzesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (2), 103-122.
- Smithsonian Institution. (2017). *Histories of the Smithsonian Institution's Museums and Research Centers*. Erişim Adresi: <https://siarchives.si.edu/history> (Erişim Tarihi: 01.08.2022).
- Solomon, M. R. (2007). *Consumer Behavior*. 7th Ed., New Jersey: Prentice Hal.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1992). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sureka, F. (2013). *Müze ve Ören Yeri Arasındaki Bildirişim ve Etkileşim Sorunları; Alacahöyük Müzesi ve Ören Yeri İçin Bir Uygulama Çalışması*. Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.

- Şencan, H. (2007). *Sosyal ve Davranışsal Bilimlerde Bilimsel Araştırma*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Şimşek, A. (2012). Evren ve Örneklem. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi* içinde (s.108-133), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2653.
- Tabachnick, B. G. ve Fidel, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. USA: Pearson Education Limited
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (1989). *Using Multivariate Statistics*. Second Education, Northridge: California State University Publish.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tezcan, C. (2008). *Yapısal Eşitlik Modelleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Topsakal, Y. ve İplik, F. N. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Kalite Algıları İle Memnuniyet ve Tavsiye Etme Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Cag University Journal of Social Sciences*, 10 (2), 82-94.
- Turanlı, S. (2012). *Oyuna Dayalı Müze Etkinliklerinin Öğrenci Erişi ve Görsel Sanatlar Dersine Karşı Tutumları Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türk Dil Kurumu. (2022). *Koleksiyon Kavramı*. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 21.09.2021).
- Türk Dil Kurumu. (2022). *Vakıflar Kavramı*. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 21.09.2021).
- Tüzün, A. B. (2010). *Modern Müze İşletmeciliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Uçankuş, H. T. (2000). *Bir İnsan ve Uygarlık Bilimi Arkeoloji: Tarih Öncesi Çağlardan Perslere Kadar Anadolu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ulus, T., İnce, C. H., Aliustaoğlu, F. S. ve Melez, İ. E. (2010). Araştırma Nasıl Tasarlanır (I). *Adli Tıp Dergisi*, 24 (2), 40-47.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS Veri Analizi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uysal, C. K. (2005). *Müze Eğitimi ve Müze Ziyaretçilerinin Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi Ziyaretçi Profili Aracılığıyla İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uzun, N. B., Gelbal, S. ve Öğretmen, T. (2010). TIMSS-R fen başarısı ve duyuşsal özellikler arasındaki ilişkinin modellenmesi ve modelin cinsiyetler bakımından karşılaştırılması. *Kastamonu Üniversitesi*, 18 (2), 531-544.
- Van 2006 Kültür ve Turizm Envanteri (2006). *Tarihsel Değerler*. İstanbul: Van Valiliği Yayınları.

- Veal, A. J. (2006). **Research Methods for Leisure and Tourism: A Practical Guide**. England: Pearson Education Limited.
- Weil, S. (1990). Rethinking the Museum. **Museum News**, 69 (2).
- Yamane, T. (2001). **Temel Örnekleme Yöntemleri**, Çev. A. Esin, M. A. Bakır, C. Aydın ve E. Gürbüzsel, İstanbul: Literatur Yayıncılık.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması. **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, 46 (Özel Sayı) 74-85.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, H. (2015). **Ortaokul Öğrencilerinin Sanat Gelişiminde Müzelerin Etkisi**. Doktora Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, İ. (2011). Müze Ziyaretçilerinin Hizmet Kalitesi Algılamaları: Göreme Açık Hava Müzesi Örneği. **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 22 (2), 183-193.

EKLER

EK1: Anket Formu

Değerli Katılımcı,

Bu anket formu Doç. Dr. Hacer Arslan Kalay danışmanlığında yürütülmekte olan “**Müze ziyaretlerinde algılanan faydanın tavsiye etme niyetine etkisi: öğretmenlere yönelik bir araştırma.**” başlıklı yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkılarınız bizim için önemlidir. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Ad-Soyad
Meral MÜKÜS

1- Lütfen size uygun cevabı işaretleyiniz.

Demografik Özellikler						
1	Cinsiyetiniz	Erkek ()	Kadın ()			
2	Yaşınız	23-30 ()	31-37 ()	38-44 ()	45-52 ()	53 ve Üstü ()
3	Öğrenim Durumunuz	Lisans ()	Yük. Lisans ()	Doktora ()		
4	Medeni Durumunuz	Evli ()	Bekar. ()			
5	Görev yaptığınız kademe	Anaokulu ()	İlkokul ()	Ortaokul(()	Lise ()	
6	Hizmet Süreniz	1-5 ()	6-10 ()	11-15 ()	16-20 ()	21ve Üstü ()

2- Lütfen yapmış olduğunuz müze ziyaretlerini düşünerek, yargılara katılım düzeyinizi belirtiniz.

SORU NO		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Müze ziyaretim sırasında, yetenekli sanatçıları gözlemleyip onlarla sohbet ederek ve eserlerin yapımına katılarak çeşitli beceriler edindim.	()	()	()	()	()
2	Müze ziyaretim yaratıcılık, risk alma, problem çözme, eleştirel düşünme, kişilerarası iletişim ve iş birliği gibi becerilerimin gelişmesine yardımcı oldu.	()	()	()	()	()
3	Müze ziyaretlerim, yeni bilgi edinme, yeni kavramlarla karşılaşma, yeni fikirler tutumlar ve inançlar oluşturma konularında ilham verdi.	()	()	()	()	()
4	Müzedeki sergiler sayesinde içinde yaşadığım toplulukla ilgili bilinç düzeyim gelişti ve müzenin bulunduğu şehre	()	()	()	()	()

	ilişkin bakış açım genişledi.					
5	Müze ziyaretimde yerel geleneklerin sergilenmesi yaşadığım toplumu daha iyi anlamamı sağladı ve aidiyet duygularımı güçlendirdi	()	()	()	()	()
6	Ziyaret ettiğim müzede kültürel varlıkların sergilenmesi geçmişe ait mirasın tarihi ve kültürel değeri hakkında farkındalığımı artırdı.	()	()	()	()	()
7	Kaybolmaya yüz tutmuş halk kültürlerinin sergileri, kültürel varlıkların korunması ve restorasyonu konularındaki sorumluluk duygularımı uyandırdı.	()	()	()	()	()
8	Müze ziyaretim sırasında el sanatları eserlerini incelemem bana keyif verdi ve samimiyet duygusunu hissetmemi sağladı.	()	()	()	()	()
9	Ziyaretim esnasında kültürel çağrışımları daha derinden anlamlandırdım ve yerel miras ve kültüre olan saygım ve takdirim arttı.	()	()	()	()	()
10	Ziyaretim sırasında, müzenin bulunduğu yerin mirasını, geleneklerini ve yaşam tarzını daha iyi anladım.	()	()	()	()	()
11	Müze, ziyaretim sırasında eğlenceli vakit geçirdim.	()	()	()	()	()
12	Ziyaretim esnasında zihinsel ferahlık ve fiziksel rahatlık ve hissettim.	()	()	()	()	()
13	Boş zamanımı müze ziyaretine ayırdığımda, zamanımı daha değerli kullandığımı düşünür ve kendimi daha iyi hissederim.	()	()	()	()	()
14	Müze ziyaretim sayesinde günlük hayatın stresinden ve zihinsel yorgunluğundan kaçma fırsatı yakaladım.	()	()	()	()	()
15	Müze ziyaretimde şehrin karmaşası ve gürültüsünden uzaklaşabildiğim için daha sakin ve huzurluydum.	()	()	()	()	()
16	Müze ziyaretim hakkında diğer insanlara olumlu şeyler söylerim.	()	()	()	()	()
17	Müze ziyaretlerini çevremdekilere tavsiye ederim.	()	()	()	()	()

EK2: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.12.2021-5880

	T.C. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ YAYIN ETİK KURUL BAŞKANLIĞI ETİK KURUL KARARLARI
TOPLANTI TARİHİ: 23.11.2021 OTURUM SAYISI: 2021/18 TOPLANTIDA ALINAN KARAR SAYISI: 14	Sayfa: 02/14

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu'nun 23/11/2021 tarihinde saat 14.00' da zoom üzerinden Prof. Dr. Orhan DENİZ başkanlığında online yapmış olduğu toplantıda aşağıdaki karar/kararları almıştır:

KARAR NO 2021/18-02. Danışmanlığını Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Hacer ARSLAN KALAY'ın yaptığı, yüksek lisans öğrencisi Meral MÜKÜS'e ait "Müze Ziyaretlerinde Algılanan Faydanın Tavsiye Etme Niyetine Etkisi:Öğretmenlere Yönelik Bir Araştırma" adlı tez çalışmasında kullanılacak olan anket ve ölçekler incelenmiş olup, söz konusu araçların ilgili kişilere uygulanmasında Sosyal ve Beşeri Etik Kuralları ve İlkeleri çerçevesinde herhangi bir sakınca olmadığına toplantıya katılan üyelerin oy birliğiyle karar verilmiştir.

	BAŞKAN Prof. Dr. Orhan DENİZ Edebiyat Fakültesi	
ÜYE Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇIKAR İlahiyat Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Zihni MEREY Eğitim Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Zafer KANBEROĞLU İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi
ÜYE Prof. Dr. Gülşen BAŞ Edebiyat Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Mehmet KARATAŞ Eğitim Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Muhammet Cevat YILDIRIM Eğitim Fakültesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=4575&eD=BSC62YB1YF&eS=5880> adresinden yapılabilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Meral MÜKÜS

Uyruğu : T.C.

ORCID :0000-0003-4630-5275

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans		
Lisans	Yüzüncü Yıl Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı	05.07.2005
Önlisans	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Turist Rehberliği	2021

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2006-2013	Van Şehit Jandarma Pilot Yusuf Turgut Ortaokulu	İngilizce Öğretmeni
2013-2019	Van Zeve İlkokulu	İngilizce Öğretmeni
2019-2022	Van Spor Lisesi	İngilizce Öğretmeni
2017-2018	Van MYO	İngilizce Öğretmeni

Yabancı Dil

İngilizce

C1

22/09/2022

Tez Başlığı / Konusu:

**MÜZE ZİYARETLERİNDEN ALGILANAN FAYDANIN TAVSİYE ETME NİYETİNE
ETKİSİ: VAN'DA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 105 sayfalık kısmına ilişkin, 22/09/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Doç. Dr. Hacer ARSLAN KALAY intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %15 (yüzde onbeş) tir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

22/09/2022

.....
Meral MÜKÜS İmza

Adı Soyadı : Meral MÜKÜS

Öğrenci No : 20920020009

Anabilim Dalı : Turizm İşletmeciliği

Statüsü : Y. Lisans (X)

DANIŞMAN

Doç. Dr. Hacer ARSLAN KALAY

...../...../2022

ENSTİTÜ ONAYI

U Y G U N D U R

...../...../202....

Prof. Dr. Bekir KOÇLAR

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü